

**T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE FİNANSMAN PROGRAMI**

**Varlıklarda Değer Düşüklüğünün Türkiye Muhasebe
Standartlarına Göre Raporlanması: BİST 30 Şirketleri Üzerinde Bir
Uygulama**

Mehmet ELHAN

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Mahmut KARĞIN**

MANİSA-2019

**T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE FİNANSMAN PROGRAMI**

**Varlıklarda Değer Düşüklüğünün Türkiye Muhasebe
Standartlarına Göre Raporlanması: BİST 30 Şirketleri Üzerinde Bir
Uygulama**

Mehmet ELHAN

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Mahmut KARĞIN**

MANİSA-2019

	T.C. MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS EĞİTİMİ FORMLARI Tez Savunma Sınavı Tutanağı	Doküman Kodu	FRYL-031
		Yayınlanma Tarihi	26/03/2018
		Revizyon No/Tarih	2/23/03/2018
		Sayfa	1/1

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 10/07/2019 tarih ve 24/15 sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Manisa Celal Bayar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin 9. Maddesi gereğince Enstitümüz İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Mehmet ELHAN'ın **"Varlıklarda Değer Düşüklüğünün Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Raporlaması: BİST 30 Şirketleri Üzerinde Bir Uygulama"** konulu tezi incelenmiş ve aday 01/08/2019 tarihinde saat 11:00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

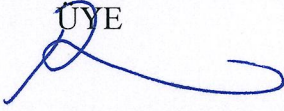
Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra **60** dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna OY BİRLİĞİ
 DÜZELTME yapılmasına * OY ÇOKLUĞU
 RED edilmesine ** ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Mahmut Kargın
BAŞKAN

Dos. Dr. Rabia AKTAŞ

ÜYE

ÜYE

Prof. Dr. Yusuf Bırmilç

Evet

Hayır

Tez, burs, ödül veya Teşvik programına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.

Tez, mutlaka basılmalıdır.

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır.

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

Tez, basımı gereksizdir.

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir. İkinci tez savunma sınavında da başarısız olan öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir.

** Bu halde adayın Enstitü ile ilişkisi kesilir.

Hazırlayan
Enstitü Sekreteri

Onaylayan
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Varlıklarda Değer Düşüklüğünün Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Raporlanması: BİST 30 Şirketleri Üzerinde Bir Uygulama” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../2019

Mehmet ELHAN

ÖZET

Uluslararası işletmeler ve yatırımcılar için ortak bir dil olması amacıyla oluşturulan IMS/IFRS, işletmelerin finansal tablolarını belirli kurallar çerçevesinde oluşturulmasını sağlayarak daha kolay anlaşılmasını sağlamaktadır.

Bu amaçla oluşturulan TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı işletmelerin sahip olduğu varlıkların gerçekte olması gereken değerden daha fazla veya daha az değerle raporlanması engelleyerek işletmelerin sahip oldukları varlıklar hakkında daha doğru bilgi vermelerini sağlamaktadır.

Bu tezde, TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı kapsamına işletmelerin sahip olduğu varlıklarındaki değer düşüklüğünün nasıl belirlendiği, değer düşüklüğünün belirlenmesinde kullanılan geri kazanılabilir değer nasıl hesaplandığı ve değer düşüklüğü olan varlıkların nasıl muhasebeleştirildiği açıklanmıştır. Ayrıca standart kapsamında başkaca öneme sahip olan şerefiye ve yatırım amaçlı gayrimenkuller ayrıca ele alınarak incelenmiştir.

Tezin araştırma kısmında ise BİST 30 Endeksi'nde Finans Sektörü dışında kalan işletmelerin 2013 – 2018 yılları arasındaki finansal tabloları incelenmiştir. Çalışma kapsamına giren işletmelerin, TMS 36 kapsamında bulunan varlıklarında meydana gelen değer düşüklükleri ve her yıl yapmak zorunda oldukları değer düşüklüğü testleri sonucunda, yapmış oldukları açıklamalar incelenmiştir. İşletmelerin standart gereği yapmaları gereken açıklamalar belirlenerek, işletmelerin hangi açıklamaları yaptıkları tespit edilmiştir. Yapılan çalışma sonucunda, işletmelerin değer düşüklüğü açıklamalarının doğruluğunun yıllar itibariyle artış gösterdiği görülmüştür.

ABSTRACT

International Accounting Standards/International Financial Reporting Standards which is created to be a common language for international enterprises and investors, provides an easier understanding of the financial statements of businesses by creating them under certain rules.

Turkish Accounting Standards 36 impairment of assets the standarts prevents enterprises from reporting assets more or less than they actually have, thus allowing them to provide more accurate information about their assets.

In this paper, it is explained how to assign the impairment of assets owned by enterprises, how to calculate the recoverable amount used to determine the impairment of assets and how to recognize the impairment of assets that are included in the scope of TAS 36 impairment of assets. In addition, which are of other importans of goodwill and investment properties have been examined separately the scope of the standard.

In the research section of the thesis, financial statement analysis examined between 2013 and 2018 outside the finance sector in the BIST 30 Index. Enterprises within the scope of work, impairment of assets in the scope of TAS 36 and as a result of the impairment test they have to do every year, the explanations they have made have been examined. It has been assigned which statements made by enteprises, by assign the explanations their standars. As a result of the study, it was observed that the accuracy of the impairment explained by the companies increased over the years.

TEŐEKKÖR

Çalıőmamın her aşamasında bana destek olan, bilgi ve deneyimleri ile yol gösteren danışman hocam Sayın Prof. Dr. Mahmut KARĐIN'a, bilgi ve tecrübeleri ile lisansüstü öğrenim hayatımın tüm zorlu aşamalarında maddi manevi her yönden yardımcı olan, tecrübeleri ile beni aydınlatan ve desteğini hiç eksik etmeyen, kendisini tanımaktan büyük onur duyduğum sevgili hocam Sayın Doç. Dr. Rabia AKTAŞ'a, çalıőmalarım sırasında manevi desteğini her zaman hissettiğim niőanlım Zeynep KURU'ya, öğrenim hayatım boyunca beni maddi ve manevi olarak destekleyen ve hep yanımda olan aileme yürekten teőekkür ederim.

Mehmet ELHAN

Manisa, 2019

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
-------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

TMS 36 VARLIKLARDA DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ STANDARDI

1.1. STANDARDIN AMACI	3
1.2. STANDARDIN KAPSAMI	3
1.3. DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜNE İLİŞKİN GÖSTERGELER VE TESTİN UYGULANMA ZAMANI	4
1.4. TMS 36 VARLIKLARDA DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ STANDARDINA GÖRE DEĞERLEME KAVRAMI	5
1.4.1. Tarihi Maliyet Yöntemi	6
1.4.2. Cari Değer Yöntemi	7
1.4.2.1. Yerine Koyma Yöntemi	7
1.4.2.2. Net Bugünkü Değer Yöntemi	8
1.4.2.3. Gerçeğe Uygun Değer Yöntemi	8
1.4.2.4. Net Gerçekleşebilir Değer Yöntemi	9
1.4.2.5. Yoksun Olma Maliyeti Yöntemi	10
1.5. VARLIKLARDA DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜNÜN BELİRLENMESİ	10
1.5.1. Nakit Akışlarının Tahmini	12
1.5.2. İskonto Oranı	12
1.6. DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ ZARARININ ÖLÇÜLMESİ VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİ	13
1.6.1. Maliyet Bedeli ile İzlenen Varlıklarda Değer Düşüklüğü	14
1.6.2. Yeniden Değerlemeye Tabi Tutulmuş Varlıklarda Değer Düşüklüğü	15
1.6.3. Değer Düşüklüğüne Uğramış Varlıklarda Amortisman Tutarı	17
1.7. DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜNÜN İPTAL EDİLMESİ	17
1.8. VARLIKLARDA DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜNÜN ERTELENMİŞ VERGİ ETKİSİ	19

1.9. VARLIKLARDA DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜNÜN DİPNOTLARDA AÇIKLANMASI	20
--	----

İKİNCİ BÖLÜM

MADDİ DURAN VARLIKLAR VE MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLARDA DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ

2.1. MADDİ DURAN VARLIKLAR STANDARDI	23
2.1.1. Maddi Duran Varlıklar Standardının Amacı ve Kapsamı	24
2.1.2. Maddi Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi	25
2.1.2.1. Maddi Duran Varlığın Maliyet Unsurları	25
2.1.2.2. Maddi Duran Varlığın Maliyetinin Ölçümü	26
2.1.3. Maddi Duran Varlıkların Değerlemesi	27
2.1.3.1. Maliyet Yöntemi	28
2.1.3.2. Yeniden Değerleme Yöntemi	28
2.1.4. Amortismanlar	29
2.1.4.1. Amortisman Tabi Tutar ve Amortisman Dönemi	30
2.1.4.2. Amortisman Yöntemleri	31
2.1.4.2.1. Doğrusal Amortisman Yöntemi	31
2.1.4.2.2. Azalan Bakiyeler Üzerinden Amortisman Yöntemi	32
2.1.4.2.3. Üretim Miktarını Esas Alan Amortisman Yöntemi	32
2.1.5. Maddi Duran Varlıklarda Değer Düşüklüğü	32
2.1.5.1. Maddi Duran Varlıklarda Değer Düşüklüğünün Muhasebeleştirilmesi	33
2.1.5.2. Maddi Duran Varlıklarda Değer Düşüklüğü İptali	33
2.1.5.3. Maddi Duran Varlık Değer Düşüklüğü Tazminatı	34
2.1.6. Maddi Duran Varlıkların Finansal Tablolardan Çıkarılması	35
2.1.7. Maddi Duran Varlıklar ile İlgili Açıklamalar	35
2.2. MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR STANDARDI	37
2.2.1. Maddi Olmayan Duran Varlıklar Standardının Amacı ve Kapsamı	37

2.2.2. Maddi Olmayan Duran Varlıkları Aktifleştirme Koşulları	39
2.2.2.1. Belirlenebilirlik.....	39
2.2.2.2. Kontrol Edilebilir Olma.....	40
2.2.2.3. Gelecekte Ekonomik Fayda Sağlama Potansiyeli Olma	40
2.2.3. Maddi Olmayan Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi	40
2.2.3.1. Ayrı Olarak Elde Etme	41
2.2.3.2. İşletme Birleşmelerinin Bir Parçası Olarak Elde Etme	42
2.2.3.3. Devlet Teşviği Yoluyla Elde Etme	42
2.2.3.4. Varlıkların Takası Yöntemiyle Elde Etme	43
2.2.3.5. İşletme İçi Yaratılan Şerefiyenin Oluşumu	44
2.2.3.6. İşletme İçi Yaratılan Geliştirme Projelerinin Bir Parçası Olarak Elde Etme.....	44
2.2.3.6.1. Araştırma Safhası	45
2.2.3.6.2. Geliştirme Safhası	45
2.2.4. Maddi Olmayan Duran Varlıkların Muhasebeleştirilme Sonrası Ölçümü ...	46
2.2.4.1. Maliyet Yöntemi.....	46
2.2.4.2. Yeniden Değerleme Yöntemi	46
2.2.5. Maddi Olmayan Duran Varlıklarda Değer Düşüklüğü	47
2.2.6. Maddi Olmayan Duran Varlığın Yararlı Ömrü	48
2.2.7. Maddi Olmayan Duran Varlıklarda Amortisman	49
2.2.8. Maddi Olmayan Duran Varlığın Kullanımdan Çıkarılması	50
2.2.9. Maddi Olmayan Duran Varlıklar ile İlgili Açıklamalar	50

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YATIRIM AMAÇLI GAYRİMENKULLER VE ŞEREFİYE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ

3.1. TMS 40 YATIRIM AMAÇLI GAYRİMENKULLER STANDARDI.....	52
3.1.1. Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller Standardının Amacı ve Kapsamı	53

3.1.2. Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerin Muhasebeleştirilmesi	53
3.1.3. Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerde Değerleme	54
3.1.3.1. Maliyet Değeri Yöntemi	56
3.1.3.2. Gerçeğe Uygun Değer Yöntemi	56
3.1.4. Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerin Transferi	57
3.1.4.1. Gayrimenkullerin Maliyet Değeri ile Değerlenmesi	58
3.1.4.2. Gayrimenkullerin Gerçeğe Uygun Değer ile Değerlenmesi.....	58
3.1.5. Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerde Değer Düşüklüğü	59
3.1.6. Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerin Elden Çıkarılması	60
3.1.7. Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller ile İlgili Açıklamalar	60
3.2. ŞEREFİYE.....	62
3.2.1. Şerefiye Türleri.....	62
3.2.1.1. İşletme İçi Yaratılan Şerefiye	63
3.2.1.2. İşletme Birleşmeleri ile Oluşan Şerefiye	63
3.2.2. Şerefiyenin Muhasebeleştirilmesi	63
3.2.3. Şerefiyenin Amortismanı.....	64
3.2.4. Şerefiyenin Nakit Yaratan Birimlere Dağıtılması	64
3.2.4.1. Toplam Şerefiyenin Hesaplanması	65
3.2.4.2. Ana Ortaklık Payının Hesaplanması.....	65
3.2.4.3. Azınlık Payının Hesaplanması.....	65
3.2.5. Şerefiyede Değer Düşüklüğü Testi ve Zamanı.....	65
3.2.6. Şerefiyede Değer Düşüklüğünün Muhasebeleştirilmesi	67
3.2.7. Şerefiye Değer Düşüklüğü İptali	67
3.2.8. Şerefiye ile İlgili Açıklamalar	68

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BİST 30 ŞİRKETLERİ ÜZERİNDE BİR UYGULAMA

4.1. ÇALIŞMANIN AMACI.....	70
4.2. ÇALIŞMANIN KAPSAMI.....	70
4.3. LİTERATÜR TARAMASI	72
4.4. ÇALIŞMA YÖNTEMİ	74
4.5. ÇALIŞMA BULGULARI.....	75
4.5.1. 2013 Yılı Değer Düşüklüğü Bulguları.	76
4.5.2. 2014 Yılı Değer Düşüklüğü Bulguları	80
4.5.3. 2015 Yılı Değer Düşüklüğü Bulguları	83
4.5.4. 2016 Yılı Değer Düşüklüğü Bulguları	86
4.5.5. 2017 Yılı Değer Düşüklüğü Bulguları.	89
4.5.6. 2018 Yılı Değer Düşüklüğü Bulguları	92
4.6. 2013-2018 YILLARI DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILAŞTIRMASI	95
SONUÇ.....	98
KAYNAKÇA	101

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

BİST	Borsa İstanbul
KAP	Kamuoyunu Aydınlatma Platformu
TFRS	Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TFRS 3	İşletme Birleşmeleri Standardı
TFRS 8	Faaliyet Bölümleri Standardı
TFRS 15	Müşteri Sözleşmelerinden Hasılat Standardı
TFRS 16	Kiralamalar Standardı
THP	Tekdüzen Hesap Planı
TMS	Türkiye Muhasebe Standartları
TMS 2	Stoklar Standardı
TMS 8	Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar Standardı
TMS 16	Maddi Duran Varlıklar Standardı
TMS 36	Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı
TMS 38	Maddi Olmayan Duran Varlıklar Standardı
TMS 40	Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller Standardı
UFRS	Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
UMS	Uluslararası Muhasebe Standartları
YDDA	Yeniden Değerleme Değer Artışı

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Varlıklarda Değer Düşüklüğü Göstergeleri	5
Tablo 2: Değerleme Yöntemleri.....	6
Tablo 3: Çalışma Kapsamındaki İşletmeler	71
Tablo 4: Çalışma Kapsamı Dışındaki İşletmeler.....	72
Tablo 5: 2013 Yılı Değer Düşüklüğü Açıklamaları	77
Tablo 6: 2013 Yılı Değer Düşüklüğü İşlemi Yapanlar	78
Tablo 7: 2013 Yılı Geri Kazanılabılır Değer Açıklamaları	79
Tablo 8: 2014 Yılı Değer Düşüklüğü Açıklamaları	80
Tablo 9: 2014 Yılı Değer Düşüklüğü İşlemi Yapanlar	81
Tablo 10: 2014 Yılı Geri Kazanılabılır Değer Açıklamaları	82
Tablo 11: 2015 Yılı Değer Düşüklüğü Açıklamaları	83
Tablo 12: 2015 Yılı Değer Düşüklüğü İşlemi Yapanlar	84
Tablo 13: 2015 Yılı Geri Kazanılabılır Değer Açıklamaları	85
Tablo 14: 2016 Yılı Değer Düşüklüğü Açıklamaları	86
Tablo 15: 2016 Yılı Değer Düşüklüğü İşlemi Yapanlar	87
Tablo 16: 2016 Yılı Geri Kazanılabılır Değer Açıklamaları	88
Tablo 17: 2017 Yılı Düşüklüğü Açıklamaları	89
Tablo 18: 2017 Yılı Değer Düşüklüğü İşlemi Yapanlar	90
Tablo 19: 2017 Yılı Geri Kazanılabılır Değer Açıklamaları	91
Tablo 20: 2018 Yılı Değer Düşüklüğü Açıklamaları	92
Tablo 21: 2018 Yılı Değer Düşüklüğü İşlemi Yapanlar	93
Tablo 22: 2018 Yılı Geri Kazanılabılır Değer Açıklamaları	94

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Finansal Tablo Değerinin Tespiti	11
Şekil 2: Gayrimenkullerin Muhasebeleştirilmesi ile ilgili Karar Ağacı	55
Şekil 3: Değer Düşüklüğü/İptali Yıllara Göre Dağılımı.....	95
Şekil 4: Geri Kazanılabılır Değerin Açıklanmasının Yıllara Göre Dağılımı	95
Şekil 5: Değer Düşüklüğü/İptali Gösterge-Tutar-Kalem Açıklamaları.....	96

GİRİŞ

Çok uluslu ve uluslararası işletmelerin ortaya çıkması ve rekabetin küresel boyuta taşınması ile birlikte işletmelerin farklı ülkelerde yapacakları yatırımlarında daha doğru kararlar verebilmeleri için ortak bir dil oluşturmak amacıyla Uluslararası Muhasebe Standartları ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UMS/UFRS) oluşturulmuştur.

İşletmeler buldukları ülkelerin muhasebe sistemine tabi olduklarından farklı ülkelerde yapacakları yatırımlarda da yatırım yapacakları ülkelerin muhasebe sistemini kullanmak zorundadırlar. Farklı ülkelerin muhasebe sistemlerine göre hazırlanan finansal raporlar işletmelerin finansal raporlarının karşılaştırılabilirliğini zorlaştırır ve yatırımcıların karar verme sürecindeki ihtiyaç duyduğu doğru ve şeffaf bilgiyi elde etmelerini zorlaştırır.

Küreselleşme ile birlikte işletmeler finansal raporlarını uluslararası muhasebe standartlarına göre düzenlenmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu amaç doğrultusunda UMS ve UFRS oluşturulmuştur.

Küreselleşme ile ortaya çıkan bilgi karmaşası bu şekilde ortak bir muhasebe sistemi kurularak işletmelerin daha şeffaf ve karşılaştırılabilir finansal tabloları hazırlamalarını sağlamaktadır.

Dünyada yaşanan bu gelişmeler doğrultusunda oluşturulan Uluslararası Muhasebe Standartları ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarını Türkçeye tercüme ederek, Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TMS/TFRS) olarak kabul etmiştir. Bu şekilde ülkemizdeki işletmelerin hazırladığı finansal raporların uluslararası standartlar ile uyumlaştırılması ile uluslararası karşılaştırılabilirliği sağlanmıştır.

Bu standartlardan biri olan TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı (TMS 36) çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır. Bu standardın amacı işletmenin sahip olduğu varlıklarını gerçekte olması gereken değerinden daha fazla veya daha az bir değer ile raporlanmasını önlemektir. Böylelikle işletmelerin hazırladığı finansal raporlarda, varlıklarının değerini daha doğru gösterecek bu bilgiyi kullanacak yatırımcılara şeffaf ve gerçekçi bilgi sağlanmış olacaktır.

Çalışmanın birinci bölümünde TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardının amacı, kapsamı ve standartta bulunan tanımlar incelenmiştir. Ayrıca satandarda göre varlıklardaki değer düşüklüğünün tespiti, değer düşüklüğünün

tespitinde kullanılan değer kavramı ve tespit edilen değer dūşüklüęünün nasıl muhasebeleştirileceği incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde maddi duran varlıkların TMS 16 Maddi Duran Varlıklar Standardına göre ve maddi olmayan duran varlıkların TMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar Standardına göre değerlenmesine ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Daha sonra bu varlıklarda yaşanabilecek değer dūşüklüklerinin TMS 36 Varlıklarda Deęer Dūşüklüęü Standardına göre nasıl tespit edileceğinin ve bu varlıklarda yaşanan değer dūşüklüęü zararının nasıl muhasebeleştirileceği incelenmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde TMS 36 Varlıklarda Deęer Dūşüklüęü Standardı için ayrıca bir öneme sahip olan şerefiye ve yatırım amaçlı gayrimenkuller konuları ele alınmıştır. Bu bölümde şerefiye maddi olmayan duran varlıklardan ayrı olarak incelenmiştir. Yanısıra yatırım amaçlı gayrimenkuller TMS 40 Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller Standardı (TMS 40) ile birlikte incelenerek değer dūşüklüęünün tespiti ve raporlanması açıklanmıştır.

Çalışmanın dördüncü ve sonuç bölümünde Borsa İstanbul (BİST) 30 Endeksi'nde bulunan işletmeler üzerinde uygulama yapılmıştır. Uygulama kapsamında BİST 30'da Finans Sektöründe bulunan işletmelerin TMS 36 Varlıklarda Deęer Dūşüklüęü Standardı kapsamında sahip oldukları varlıklar işletme varlıklarında çok az yer kapladığı için 6 işletme uygulama dışında bırakılmıştır. Örneklem kümesi olarak 2018 yılında BİST 30'da bulunan Finans Sektörü dışında kalan işletmeler alınmıştır. Bu işletmelerin 2013-2018 yılları arasında Kamuoyunu Aydınlatma Platformuna (KAP) bildirmiş oldukları faaliyet raporları ve faaliyet raporlarındaki dipnotları TMS 36 Varlıklarda Deęer Dūşüklüęü Standardı kapsamındaki arsa ve arazileri, binalar, tesis, makine ve cihazları, yatırım amaçlı gayrimenkulleri, maddi olmayan duran varlıkları ve şerefiyeleri incelenerek firmaların değer dūşüklüęünü gösterirken dipnotlarında yapmaları gereken açıklamaların yeterliliğinin tespiti amaçlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TMS 36 VARLIKLARDA DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ STANDARDI

1.1. STANDARDIN AMACI

Standardın amacı, işletmelerin sahip oldukları varlıklarını finansal tablolarında geri kazanılabilir değerinden daha yüksek veya daha düşük değer ile gösterilmesini önlemektir.¹

Standart, işletmelerin sahip oldukları varlıkların geri kazanılabilir tutarından daha fazla bir değer ile finansal tablolarında göstermelerini önlemek amacıyla oluşturulmuştur.²

Bir varlığın kayıtlı değerinin, o varlığın kullanımı ile veya o varlığın satışı ile elde edilebilecek değerden fazla ise o varlıkta değer düşüklüğü var demektir. Bu durumda standart işletmelerin değer düşüklüğünü muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.³

Genel olarak standart, işletmelerin varlıklarında meydana gelebilecek olan değer düşüklüklerinin tespitini, tespit edilen bu değer düşüklüklerinin muhasebeleştirilerek finansal raporlara aktarılmasını ve dipnotlarında yapmaları gereken açıklamaları düzenleyerek işletmelere varlıklarındaki değer düşüklüklerini göstermeleri konusunda yol göstermek amacıyla oluşturulmuştur.

1.2. STANDARDIN KAPSAMI

Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı oluşturulmadan önce işletmeler değer düşüklüğünü çeşitli standartlarda bulunan düzenlemelere göre tespit etmekteydi. Fakat bu standartlar değer düşüklüğünün tespitinden daha çok değer düşüklüğünün nasıl hesaplanacağını göstermekteydi. Türkiye Muhasebe Standartları 36 Varlıklarda

¹ TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı, Paragraf: 1, <http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2019Seti/TMS/TMS%2036.pdf>, (10.02.2019).

² Francesco Mazzi, Giovanni Liberatore, Ionnis Tsalavoutas, “Insights on CFOs’ Perceptions about Impairment Testing Under IAS 36”, **Accounting in Europe**, Cilt:13, Sayı:3, 2016, s. 355.

³ Gürbüz Gökçen, Başak Ataman ve Cemal Çakıcı, **Türkiye Finansal Raporlama Standartları Uygulamaları**, 1. Baskı, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2011, s. 44.

Değer Düşüklüğü Standardı (TMS 36), değer düşüklüğünün hesaplanması, tespiti ve açıklanması konusunda en kapsamlı standarttır.⁴

TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı kapsamında işletmeler sahip oldukları şu varlıklara değer düşüklüğü testi uygular:

- Arsa ve Araziler,
- Binalar,
- Tesis, Makine ve Cihazlar,
- Gerçeğe Uygun Değer ile Değerlenmeyen Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller,
- Maddi Olmayan Duran Varlıklar,
- Şerefiye,
- İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve İş Ortaklıklarına uygulanır.⁵

Bu varlıklar dışında işletmelerin sahip olduğu varlıklara değer düşüklüğü uygulanmaz. Standardın kapsamı dışında kalan varlıklar kendilerine ilişkin oluşturulmuş standartlara göre değerlendirilerek muhasebeleştirilir. Örneğin, işletme sahip olduğu stoklarındaki değer düşüklüğünü TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardına göre değil Türkiye Muhasebe Standartları 2 Stoklar Standardına (TMS 2) göre muhasebeleştirir.

1.3. DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜNE İLİŞKİN GÖSTERGELER VE TESTİN UYGULANMA ZAMANI

Standartta göre işletmelerin standart kapsamındaki bazı varlıklarına her yıl değer düşüklüğü testi uygulamaları gerekmektedir, bazı varlıklarına ise sadece değer düşüklüğüne sebep olacak durumların doğması sonucunda değer düşüklüğü testi uygulanır. Her yıl düzenli olarak değer düşüklüğü testi uygulanması gereken varlıklar;⁶

- Sınırsız süreli maddi olmayan duran varlıklar ve
- İşletme birleşmelerinden doğan şerefiyedir.

⁴ Aynur Akpınar, “BİST 100 ve 30 Endeksindeki Firmaların Amortismanına Tabi Duran Varlıklarının Son Dokuz Yıllık Dönemde TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı Çerçevesinde İncelenmesi”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:16, Sayı:64, 2017, s.1630.

⁵ Remzi Örtten, Hasan Kaval ve Aydın Karapınar, **Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları Uygulama ve Yorumları**, 10. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2017, s. 486.

⁶ Örtten, Kaval ve Karapınar, s. 487.

İşletmeler bu varlıklar dışındaki varlıklarına her yıl değer düşüklüğü testi uygulamaz. İşletmeler belirli durum veya olaylar sonucunda varlıklarında değer düşüklüğü olabileceği kanısına vardıklarında varlıklarına değer düşüklüğü testi uygularlar. Standart bu göstergeleri işletme içi göstergeler ve işletme dışı göstergeler olarak ikiye ayırmıştır (Tablo 1).

Tablo 1: Varlıklarda Değer Düşüklüğü Göstergeleri

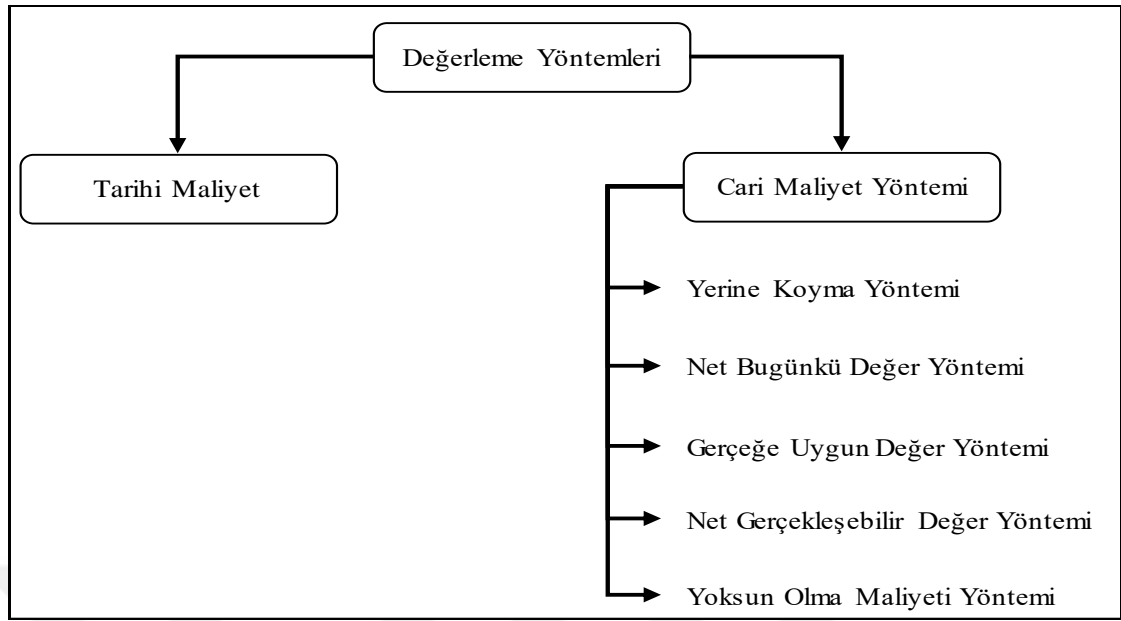
İşletme İçi Göstergeler	İşletme Dışı Göstergeler
Varlığın fiziksel olarak zarar görmesi veya olağan üstü bir şekilde eskimesi.	Cari dönemde varlığın piyasa değerinde önemli miktarda düşüş yaşaması.
Varlığın kullanım yöntemini olumsuz etkileyebilecek olumsuz değişikliklerin ortaya çıkması veya çıkacak olması.	Varlığın getirilerini önemli ölçüde düşürecek şekilde piyasa faiz oranlarının artması.
Varlığın getirilerinin beklenenin çok altında gerçekleşmesi veya gerçekleşecek olması.	İşletmenin piyasa değeri/defter değeri oranının sektör ortalamasına göre önemli ölçüde düşmesi.
Varlığın faydalı ömrünün beklenenden kısa olması, varlığın kullanım dışı kalması veya varlığın tekrardan yapılandırılması.	İşletmenin faaliyette bulunduğu çevrede işletme aleyhine olacak durumların ortaya çıkması veya çıkabilecek olması.

Kaynak: Hüseyin Semih Tokay ve Ali Deran, "TMS/TFRS Değerleme Ölçüleri", **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı: 90, 2008, s.29.

1.4. TMS 36 VARLIKLARDA DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ STANDARDINA GÖRE DEĞERLEME KAVRAMI

İşletmeler varlıklarına ilk sahip oldukları dönemde, finansal tablolarında varlıklarının değerlerini sahip oldukları maliyet ile gösterirler. İşletmeler sahip oldukları bu varlıkları daha sonraki yıllarda finansal tablolarında gösterirken tarihi maliyet yöntemini veya cari maliyet yöntemini kullanırlar (Tablo 2).

Tablo 2: Değerleme Yöntemleri

1.4.1. Tarihi Maliyet Yöntemi

Tarihi maliyet işletmenin belirli bir tarihteki sahip olduğu varlığa karşı katlanmış olduğu maliyettir.⁷

Tarihi maliyet yönteminde varlıklar elde edilme maliyetlerine göre işletme varlıklarına kayıt edilirler ve daha sonraki dönemlerde varlığın değerinde meydana gelen değişiklikleri dikkate almazlar. Varlığın elde bulundurulmasından sağlanan kar veya zararlar, varlık işletme aktifinden çıkarılana kadar dikkate alınmamaktadır.⁸

Varlıkların değerlendirilmesinde stok, arazi, teçhizat ve bina gibi parasal olmayan varlıkların para cinsinden ölçülmesinde çoğunlukla tarihi maliyet yöntemi kullanılır.⁹

Tarihi maliyet yönteminin tercih edilmesinin temel sebebi kullanımının basit oluşu ve fiili olaylara dayanmasıdır. Enflasyonun olmadığı dönemlerde fiyat istikrarı sağlandığı için kullanımı en basit yöntemdir. Ancak enflasyonun olduğu dönemlerde varlıkların tarihi maliyetleri gerçek değerlerinden çok farklı olacağı için enflasyonist dönemlerde tarihi maliyet yönteminin kullanılması sakıncalı olmaktadır.¹⁰

⁷ Hikmet Ulsan, "Değerleme Esasları ve Finansal Tabloların Niteliksel Özellikleri Açısından İncelenmesi", **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:8, Sayı:1, 2008, s. 131.

⁸ Remzi Örtün ve Aydın Karapınar, **Enflasyon Muhasebesi**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2003, s. 25.

⁹ Vernon Kam, **Accounting Theory**, 2. Baskı, John Wiley & Sons, 1990, s. 149.

¹⁰ Semra Bağcı, **Varlıklarda Değer Düşüklüğünün Belirlenmesi ve Muhasebeleştirilmesi**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007, s. 9.

Ülkemizdeki işletmelerde vergi mevzuatımızdan dolayı değerlendirme yöntemi olarak tarihi maliyet yöntemini kullanmaktadır.¹¹

1.4.2. Cari Değer Yöntemi

Cari değer, önceden edinilen varlık için bugün aynı veya benzeri varlığa sahip olmak için ödenmesi gereken değerdir.¹²

Cari değer yönteminin özünde bu yöntemi kullanan işletmelerin hazırladıkları finansal tablolarındaki verilerin cari piyasa değeri ile gösterilmesi yatmaktadır. Fakat cari değer kavramı birçok farklı anlama gelmesinden dolayı hangi piyasa değerinin cari değer olacağı konusunda bir görüş birliğine varılamamıştır.¹³

Cari değer yönteminde de işletmeler sahip oldukları varlıkları ilk kayda alırken elde etme maliyetleri ile kayıt ederler. Fakat tarihi maliyet yönteminden farklı olarak sonraki dönemlerde varlığın değerini finansal tablolarında bulunduğu dönemde aynı veya benzeri varlığı elde etme maliyeti ile gösterirler.

Cari değer yöntemleri genel olarak beş grupta gösterilir;

- Yerine Koyma Yöntemi
- Net Bugünkü Değer Yöntemi
- Gerçeğe Uygun Değer Yöntemi
- Net Gerçekleşebilir Değer Yöntemi
- Yoksun Olma Maliyeti Yöntemi

1.4.2.1. Yerine Koyma Yöntemi

Yerine koyma maliyeti, işletmenin aktifinde bulunan bir varlık ile aynı veya benzer özelliklere sahip veya aynı işi yapabilecek bir varlığa sahip olmak için ödenmesi gereken tutardır.¹⁴

İşletmeler dönemsel olarak varlıklarının değerlerini yerine koyma maliyeti üzerinden değerlendirirken, sadece varlığın piyasada bulunan aynı veya benzer varlıklara

¹¹ Bağcı, s. 9.

¹² Ümit Gücenme, **Mali Tablolar Analizi**, Marmara Kitabevi, İstanbul, 1996, s. 65.

¹³ Said A. Şenel, Merve Tuncay, Öznur Önoğul ve Cihad Karslı, "Türkiye Muhasebe Standartlarında Yer Alan Bir Değerleme Ölçüsü: Gerçeğe Uygun Değer", **e-Journal of New World Sciences Academy**, Cilt:6, Sayı:1, 2011, s. 56.

¹⁴ Bağcı, s. 10.

göre değerini belirlemez, ayrıca varlığın değerini yeniden üretme maliyeti olarak da hesaplayabilir.¹⁵

İşletmeler edindikleri varlıkları birkaç dönem sonra değerlerken teknolojinin hızlı gelişimiyle birlikte değerlenecek varlık ve benzerleri piyasada olmayabilir. Bu durumda işletme aynı işi görebilecek yeni model makinenin sağlayacağı ek kazançların bugünkü değerleri maliyetinden düşürülerek varlığın gerçek değeri hesaplanabilir.¹⁶

1.4.2.2. Net Bugünkü Değer Yöntemi

Bu yöntemde işletme sahip olduğu varlığı değerlerken bu varlıktan gelecekte elde edeceği net nakit akışlarını belli bir iskonto oranı ile bugünkü değerine indirgeyerek değerlemektedir.

Bu yöntem işletmelerin sahip olduğu varlıkları teker teker değerlendirmekten ziyade işletmeyi bir bütün olarak değerlendirmeyi amaçlar. Fakat her varlığın gelecekte işletmeye sağlayacağı net nakit akışlarının doğru bir şekilde tahminin zor olması bu yöntemin dezavantajıdır.¹⁷

Varlığın bugünkü değeri hesaplanırken işletmeler gelecekteki nakit girişlerinin yanında nakit çıkışlarını da tahmin ederek nakit akışlarını buna göre indirgemelidir. İşletmeler nakit akışı tahminleri çok güvenilir sebepler olmadığı durumlarda beş yıldan uzun tutulmamalıdır.¹⁸

1.4.2.3. Gerçeğe Uygun Değer Yöntemi

Gerçeğe uygun değer, gerekli bilgi ve isteğe sahip normal pazar koşullarında karşılıklı olarak bulunan alıcılar ve satıcılar arasında varlığın el değiştirmesinden veya

¹⁵ Thomas R. Dyckman, Charles J. Davis ve Ronald D. Irwin, **Intermediate Accounting**, 2. Baskı, Homewood 2. Irwin, Boston, 1992, s. 1434.

¹⁶ Nalan Akdoğan ve Hamdi Aydın, **Muhasebe Teorileri**, Gazi Üniversitesi, Ankara, 1987, s. 449.

¹⁷ Bilgehan Çakmak, **Türkiye Muhasebe Standartlarında Yer Alan Bir Değerleme Ölçüsü: Gerçeğe Uygun Değer**, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas, 2013, s. 56.

¹⁸ Graham Holt, "IAS Impairment of Assets", **CPD Technical Article**, 21.05.2009, <https://www.accaglobal.com/gb/en/member/discover/cpd-articles/corporate-reporting/ias36-impairment.html>, (08.02.2019).

borcun ödenmesi sonucu ortaya çıkan değerdir. Gerçeğe uygun değer kısaca varlığın veya borcun piyasada oluşan değeridir.¹⁹

Gerçeğe uygun değeri bulunmak istenen varlığın eğer aktif bir piyasası var ise o varlığın gerçeğe uygun değeri kolay bir şekilde bulunur. Fakat aktif bir piyasası olmayan varlıkların gerçek değeri hesaplanırken aynı işi görebilecek benzer varlıkların fiyatlarından yararlanır.²⁰

Her ülkenin kendine özgü muhasebe sistemi vardır. Bu muhasebe sistemlerinin farklı olmasının sebebi her ülkenin tarihi, ekonomisi ve kültürünün farklı olmasından kaynaklanır ve bundan dolayı ülkelerin muhasebe sistemleri farklılık göstermektedir.²¹

Teknolojinin gelişmesi ile birlikte iletişim, ulaşım ve bilgi sistemleri de gelişmiş ve küreselleşme ortaya çıkmıştır. Küreselleşme ile birlikte gerçeğe uygun değer yöntemi daha çok önem kazanmıştır. Böylelikle finansal bilgi kullanıcıları daha şeffaf ve doğru bilgiye standartlar sayesinde daha kolay ulaşacaktır.²²

1.4.2.4. Net Gerçekleşebilir Değer Yöntemi

Net gerçekleşebilir değer, bir işletmenin normal şartlar altında faaliyetini sürdürürken sahip olduğu bir varlığı satmak isteyip ve bu satıştan elde edileceği gelirden satış maliyetlerinin düşürülmesi ile elde edilecek tahmini tutardır.²³

İşletmeler net gerçekleşebilir değeri iki şekilde tespit edebilir. Bu yollardan ilki, işletme sahip olduğu varlığı elden çıkarmak isterse, bu varlığı satın alabilecek potansiyel alıcılara fiyat sorulmasıdır. Bu yöntemin ikinci yolu ise, işletmenin sahip olduğu varlığı takdir yoluyla değerlemesidir. Bu iki yolun da kendine özgü avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır.²⁴

¹⁹ Aylin Poroy Arsoy, “Bağlı Ortaklıkların Bilançolarının Makul Değerle Değerlenmesi ve Şerefiyenin Hesaplanması”, **Muhasebe ve Denetim Bakış**, Sayı: 10, 2003, s. 133.

²⁰ Richard Wittsiepe, **IFRS for Small and Medium Sized Enterprises-Structuring the Transition Process**, Gabler Edition Wissenschaft, 2008, s. 146.

²¹ Frederick D. S. Choi, Carol Ann Frost ve Gary K. Meek, **International Accounting**, 3. Baskı, Prentice Hall, New Jersey, 1999, s. 8.

²² Michael R. Young, **Accounting Irregularities and Financial Fraud: A Corporate Governance Guide**, 2. Baskı, Aspen Law & Business, New York, 2002, s. 318.

²³ **TMS 2 Stoklar Standardı**, Paragraf: 6, <http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2019Seti/TMS/TMS%202.pdf>, (20.03.2019).

²⁴ W. Ervin Diewert, **Accounting Theory and Alternative Methods for Asset Valuation, The Measurement of Business Capital, Income and Performance**, 2005, s. 9.

1.4.2.5. Yoksun Olma Maliyeti Yöntemi

Yoksun olma değeri, işletmenin sahip olduğu varlığı kullanamaması veya kaybetmesinden dolayı işletmesinin uğrayacağı zarar tutarıdır.²⁵

İşletmenin sahip olduğu varlığı kullanamamasından dolayı katlanacağı zarar, bu varlıkla aynı işi görebilecek benzer bir varlığın edinimi katlanacağı maliyet; yenileme maliyeti olacaktır. Fakat aynı işi görebilecek benzer bir varlığın olmaması durumunda yoksun olma maliyeti; net şimdiki değer ile net nakit değeri arasından büyük olanıdır.²⁶

1.5. VARLIKLARDA DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜNÜN BELİRLENMESİ

Değer düşüklüğü zararı varlığın defter değerinin varlığın geri kazanılabilir değerini aşan kısmı kadardır. Bu da bize değer düşüklüğünün hesaplanması için varlığın defter değerinden ayrıyeten geri kazanılabilir tutarın da bilinmesi gerektiğini göstermektedir.²⁷

Varlığın geri kazanılabilir tutarı belirlendikten sonra varlık defter değeri ile karşılaştırma yapılır. Eğer geri kazanılabilir tutar defter değerinin altında ise varlık değer düşüklüğüne uğramıştır.²⁸

Örneğin, işletmenin sahip olduğu binalarının defter değeri 100.000 TL'dir. İşletme binalarında değer düşüklüğü olduğunu düşünerek, binaların geri kazanılabilir değerini hesaplamıştır. Binaların geri kazanılabilir değeri 90.000 TL olarak hesaplanmıştır. Bu durumda işletme binaları için 10.000 TL değer düşüklüğü zararı kayıt etmelidir.

$$\text{Değer Düşüklüğü Zararı} = \text{Defter Değeri} - \text{Geri Kazanılabilir Değer}$$

$$DDZ = 100.000 - 90.000 = 10.000 \text{ TL}$$

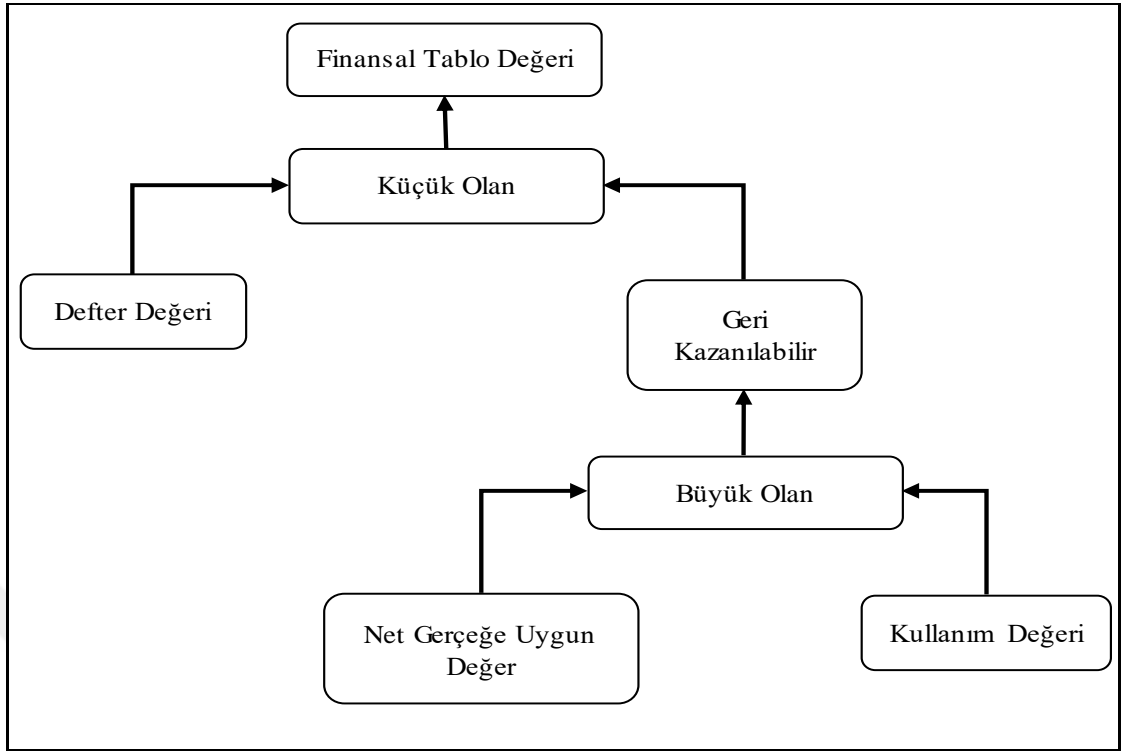
²⁵ Nalan Akdoğan, **Enflasyon Muhasebesi**, 2. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2004, s. 70.

²⁶ Akdoğan ve Aydın, ss. 480-481.

²⁷ Örtün, Kaval ve Karapınar, s. 488.

²⁸ Abbas A. Mirza ve Barry J. Epstein, **Interpretation and Application of International Financial Reporting Standards**, Wiley, 2006, s. 229.

Şekil 1: Finansal Tablo Değerinin Tespiti

Kaynak: Örtten, Kaval ve Karapınar, s. 489.

Varlıkta değer düşüklüğünün tespit edilebilmesi için varlığın geri kazanılabilir değerini tespit etmek gerekmektedir.

İşletmeler varlıklarında değer düşüklüğü olduğu durumlarda, değer düşüklüğü zararını tespit edebilmek için varlığın geri kazanılabilir tutarını hesaplamaları gerekmektedir. Varlığın geri kazanılabilir tutarı, varlığın kullanımı ile elde edilebilecek nakit akışlarının bugünkü değeri olan Kullanım Değeri ile varlığın elden çıkarılmak istenmesi durumunda elde edilebilecek net nakit akışı olan Net Gerçeğe Uygun Değerden büyük olanıdır (Şekil 1).

Değer düşüklüğü testine tabi olan varlığın alınıp satıldığı veya bu varlıkla üretilen ürünlerin satıldığı aktif bir piyasa var ise varlığın net gerçeğe uygun değeri bu şekilde hesaplanır. Eğer net gerçeğe uygun değer defter değerinin altında değil ise değer düşüklüğü yok demektir. Bu durumda varlığın kullanım değerinin belirlenmesi gerekmektedir. Kullanım değeri bulunurken varlığın kullanımı ile sağlanacak net nakit akışları ve bu nakit akımlarının bugüne indirgenmesinde kullanılacak iskonto oranının belirlenmesi kullanım değerinin hesaplanmasında çok önemlidir.²⁹

²⁹ Örtten, Kaval ve Karapınar, s. 490.

1.5.1. Nakit Akışlarının Tahmini

Değerlemeye konu varlığın kullanımından sağlanan nakit girişleri ile nakit çıktıları arasındaki fark varlığın net nakit akışını vermektedir. İşletmeler değerlemeye konu varlığın gelecekte işletmeye sağlayacağı nakit girdilerini ve nakit çıktılarını kabul edilebilir ve somut temellere dayandırmalıdır. Bu yüzden varlığın nakit akışlarını tahmini de işletme bütçeleri ile uyumlu olmalıdır.

Standarda göre nakit akımlarının tahmini için dikkat edilmesi gereken özellikler vardır. Bu özellikler:³⁰

- Varlığın kullanımı ile elde edilecek nakit girişleri ilişkin öngörüler,
- Varlığın kullanarak nakit girişi sağlamak amacıyla katlanılan ve varlıkla doğrudan ilişkili nakit çıkışlarına ilişkin öngörüler,
- Yararlı ömrü dolan varlığın işletme aktifinden çıkarılması sonucunda elde edilecek nakit akışları.

Değerlemeye konu varlığın gelecekte performansını arttırmak için varlığın yeniden yapılandırılması veya işletmenin tamamen yeniden yapılandırılması gibi beklentilerin olduğu durumlarda, varlığın nakit akış tahminleri bu durumlar dikkate alınmadan yapılmalıdır.³¹

İşletmeler gelecekteki nakit akımları öngörülerini kabul edilebilir varsayımlara dayandırarak daha gerçekçi öngörülerde bulunmalıdırlar. İşletmelerin geçmiş yıllardaki deneyimleri gelecek yıllarına rehber olmaktadır. Fakat geçmişte yaşanan bir büyümenin gelecek için uzun süreli tahminlerde kullanılması sakıncalı olmaktadır.³²

1.5.2. İskonto Oranı

İskonto oranı, işletmeye gelecekte sağlanacak nakit akışlarının bugünkü değerinin hesaplanmasında kullanılan orandır. İşletmenin gelecekte elde edeceği nakit akışlarının bugünkü değerlerini tespit etmekte kullanılacağı iskonto oranının tespitinde dikkatli olması gerekir.

³⁰ TMS 36, Paragraf: 39.

³¹ Keith Alfredson, Ken Leo, Ruth Picker, Paul Pacter, Radford Jennie, **Applying International Accounting Standards**, Wiley, 2005, s. 448.

³² Abbas A. Mirza ve Barry J. Epstein, **Interpretation and Application of International Financial Reporting Standards**, Wiley, 2005, ss. 307-308.

İşletmenin gelecekte elde edeceği nakit akımlarını bugünkü değere indirgerken kullanacağı iskonto oranı şu özellikleri içermelidir:³³

- Faiz oranı işletmenin gelecekte elde edeceği nakit akımlarının tahmininde kullanılan öngörülerle uyumlu olmalıdır,
- Kullanılacak faiz oranı işletmenin riskini de yansıtmalıdır.
- Faizin vergi etkisi dikkate alınmadan brüt iskonto oranı kullanılmalıdır.

Standarda göre işletmelerin kullanım değerini hesaplamada kullandığı iskonto oranı, geleneksel yöntem ve beklenen nakit akışları yöntemi olmak üzere iki yöntemden oluşmaktadır.

Geleneksel yöntemde, nakit akımlarının bugünkü değerini hesaplamada kullanılacak oranın her türlü beklentiyi karşıladığı varsayılır. Değerlemeye konu varlığın piyasada benzerlerinin bulunması bu yöntemin kullanılmasını kolaylaştırır. Fakat piyasası olmayan veya piyasada benzeri olmayan varlıklarda kullanılmasında doğru oranın bulunması zorlaşabilir. Beklenen nakit akışı yönteminde, işletme olası tek bir nakit akışını değil olabilecek bütün nakit akışlarını göz önünde bulundurarak farklı durumlarda oluşabilecek farklı bugünkü değerleri hesaplamaktadır.³⁴

1.6. DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ ZARARININ ÖLÇÜLMESİ VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

İşletmeler, bazı göstergelerin ortaya çıkmasından dolayı değerlemeye konu varlıklarının geri kazanılabilir tutarlarını hesaplarlar, varlığın geri kazanılabilir tutarı varlığın defter değerinden düşük ise işletmeler bu varlığın yeni değerini hesapladığı geri kazanılabilir tutarına indirerek kayıt eder ve varlığın eski defter değeri ile geri kazanılabilir değeri arasındaki farkı, değer düşüklüğü zararı olarak kayıt eder.

İşletmeler varlıklarında meydana gelen değer düşüklüğü zararlarını, varlığın başka bir standarda göre yeniden değerlendirilmiş değeri üzerinden gösterilip gösterilmediğine göre kayıt etmektedirler. Eğer, varlık başka bir standarda göre yeniden değerlendirme değeri üzerinden gösterilmiyorsa, değer düşüklüğü zararı kar veya zararda muhasebeleştirilmektedir. Ancak, varlık yeniden değerlendirilmiş değeri

³³ Örtten, Kaval ve Karapınar, ss. 490-491.

³⁴ Murat Solmaz, **Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardının Vergi Mevzuatı Açısından İncelenmesi ve İMKB’de Bir Uygulama**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010, ss. 56-57.

üzerinden kayıt edilmişse, değer düşüklüğü zararı yeniden değerlendirme değer azalışı olarak kayıt edilmektedir.³⁵

Standart varlıklardaki değer düşüklüğünün tespiti ve tespit edilen değer düşüklüğünün muhasebeleştirilmesi ile ilgili varlıkları iki gruba ayırmıştır. Bu gruplar şunlardır:³⁶

- Maliyet Bedeli ile İzlenen Varlıklarda Değer Düşüklüğü,
- Yeniden Değerlemeye Tabi Tutulmuş Varlıklarda Değer Düşüklüğü.

1.6.1. Maliyet Bedeli ile İzlenen Varlıklarda Değer Düşüklüğü

Değerlemeye konu olan varlığın değerinde değer düşüklüğüne ilişkin herhangi bir göstergenin olması durumunda varlığın geri kazanılabilir tutarı hesaplanarak varlıkta değer düşüklüğünün olup olmadığı tespit edilir ve varlık değer düşüklüğüne uğramış ise değer düşüklüğü zararı dönem gideri olarak muhasebeleştirilir. Değer düşüklüğü zararını muhasebeleştirirken direkt yöntem veya endirekt yöntem kullanılır.³⁷

Değer düşüklüğüne uğramış varlıklar işletme kayıtlarında maliyet bedelleri ile izleniyorlar ise değer düşüklüğü zararı gelir tablosu hesaplarında zararda gösterilmesi gerekmektedir.³⁸

Direkt yöntemde değer düşüklüğüne uğramış varlığın değer düşüklüğü zararı varlığın aktif değerinden düşülür.

//

654 KARSILIK GİDERLERİ

Varlıklarda Değer Düşüklüğü Karşılığı Zararı

25... MADDİ DURAN VARLIKLAR

..... Değer Düşüklüğü Karşılığı

//

³⁵ TMS 36, Paragraf: 60.

³⁶ Örtün, Kaval ve Karapınar, s. 494.

³⁷ Yıldız Akbulut ve Beyhan Marşap, "Maddi Duran Varlıklarda Değer Düşüklüğünün "TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı" Kapsamında İncelenmesi ve İMKB'de İşlem Gören Şirketlerdeki Uygulamaların Değerlendirilmesi", **Muhasebe Öğretim Üyeleri Bilim ve Dayanışma Vakfı**, Cilt: 8, Sayı:4, 2006, s. 99.

³⁸ Gürbüz Gökçen, Başak Ataman ve Cemal Çakıcı, **Türkiye Finansal Raporlama Standartları Uygulamaları**, 1. Baskı, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2011, s. 448.

Örneğin; işletmenin aktifinde bulunan 500.000 TL maliyet değeri ile kayıtlı binanın, geri kazanılabilir tutarı 475.000 TL olarak tespit edilmiştir. Bu durumda işletme bu varlık için 25.000 TL değer düşüklüğü zararını gelir tablosunda göstermelidir.

654 KARSILIK GİDERLERİ	25.000
Varlıklarda Değer Düşüklüğü Karşılığı Zararı	
252 BİNALAR	25.000
Binalar Değer Düşüklüğü Karşılığı	

Endirekt yöntemde ise değer düşüklüğüne uğrayan varlığın değer düşüklüğü zararı ilgili varlık grubunun altında raporlanan ve pasif karakterli bir hesaba kayıt edilir. Tekdüzen Hesap Planında en uygun hesap kalemi Birikmiş Amortismanlar hesabıdır.³⁹

654 KARSILIK GİDERLERİ	
Varlıklarda Değer Düşüklüğü Karşılığı Zararı	
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARSILIĞI)	
..... Değer Düşüklüğü Karşılığı	

1.6.2. Yeniden Değerlemeye Tabi Tutulmuş Varlıklarda Değer Düşüklüğü

Değer düşüklüğüne konu olan varlık eğer yeniden değerlemeye tabi bir varlık ise varlıktaki değer düşüklüğü zararı, yeniden değerlendirme değer azalışı olarak dikkate alınır. Değer düşüklüğüne uğrayan varlığın yeniden değerlendirme değer fazlası tutarı var

³⁹ Akbulut ve Marşap, s. 99.

ise deęer dūřuklūęu zararı yeniden deęerleme deęer fazlası tutarını ařmadıęı sūrece deęer dūřuklūęu zararı bu hesaptan dūřulūr. Eęer deęer dūřuklūęu zararı yeniden deęerleme deęer fazlası tutarını ařıyor ise ařan kısım kadarı gelir tablosunda zararda gōsterilir.⁴⁰

Yeniden değerlemeye tabi varlıklarda muhasebe kaydı direkt yōnteme gōre değer azalışı yeniden değerleme değer fazlası tutarından karşılanır. Fakat bu tutarı ařan kısım gider olarak varlığın aktifinden dūřulūr.⁴¹

654 KARSILIK GİDERLERİ

Varlıklarda Deęer Dūřuklūęu Karřılıęı Zararı

522 MDV YENİDEN DEğERLEME ARTISLARI

25... MADDİ DURAN VARLIKLAR

..... Deęer Dūřuklūęu Karřılıęı

Yeniden değerlemeye tabi varlıklarda muhasebe kaydı endirekt yōnteme gōre değer azalışı varlık grubunun altında pasif karakterli bir hesaba kayıt edilir.

654 KARSILIK GİDERLERİ

Varlıklarda Deęer Dūřuklūęu Karřılıęı Zararı

522 MDV YENİDEN DEğERLEME ARTISLARI

257 BİRİKMİş AMORTİSMANLAR (VE

DEğER DÜSÜKLÜğÜ KARSILIğI)

..... Deęer Dūřuklūęu Karřılıęı

⁴⁰ TMS 36, Paragraf: 60-61.

⁴¹ Solmaz, s. 62.

1.6.3. Değer Düşüklüğüne Uğramış Varlıklarda Amortisman Tutarı

Değer düşüklüğü testine tabi tutulan varlığın geri kazanılabilir tutarı varlığın defter değerinin altında kaldı ise varlık değer düşüklüğüne uğramıştır. Değer düşüklüğüne uğrayan varlığın defter değeri geri kazanılabilir tutarına indirgmeden varlığın defter değeri üzerinden varlığın amortismanı hesaplanır ve sonra varlığın defter değeri geri kazanılabilir tutarına indirgenerek varlığın yeni değeri kayıt edilir. Gelecek dönemlerde ayrılması gereken amortisman tutarı ise varlığın yeni defter değerinin varlığın kalan yararlı ömrü boyunca dağıtılması ile amortisman tutarları hesaplanarak gelecek dönemler için amortisman tutarları düzeltilir.⁴²

1.7. DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜNÜN İPTAL EDİLMESİ

İşletmelerin daha önceki dönemlerde değer düşüklüğü testine konu olan varlıklarında herhangi bir sebepten dolayı yaşamış olduğu değer düşüklüğünü, ilerleyen dönemlerde de takip ederek, değer düşüklüğü yaşamış varlıklarının değer düşüklüğü testini tekrarlar ve varlığın değerinde bir değişme olup olmadığını takip eder.

İşletmeler şerefiye haricindeki değerlemeye konu ve önceki dönemlerde değer düşüklüğü yaşamış varlığın daha sonraki dönemlerde bu değer düşüklüğünün ortadan kalktığı veya değer düşüklüğü zararının azaldığına yönelik belirtilerin bulunup bulunmadığı her raporlama döneminde dikkate alır. Eğer değer düşüklüğünün ortadan kalktığına ilişkin veya değer düşüklüğü zararının azaldığına ilişkin göstergeler mevcut ise işletmeler varlığın geri kazanılabilir tutarını hesaplayarak varlığın defter değeri ile karşılaştırır ve değer düşüklüğünün hala mevcut olup olmadığını test ederler. Standart geçmiş dönemlerde kayıt edilen değer düşüklüğünün bazı olay ve durumlar sonucunda ortadan kalktığı kanısına vardıklarında, varlığın geri kazanılabilir tutarı tekrar hesaplanır. Standart bu göstergeleri işletme içi göstergeler ve işletme dışı göstergeler olarak ikiye ayırır.⁴³

İşletme içi göstergeler şunlardır:⁴⁴

⁴² TMS 36, Paragraf: 63.

⁴³ TMS 36, Paragraf: 110-111.

⁴⁴ TMS 36, Paragraf: 111.

- Varlığın kullanım yöntemini olumlu etkileyebilecek varlık için olumlu değişikliklerin yapılması veya yapılacak olması,
- İşletme raporlarında varlıktan beklenen ekonomik performansın beklenenden yüksek veya yüksek olacağına ilişkin işletme içi kanıtların olması.
İşletme dışı göstergeler şunlardır:⁴⁵
- Cari dönemde varlığın piyasa değerinde önemli miktarda artış yaşadığına dair göstergelerin olması,
- İşletmenin faaliyette bulunduğu çevrede işletme lehine olacak durumların ortaya çıkması veya çıkabilecek olması,
- Varlığın getirilerini önemli ölçüde artıracak şekilde piyasa faiz oranlarının azalması ve varlığın geri kazanılabilir tutarının artması.

İşletme değerlemeye konu, şerefiye haricindeki herhangi bir varlığına geçmiş dönemlerde ayırmış olduğu değer düşüklüğü zararını, bu varlığın değer düşüklüğü tespit edilirken kullanılan tahminlerde herhangi bir değişikliğin meydana gelmesi sonucunda işletme ayırmış olduğu değer düşüklüğünü iptal eder. İşletme değer düşüklüğü zararını iptal ederek varlığın değerini geri kazanılabilir tutarına arttırır. İşletme değer düşüklüğüne uğramış varlığını, en son değer düşüklüğü zararını muhasebeleştirildiği dönemden bu döneme kadar varlığın kullanımıyla veya varlığın satışından elde edilmesi beklenen hizmet potansiyelindeki artış varlığın değer düşüklüğü zararının iptalini gerektirir.⁴⁶

Varlığın geri kazanılabilir tutarı hesaplanırken kullanılan vade süresi kısaldıkça varlığın kullanım değeri varlığın defter değerinin üzerine çıkabilir. Ancak bu artış, varlığın hizmet potansiyelindeki artış olmadığı sadece geri kazanılabilir tutarında kullanılan vade süresinin kısalmasından kaynaklanan bir artış olduğundan varlığın değer düşüklüğü zararı iptal edilmez. Değer düşüklüğüne uğrayan varlığın sonraki dönemlerde göstergeler sonucunda değer düşüklüğünün azaldığı veya ortadan kalkmış olabileceği değerlendirilir ve bu değerlendirmeler sonucunda değer düşüklüğü ortadan kalkmadığı görülse dahi, varlığın yararlı ömrünün veya amortisman yöntemi gibi varlığın tabi olduğu standarda göre gözden geçirilmesi ve düzeltmeler yapılması gerektiğini gösterebilir.⁴⁷

⁴⁵ TMS 36, Paragraf: 111.

⁴⁶ TMS 36, Paragraf: 114-115.

⁴⁷ TMS 36, Paragraf: 112-116.

İşletme şerefiye haricinde sahip olduğu herhangi bir varlığa ilişkin geçmiş dönemlerde ayırmış olduğu değer düşüklüğü zararını bulunduğu dönemde ortandan kalktığını tespit ettiğinde tekrardan varlığın geri kazanılabilir tutarını hesaplar ve varlığın defter değerini geri kazanılabilir tutarına çıkartarak kayıt eder. Fakat, varlığın yeni defter değeri, varlığın geçmişte değer düşüklüğü zararına uğramasaydı şu anda olması gereken defter değerini aşamaz. Eğer varlığın geri kazanılabilir tutarı, varlık geçmiş dönemlerde değer düşüklüğü zararına uğramamış olsaydı sahip olacağı defter değerini aşıyor ise aşan kısım varlığın yeniden değerlendirme tutarıdır.⁴⁸

Değer düşüklüğü iptaline uğrayacak olan varlık maliyet bedeli ile kayıt edilmiş ise varlıktaki değer düşüklüğü zararının iptali hemen kar ya da zararda muhasebeleştirilir. Eğer varlık yeniden değerlemeye tabi ise varlıktaki değer düşüklüğü zararının iptali yeniden değerlendirme artışı olarak kayıt edilir. Yeniden değerlemeye tabi varlığın değer düşüklüğü zararı iptali öz kaynaklarda gösterilir. Fakat, varlığın değer düşüklüğü zararının ne kadarlık kısmı öz kaynaklarda muhasebeleştirildiyse değer düşüklüğü zararının iptalinin de o kadarlık tutarı öz kaynaklarda muhasebeleştirilir ve geri kalan kısmı kar veya zararda muhasebeleştirilir. Varlığa ilişkin değer düşüklüğü zararı iptal edildikten sonra, varlığın amortismanı düzenlenerek varlığın kalan ekonomik ömrüne sistematik olarak dağıtılır.⁴⁹

1.8. VARLIKLARDA DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜNÜN ERTELENMİŞ VERGİ ETKİSİ

Bir varlığın geri kazanılabilir tutarı o varlığın defter değerinin altında ise, o varlık değer düşüklüğü yaşamıştır. Bu durumda işletme sahip olduğu varlığın değerini geri kazanılabilir tutarına indirgeyerek aradaki farkı değer düşüklüğü zararı olarak kayıt eder. Ancak değer düşüklüğü zararı, vergi mevzuatı açısından kabul gören bir uygulama değildir. Değer düşüklüğüne uğramış varlığın defter değeri vergiye esas değerinin altında kaldığı durumlarda indirilebilir geçici farklar ortaya çıkar. Ortaya çıkan indirilebilir geçici farklarda ertelenmiş vergi varlığı olarak kayıt edilir.⁵⁰

⁴⁸ TMS 36, Paragraf: 117-118.

⁴⁹ TMS 36, Paragraf: 118-121.

⁵⁰ Mübeccel Gülay Gökdoğan, **Maddi Duran Varlıkların Uluslararası Muhasebe Standartlarına Göre Muhasebeleştirilmesi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, ss. 93-94.

Ertelenmiş vergi varlığı, indirilebilir geçici farklar sayesinde gelecekte geri kazanılacak vergi tutarıdır. Ertelenmiş vergi borcu ise geçici farklardan dolayı gelecek dönemlerde ödenmesi beklenen vergi tutarıdır.⁵¹

1.9. VARLIKLARDA DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜNÜN DİPNOTLARDA AÇIKLANMASI

İşletmeler sahip oldukları varlıklarının bir kısmını her dönem sonunda, bir kısmını da bazı belirtiler doğrultusunda değer düşüklüğü testine tabi tutar. Varlıktaki değer düşüklüğünü tespit edebilmek için varlığın geri kazanılabilir tutarı hesaplanarak varlığın defter değeri ile karşılaştırılır. Eğer varlığın geri kazanılabilir değeri defter değerinin altında ise varlık değer düşüklüğüne uğramıştır ve işletme varlık için değer düşüklüğü zararı kayıt eder. İşletmeler faaliyet raporlarında değer düşüklüğüne veya iptaline uğrayan varlıkları için dipnotlarında, değer düşüklüğüne veya iptaline sebep olan olay ve durumları, varlığın geri kazanılabilir değerini hesaplarken kullanmış oldukları varsayımları ve tespit edilen değer düşüklüğü zararı veya iptalini nasıl kayıt ettikleri gibi konuları, bilgi kullanıcılarının şeffaf ve gerçek bilgiye ulaşmalarını sağlamak amacıyla açıklamalıdır.

İşletmeler sahip oldukları varlık sınıfları için şu açıklamaları kamuoyuna yapar:⁵²

- Dönem içinde varlıkların uğramış oldukları değer düşüklüğü zararlarının tutarları ve değer düşüklüklerinin kayıt edildiği ilgili gelir tablosu kalemlerini,
- Dönem içinde varlıkların değer düşüklüklerinin iptal edilen tutarı ve değer düşüklüklerinin iptal edildiği gelir tablosu kalemlerini,
- Dönem içinde yeniden değerlendirilmiş varlıklarda yaşanan değer düşüklüğünün doğrudan özkaynaklarda raporlanması ve değer düşüklüğü zararının tutarını ve
- Dönem içinde yeniden değerlendirilmiş varlıklarda değer düşüklüğü zarar iptalinin dorudan özkaynaklarda raporlanması ve değer düşüklüğü zarar iptalinin tutarını.

⁵¹ TMS 12 Gelir Vergileri Standardı, Paragraf: 5, <http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2019Seti/TMS/TMS%2012.pdf> (20.03.2019).

⁵² TMS 36, Paragraf: 126.

İşletmelerin sahip oldukları varlık sınıflarına ilişkin değer düşüklükleri veya değer düşüklüğü iptali kayıtlarının dipnotlarda açıklamasını ayrı bir şekilde yapılabilecekleri gibi varlık sınıfına ilişkin olarak açıklanan diğer bilgilerle birlikte de sunulabilirler.

İşletmeler finansal raporlarını hazırlarken Türkiye Muhasebe Standartları 14 Bölümlere Göre Raporlama Standardına göre faaliyet alanı bilgisi raporlayan işletmeler, faaliyet alanlarındaki değer düşüklükleri için şu açıklamaları yaparlar:⁵³

- Dönem içinde yaşanan değer düşüklüklerinin, gelir tablosu veya öz kaynaklarda muhasebeleştirilen değer düşüklüğü zararlarının tutarını ve
- Dönem içinde yaşanan değer düşüklüğü zararı iptalinin, gelir tablosu veya öz kaynaklarda muhasebeleştirilen değer düşüklüğü zararı iptalinin tutarını açıklarlar.

İşletmeler sahip oldukları varlıklar veya nakit yaratan birimler için bulunduğu dönemde veya dönem sonunda yapmış olduğu değer düşüklüğü zararı işlemleri ve değer düşüklüğü zararı iptal işlemleri için şu açıklamaları yapmaları gerekmektedir:⁵⁴

- Varlıkta veya nakit yaratan birimde meydana gelen değer düşüklüğü zararı ve bu zararı ortadan kaldıran olay veya durumları,
- Kayıt edilen değer düşüklüğü zararı veya iptal edilen değer düşüklüğü zararı tutarını,
- Bir varlık için;
 - Varlığın niteliğini ve
 - İşletme finansal raporlarını hazırlarken Türkiye Finansal Raporlama Standartları 8 Faaliyet Bölümleri Standardı (TFRS 8) gereği faaliyet alanlarını ayrı bir şekilde raporluyor ise varlığın ait olduğu raporlanabilir faaliyet alanını,
- Nakit yaratan bir birim için:
 - Nakit yaratan birimin tanımlanmasını,
 - İşletme faaliyet alanlarını TFRS 8'e göre raporluyor ise varlığın ait olduğu raporlanabilir faaliyet alanı itibariyle kayıt edilen veya iptal edilen değer düşüklüğü zararı tutarını ve

⁵³ TMS 36, Paragraf: 129.

⁵⁴ TMS 36, Paragraf: 130.

- Nakit yaratan birimin, önceden hesaplanan geri kazanılabilir tutarının değişmesi sonucunda, nakit yaratan birimin belirlenmesinde kullanılan önceki ve şimdiki yöntemin tanımı ve yöntem değişikliğinin nedenlerini,
- Varlığın geri kazanılabilir tutarının belirlenmesinde, varlığın kullanım değerinden veya gerçeğe uygun değerinden hangisinin tercih edildiği,
- Varlığın geri kazanılabilir tutarı eğer kullanım değeri ise kullanım değerinin hesaplanmasında kullanılan şimdiki ve önce iskonto oranları,
- Varlığın geri kazanılabilir tutarı eğer gerçeğe uygun değer ise işletme şu açıklamaları yapar;
- Varlığın sınıflandırıldığı gerçeğe uygun değer hiyerarşisini,
- Gerçeğe uygun değer hiyerarşisinin ikinci ve üçüncü seviyelerinde, gerçeğe uygun değer hesaplanmasında kullanılan değerlendirme yönteminin tanımı ve eğer değerlendirme yönteminde değişiklik olursa değişikliğin nedenini,
- Gerçeğe uygun değer hiyerarşisinin ikinci ve üçüncü seviyelerinde gerçeğe uygun değeri belirlerken temel varsayımlar esas alınır ve
- Gerçeğe uygun değer, bugünkü değer yöntemine göre hesaplanır ise işletme önceki dönemlerde kullandığı iskonto oranlarını açıklar.

İşletme, dönem içinde gerçekleştirdiği bir işletme birleşmesinden elde ettiği şerefiiyi dönem sonu raporlarken şerefiiyenin bir kısmını nakit yaratan bir birime dağıtılmaz ise işletme dağıtılmayan şerefiiye tutarı ile birlikte şerefiiyenin dağıtılmama sebebini açıklamalıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

MADDİ DURAN VARLIKLAR VE MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLARDA DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ

2.1. MADDİ DURAN VARLIKLAR STANDARDI

Duran varlık, işletmenin bir dönemden daha fazla kendi faaliyetlerini gerçekleştirebilmek için edindiği ve bir dönem içerisinde paraya çevrilmesi veya tüketilmesi öngörülmeven varlıklardır.⁵⁵

Maddi duran varlıklar, işletmelerin faaliyetlerini yürütebilmesi için sahip olduğu ve bir yıldan uzun bir süre kullanılan varlıklardır.⁵⁶

Bir varlığın maddi duran varlık olarak değerlendirilebilmesi için:⁵⁷

- Fiziki bir yapıya sahip olması,
- Muhasebe kişiliğine ait olması,
- İşletmenin faaliyetlerinde kullanılmak üzere veya kiraya verilmek üzere edinilmesi,
- İşletmede kullanımı devam ettiği sürece satılmaması ve
- İşletmede bir yıldan uzun sürede elde tutulması veya kullanılması gerekmektedir.

İşletmelerin sahip oldukları her fiziki varlık maddi duran varlık olarak değerlendirilemez, varlığın kullanım amacı burada ayırt edici faktördür. Örneğin, bir otomobil galerisinde satılmak amacıyla elde bulundurulan otomobiller stoklar kaleminde gösterilirken, işletmenin kendi faaliyetlerini yürütmek için kullandıkları otomobiller ise maddi duran varlıklarda taşıtlar kaleminde gösterilmektedir.

Maddi duran varlıklar grubu içinde yer alan varlıklar şu şekilde sıralanabilir:⁵⁸

- Arazi ve Arsalar,
- Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri,

⁵⁵ Nalan Akdoğan ve Orhan Sevilengül, **TMS ile Uyumlu Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulamaları**, 12. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2007, s. 263.

⁵⁶ Ümit Ataman, **Tekdüzen Hesap Planı ve Mali Tablolar**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2003, s. 158.

⁵⁷ Orhan Sevilengül, **Genel Muhasebe**, 11. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2003, s. 131.

⁵⁸ Tekdüzen Hesap Planı, **Gelir İdaresi Başkanlığı**, <http://www.gib.gov.tr/fileadmin/mevzuatek/eski/muhsisteb1ekmuh5b.htm>, (25.03.2019).

- Binalar,
- Tesis, Makine ve Cihazlar,
- Taşıtlar,
- Demirbaşlar,
- Diğer Maddi Duran Varlıklar,
- Birikmiş Amortismanlar,
- Yapılmakta Olan Yatırımlar,
- Verilen Avanslardır.

2.1.1. Maddi Duran Varlıklar Standardının Amacı ve Kapsamı

Maddi Duran Varlıklar Standardının amacı, işletmenin sahip olduğu maddi duran varlıkların muhasebeleştirilmesini düzenlemektir. Bu düzenlemeler, varlıkların kayıt edilmesi, defter değerlerinin tespiti, defter değeri tespit edilen varlığın amortisman tutarı ve varlıklarda meydana gelebilecek değer düşüklüğü zararlarının tespitidir.⁵⁹

Standardın amacı, işletmelerin yapmış oldukları maddi duran varlık yatırımlarını ve sonraki dönemlerde bu yatırımlar ile ilgili yapılacak muhasebe işlemlerinin düzenlemektir.⁶⁰

Standardın amaçlarına baktığımızda önemle üzerinde durulması gereken konu maddi duran varlıklarda oluşabilecek bir değer düşüklüğü zararının finansal tablolara yansıtılma keyfiyetidir.⁶¹

İşletmenin sahip olduğu maddi duran varlık için başka bir standartta farklı bir muhasebe işlemi gerektirmediği veya izin vermediği sürece TMS 16 Maddi Duran Varlıklar Standardı hükümleri uygulanır. Fakat bu standart bazı varlıklara uygulanmaz. Bu varlıklar:⁶²

- TFRS 5 Satış Amaçlı Elde Tutulan Maddi Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler kapsamına giren işletmenin elinde bulunun satış amaçlı varlıkları,

⁵⁹ Barış Sipahi, “TMS 16 Maddi Duran Varlıklar ve Maddi Duran Varlıklarda Değer Düşüklüğü”, **İSMMMO Yayınları**, Sayı: 99, 2008, s. 147.

⁶⁰ **TMS 16 Maddi Duran Varlıklar Standardı**, Paragraf: 1, <http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2019Seti/TMS/TMS%2016.pdf>, (10.02.2019).

⁶¹ Süleyman Yükü ve Yılmaz İçerli, “TMS 16 Maddi Duran Varlıklar Standardına İlişkin Uygulama Önerileri”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı: 82, 2007, s. 16.

⁶²TMS 16, Paragraf: 2,3.

- TMS 41 Tarımsal Faaliyetler kapsamındaki taşıyıcı bitkiler dışındaki tarımsal faaliyetler ile ilgili canlı varlıklara,
- TFRS 6 Maden Kaynaklarının Araştırılması ve Değerlendirilmesi kapsamına giren madenlere ilişkin yapılan çalışmaların harcamaları, muhasebeleştirilmeleri ve ölçülmesi ve
- Yenilenebilir olmayan doğal kaynaklar üzerindeki haklar ve madeni kaynaklara uygulanmamaktadır.

2.1.2. Maddi Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi

İşletme edindiği bir maddi duran varlığı muhasebeleştirilebilmesi için varlık kaleminin maliyetinin güvenilir bir şekilde tespit edilebiliyor olması ve varlığın gelecekteki ekonomik yararlarının işletmeye aktarılabilecek olması gerekir. Yedek parça veya servis donanımı gibi stok kalemi altında muhasebeleştirilen kalemler maddi duran varlık tanımını karşılamaları durumunda, maddi duran varlıklar kalemi altında muhasebeleştirilirler. Ancak bu standartta hangi varlıkların maddi duran varlık olarak muhasebeleştirilmesi gerektiğini gösteren bir ölçü birimi öngörülmemiştir. Standartta göre işletmelerin muhasebeleştirme ilkelerinin işletmeye özgü koşullara uygulanmasında muhakeme yapılması gerekir.⁶³

2.1.2.1. Maddi Duran Varlığın Maliyet Unsurları

İşletme sahip olduğu maddi duran varlıkla ilgili tüm maliyetleri, maliyetlerin oluştuğu tarihte dikkate alır. Dikkate alınan bu maliyetler, varlığın elde edilmesi veya varlığın inşa edilmesi maliyetlerden ayrıyeten varlık için katlanılan bakım ve yenileme maliyetlerinden oluşmaktadır.⁶⁴

Bir maddi duran varlığın maliyeti içerisinde aşağıdaki unsurlar bulunmaktadır.⁶⁵

- Varlığın bedelinden indirimler ve iskontolar düşüldükten sonraki satın alma maliyeti,

⁶³ TMS 16, Paragraf: 7-9.

⁶⁴ TMS 16, Paragraf: 10.

⁶⁵ TMS 16, Paragraf: 16.

- Varlığın faaliyetini sürdüreceği alan ve varlığın istenilen koşullarda çalışabilecek duruma getirilmesine ilişkin her türlü maliyetler ve
- Varlığın yerinin değiştirilmesinin maliyeti veya varlığın farklı bir amaçla kullanılması sonucunda katlanılan yükümlülükler.
- Maddi duran varlığın maliyetine doğrudan atfedilebilir maliyetler şunlardır:⁶⁶
- TMS 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar Standardı kapsamında çalışanlara sağlanan faydaların maliyeti,
- Varlığın yerleştirilip kullanılacağı alanın hazırlanmasına ilişkin maliyetler,
- Varlığın ilk teslim alınmasına ilişkin maliyetler,
- Varlığı faaliyete geçirmek için katlanılan kurulum ve montaj maliyetleri,
- Varlığın ilk kurulumdan sonra varlığın istenilen performans ve kalite üretim yapabilmesi amacıyla katlanılan maliyetlerden, varlığın denenmesi sırasında elde edilen ürünlerin satışından elde edilen net hasılat düşüldükten sonra kalan tutar ve
- Mesleki ücretlerdir.

Standart bir maddi duran varlığın maliyetini oluşturan unsurları tek tek açıklamıştır. Böylelikle işletmeler maddi duran varlıklarının maliyetini daha doğru ve tarafsız göstermiş olacaklardır. Bu sayede bilgi kullanıcılarının ihtiyaç duyduğu bilgiyi daha güvenilir sağlamış olacaklardır.

Standart ayrıca maddi duran varlığın maliyetine girmeyen maliyet unsurlarını da açıklamıştır. Bu maliyet unsurları:⁶⁷

- İşletmenin yeni bir tesisi faaliyete almak için katlandığı maliyetler,
- İşletmenin yeni ürünü tanıtmak için katlanmış olduğu pazarlama maliyetleri,
- İşletmenin yeni hedeflediği alan ve müşterileri ile ilgili katlanılan maliyetler ve,
- İşletmenin genel giderleridir.

2.1.2.2. Maddi Duran Varlığın Maliyetinin Ölçümü

Standartta göre maddi duran varlığın maliyeti, varlığı alım tarihindeki peşin değeri ile gösterilmektedir. İşletme varlığı satın alırken ödemeyi kredili yapıyor ise

⁶⁶ TMS 16, Paragraf: 17.

⁶⁷ TMS 16, Paragraf: 19.

varlığın peşin fiyatı ile kredili fiyatı arasındaki fark TMS 23 Borçlanma Maliyetleri Standardı gereği finansman maliyeti olarak kayıt edilir.⁶⁸

İşletme maddi duran varlığa kredili sahip olmuş ve bundan dolayı finansman maliyetine katlanmak zorunda ise finansman maliyetine katılan varlık, özellikli varlık ise finansman maliyeti de varlığın maliyetine dahil edilir.⁶⁹

İşletme takas yöntemi ile elde ettiği maddi duran varlık kaleminin maliyetini şu iki durum söz konusu olmadığı sürece gerçeğe uygun değeri ile ölçülür:⁷⁰

- Gerçekleştirilen takasın ticari olmaması ve
- Takas işlemi sonucunda varlığın gerçeğe uygun değerinin doğru bir şekilde ölçülemiyor olması.

İşletme maddi duran varlığa sahip olmak için gerçekleştirdiği takas işleminin ticari bir işlem olabilmesi için aşağıdaki özelliklerden birine sahip olması gerekmektedir:⁷¹

- Takas sonucu elde edilen varlığın nakit akışlarının elden çıkarılan varlıktan farklı olması,
- Takas edilen varlığın faaliyet gösterdiği işletme alanının değerinin değişmesi ve
- Bu iki sebepten dolayı ortaya çıkan farkların, takasa konu varlıkların gerçeğe uygun değerine göre önemli olması.

2.1.3. Maddi Duran Varlıkların Değerlemesi

Bir işletme sahip olduğu maddi duran varlıklarını bilanço döneminde değerlerken maliyet yöntemi veya yeniden değerlendirme yöntemlerinden birini seçmektedir. Fakat işletme değerlendirme yaparken dikkat etmesi gereken konu, seçtiği yöntemi tek bir varlığa değil ilgili varlık grubunun bütününe uygulamalıdır.⁷²

⁶⁸ TMS 16, Paragraf: 23.

⁶⁹ Akın Akbulut, **Karşılaştırmalı TMS/TFRS Vergi Uygulamaları ve Sonuçları**, 2. Baskı, Maliye Hesap Uzmanları Derneği, Ankara, 2015, s. 469.

⁷⁰ TMS 16, Paragraf: 24.

⁷¹ TMS 16, Paragraf: 25.

⁷² Ali Haydar Yıldırım, **Amortisman Uygulamaları**, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2014, s. 48.

2.1.3.1. Maliyet Yöntemi

İşletme sahip olduğu maddi duran varlığını maliyet yöntemine göre finansal tablolarına aktarmış ise varlığın maliyeti, maliyetinden birikmiş değer düşüklükleri ve birikmiş amortismanlar düşülerek finansal tablolarda gösterilmektedir.⁷³

2.1.3.2. Yeniden Değerleme Yöntemi

İşletme sahip olduğu maddi duran varlığın gerçek değerini güvenilir şekilde ölçerek muhasebeleştiriliyor ise varlık yeniden değerlendirilmiş tutarı üzerinden gösterilir. Varlığın yeniden değerlendirilmiş tutarı, varlığın yeniden değerlendirildiği zamanki varlığın gerçeğe uygun değeri üzerinden varlığa ait birikmiş amortismanlar ve değer düşüklüğü zararlarının indirilmesi ile elde edilen tutardır. Yeniden değerlendirme işlemi, düzenli olarak gerçeğe uygun değerinin defter değerinden önemli ölçüde farklı olmasına neden olmayacak şekilde yapılır.⁷⁴

İşletmelerin sahip oldukları maddi duran varlıklar içindeki her bir kalem farklı sıklıkla yeniden değerlendirilir. Bazı maddi duran varlık kalemleri bir dönem içinde sıklıkla değerinde değişme olabileceğinden dolayı işletmeler bu kalemlerin her dönem gerçeğe uygun değerlerini tespit ederek defter değerlerini düzeltirler. Fakat bazı maddi duran varlık kalemlerinin değerlerinde uzun süre, birkaç dönem gerçeğe uygun değerinde önemli bir değişiklik yaşanmamasından dolayı bu varlıklar bu sıklıkla yeniden değerlendirilmemektedirler.⁷⁵

İşletme sahip olduğu herhangi bir maddi duran varlıklar kaleminin değerinde değişim tespit edip, varlık kaleminin gerçeğe uygun değerini hesaplayarak varlık kalemini yeniden değerlemeye tabi tutuyor ise o varlığın bulunduğu tüm varlık sınıfını yeniden değerlemeye tabi tutar. Örneğin, işletmenin sahip olduğu bir arsanın değerinde artış olduğu gözleniyor ise işletme sadece o arsayı değil o arsanın bulunduğu maddi duran varlık kalemindeki bütün arsa ve arazilerin gerçek değerini tespit eder.⁷⁶

İşletme sahip olduğu maddi duran varlık kaleminin defter değeri yeniden değerlendirme sonucunda varlığın değerinde artış tespit etmiş ise, işletme bu değer

⁷³ Yükçü ve İçerli, s. 19.

⁷⁴ TMS 16, Paragraf: 31.

⁷⁵ TMS 16, Paragraf: 34.

⁷⁶ TMS 16, Paragraf: 36.

artışını bilançoda öz kaynak hesabında Yeniden Değerleme Değer Artışı (YDDA) olarak kayıt eder. Fakat aynı varlığa ait daha önceki dönemlerde tespit edilmiş değer düşüklüğü mevcut ise öncelikle varlığın değer düşüklüğü yaşamadan önceki maliyetine eklenir ve kalan kısım YDDA olarak kayıt edilir. Eğer yeniden değerlendirme sonucunda varlıkta değer düşüklüğü var ise, varlığa ait daha önceki dönemlerde tespit edilen değer artışı var ise değer düşüklüğü ilk önce YDDA hesabından karşılanır. Eğer tamamını karşılamıyor ise kalan kısım Dönem Kar/Zarar tablosunda zarar olarak kayıt edilir.⁷⁷

2.1.4. Amortismanlar

Amortisman, işletmenin sahip olduğu varlığın amortismanına tabi tutarını, varlığın ekonomik ömrü boyunca sistematik olarak dağıtılmasıdır. İşletmenin sahip olduğu maddi duran varlık kalemini parçalara ayırarak amortisman ayırabilir. Varlık kaleminin her bir parçası, maliyeti toplam maliyetin önemli bir parçasını oluşturması koşuluyla parçalara ayırarak amortismanına tabi tutulabilir.⁷⁸

İşletme bu şekilde maliyetinin önemli bir kısmını oluşturan varlıklarını ayrı bir parça olarak amortismanına tabi tuttuğun da kalemin kalan kısmını da ayrıyeten amortismanına tabi tutar. Maddi duran varlık kaleminin kalan kısmı, varlık kaleminin önemli olmayan parçalarını oluşturur. Önemli olmayan parçalar için işletmenin değişik beklentileri olabilir. Bu durumda bu parçalara ilişkin yararlı ömürlerini doğru tahmin edebilmek için tahmin teknikleri kullanılabilir.⁷⁹

İşletme maddi duran varlıklarına ilişkin amortisman giderini bulunduğu dönemin gelir tablosunda gösterir. Fakat herhangi bir maddi duran varlık kaleminin amortisman gideri başka bir varlığın defter değerine dahil ediliyor ise gelir tablosunda gösterilemez.⁸⁰

⁷⁷ TMS 16, Paragraf: 39-40.

⁷⁸ TMS 16, Paragraf: 43, 6.

⁷⁹ TMS 16, Paragraf: 46-47.

⁸⁰ TMS 16, Paragraf: 48.

2.1.4.1. Amortisman Tabi Tutar ve Amortisman Dönemi

Bir varlığa ait amortisman tabi tutar, varlığın elde edilme maliyetinden varlığın kalıntı değerinin düşülmesi ile elde edilen tutardır. Varlığın kalıntı değeri ise varlığın işletme için yararlı ömrünün doldurduktan sonra işletmenin bu varlığı elden çıkardıktan sonra net olarak elde edeceği gelir tutardır.⁸¹

İşletmeler varlıklarına ait önceden belirlediği kalıntı değerleri ve varlığın ekonomik ömrünü her hesap döneminde gözden geçirerek, varlıkların kalıntı değerleri ve ekonomik ömürleri hakkındaki tahminlerinde değişiklik olup olmadığını kontrol ederler. Eğer varlığın kalıntı değerinde veya ekonomik ömründe beklentiler değişti ise işletme yeni tahminlerini TMS 8 Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerindeki Değişiklikler ve Hatalar Standardı (TMS 8) kapsamında muhasebe tahminlerinde değişiklik olarak muhasebeleştirir.⁸²

Bir varlığın defter değeri ilerleyen dönemlerde varlığın kalıntı değerine eşit olabilir hatta kalıntı değerinin altına bile düşebilir. Bu durumda işletme varlığın amortisman giderini, varlığın defter değeri tekrar kalıntı değerinin üstüne çıkana kadar sıfır olarak gösterir. İşletme sahip olduğu varlığa amortisman uygulamaya, varlığa sahip olduğunda değil varlık kullanılabilir hale geldiğinde amortisman uygulamaya başlar.⁸³

İşletmeler sahip oldukları varlıkların yararlı ömürlerinin belirlerken aşağıdaki faktörleri dikkate alırlar:⁸⁴

- Varlığın kullanımından beklenen kapasitesi veya fiziksel üretimi,
- Varlığın kullanımından kaynaklanan yıpranma ve fiziksel zararlar,
- Varlığın ne kadar sürede teknik veya ticari değerini yitireceği,
- Varlığın kullanımından kaynaklanan yasal veya başka kısıtlamaların ortaya çıkması.

İşletmenin varlıktan faydalanmayı beklediği süre varlığın yararlı ömrünü oluşturur. Bir varlık işletmeye yarar sağladığı sürece işletme varlıktan faydalanır, varlıktan fayda sağlayamadığında ise varlığı elden çıkartılır. Bundan dolayı varlıkların ekonomik ömürleri ile yararlı ömürleri farklı olabilir. İşletmeler varlıkların yararları

⁸¹ Akbulut, s. 547.

⁸² TMS 16, Paragraf: 51.

⁸³ TMS 16, Paragraf: 54-55.

⁸⁴ TMS 16, Paragraf: 56.

ömürlerini tahmin ederken daha önceki benzer varlıklarından elde ettikleri tecrübelerini kullanırlar.⁸⁵

2.1.4.2. Amortisman Yöntemleri

Standart, işletmelerin maddi duran varlıklarını, varlığın ekonomik ömrü boyunca işletmenin belirlediği çeşitli amortisman yöntemlerinden biri ile sistematik olarak amortismanına tabi tutulacağını belirtmiştir.⁸⁶

Standartta belirtilen amortisman yöntemleri şunlardır:

- Doğrusal Amortisman Yöntemi,
- Azalan Bakiyeler Üzerinden Amortisman Yöntemi ve
- Üretim Miktarını Esas Alan Amortisman Yöntemleridir.

İşletmelerin varlıklarına uyguladıkları amortisman yöntemini her dönemde gözden geçirmelidir. Eğer varlığın tüketim modelinde değişme var ise işletme varlığa uyguladığı amortisman yöntemini de değişen tüketim modeline en uygun olan yöntemle değiştirir. İşletmeler yaptıkları bu değişiklikleri TMS 8 Standardı kapsamında muhasebe tahminlerinde değişiklik olarak muhasebeleştirir.⁸⁷

İşletmeler gerektiğinde amortisman yönteminde değişiklik yapabilirler. Fakat amortisman yönteminden bağımsız olarak amortismanına tabi varlığın faydalı ömrünü her dönem revize etmelidir.⁸⁸

2.1.4.2.1. Doğrusal Amortisman Yöntemi

Bu yöntemi uygulayan işletmeler, sahip olduğu varlıklarını amortisman tutarını hesaplayabilmek için ilk önce varlığın faydalı ömrünü ve hurda değerini tahmin eder. Amortisman tutarı, varlığın değerinden kalıntı değerinin çıkarılıp faydalı ömre bölünmesi ile bulunur. İşletmenin tahmin ettiği varlığın kalıntı değeri değişmedi

⁸⁵ TMS 16, Paragraf: 57.

⁸⁶ Başak A. Akgül ve Hüseyin Akay, **Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye’de Uygulama Etkinliğine İlişkin Bir Araştırma**, 2. Baskı, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2003, s. 92.

⁸⁷ TMS 16, Paragraf: 61.

⁸⁸ Barry Epstein ve Abbas Ali Mirza, **Interpretation Application Of Internatioanl Accounting Standarts**, John, Wiley&Sons, 2003, s. 202.

sürece amortisman gideri varlığın faydalı ömrü boyunca eşit tutarlıdır. Doğrusal Amortisman Yöntemini şu formül ile gösterebiliriz:⁸⁹

Yıllık Amortisman Tutarı = (Maliyet Değeri – Kalıntı Değer) / Tahmini Faydalı Ömür

2.1.4.2.2. Azalan Bakiyeler Üzerinden Amortisman Yöntemi

Bu yöntemde işletmenin varlık için ayırmış olduğu amortisman tutarı varlığın yararlı ömrü boyunca azalarak devam eder. Azalan Bakiyeler Yöntemini şu formül ile gösterebiliriz:⁹⁰

Yıllık Amortisman Tutarı = Dönem Başı Defter Değeri x (Doğrusal Amortisman Oranı x 2)

2.1.4.2.3. Üretim Miktarını Esas Alan Amortisman Yöntemi

Bu yöntemi kullanan işletmeler varlığın faydalı ömrünü yıla göre değil varlığın kullanımını veya üretim miktarına göre amortisman tutarı tespit edilir. Bu yöntemde varlığın faydalı ömrü üretim miktarına göre belirlenir. Bu yöntemde amortisman tutarı şu formül ile bulabiliriz:⁹¹

Amortisman Oranı = (Maliyet Değeri – Kalıntı Değer) / Varlığın Tahmini Yararlı Ömrü Boyunca Üreteceği Tahmini Üretim Miktarı

Yıllık Amortisman Tutarı = Amortisman Oranı x Yıllık Üretim Miktarı

2.1.5. Maddi Duran Varlıklarda Değer Düşüklüğü

İşletmeler sahip oldukları varlıkların bir kısmını her dönem sonunda bir kısım varlığını da belirli göstergeler sonucunda değer düşüklüğü testine tabi tutar. İşletmeler varlıklarının değer düşüklüğüne uğradığı kanısına vardıklarında değer düşüklüğüne uğrayan varlığın geri kazanılabilir değerini hesaplarlar. Varlığın geri kazanılabilir tutarı varlığın defter değerinden az ise varlık değer düşüklüğüne uğramıştır. Bu durumda işletmeler varlığın defter değeri ile geri kazanılabilir değeri arasında fark

⁸⁹ Mustafa Çam, “TMS 16 Açısından Maddi Duran Varlıklarda Amortisman Uygulamalarının Vergi Usul Kanunu ile Mukayesesinin İncelenmesi”, **Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 1, 2015, s. 14.

⁹⁰ Çam, ss. 14-15.

⁹¹ Çam, s. 15.

kadar deęer dūřuklūęu zararı ayırmaktadır. İřletmeler maddi duran varlık kalemlerindeki deęer dūřuklūęunu tespit etmede TMS 36 hūkūmlerini uygulamaktadırlar.⁹²

2.1.5.1. Maddi Duran Varlıklarda Deęer Dūřuklūęünün Muhasebeleřtirilmesi

İşletmeler maddi duran varlık kalemlerini maliyet bedelleriyle veya gerçeğe uygun değerleri ile finansal tablolarına kayıt ederler. İşletmeler hangi değer ile varlıklarını takip edeceği işletmenin kendi belirlediği finansal politikalarına bağlıdır.

İřletmenin maliyet bedeli ile takip ettięi maddi duran varlık kaleminde deęer dūřuklūęu oluřur ise TMS 36 hūkūmlerince tespit edilen deęer dūřuklūęu zararı dōnem gideri olarak Gelir Tablosunda zarar gōsterilmektedir.⁹³

Eęer iřletme varlıklarını geręek deęerleri ūzerinden takip ediyor ve geręek deęeri ile deęerlenen varlık kaleminde deęer dūřuklūęu var ise deęer dūřuklūęu zararı Yeniden Deęerleme Deęer Azalıřı olarak dikkate alınır. İřletme deęer dūřuklūęu zararını ilk ūnce varsa yeniden deęerleme deęer fazlası kaleminden dūřer. Eęer yeniden deęerleme deęer fazlası kaleminden fazla ise fazla olan kısım gelir tablosunda zarar olarak gōsterilir.⁹⁴

2.1.5.2. Maddi Duran Varlıklarda Deęer Dūřuklūęu İptali

İřletmeler maddi duran varlıklarına daha ūnceki dōnemlerde deęer dūřuklūęu ayırmıř ise sonraki dōnemlerde varlıklarındaki deęer dūřuklūęünün ortadan kalktıęına veya deęer dūřuklūęu zararının azaldıęına yōnelik bir gōstergenin bulunup bulunmadıęını her raporlama dōneminde dikkate alır. Bu gōstergeler TMS 36 Standardında belirtilen iřletme ięi ve iřletme dıřı gōstergelerdir. İřletmeler maddi duran varlıklarında meydana gelen deęer dūřuklūęlerini ve sonraki dōnemlerde ortaya ęıkabilecek deęer dūřuklūęu iptallerini TMS 36 Standardı hūkūmleri uyarınca tespit eder ve muhasebeleřtirir.⁹⁵

⁹² TMS 16, Paragraf: 63.

⁹³ Bağcı, s. 55.

⁹⁴ Bağcı, s. 57-58.

⁹⁵ TMS 36, Paragraf: 110.

İşletme maddi duran varlık kaleminde önceki dönemlerde ayırmış olduğu değer düşüklüğü zararının ortadan kalktığına dair bir gösterge tespit eder ise varlığın geri kazanılabilir tutarını hesaplayarak varlığın defter değerini geri kazanılabilir tutara çıkartarak varlığın yeni değerini kayıt eder.⁹⁶

İşletme değer düşüklüğü iptali uygulayacağı maddi duran varlık kalemini maliyet bedeli ile takip ediyor ise varlığa ait değer düşüklüğü zararı iptalini, işletme kar ya da zararında muhasebeleştirir. Eğer işletme değer düşüklüğü zararı iptali uygulayacağı varlığı gerçek değeri ile takip ediyor ise varlığa ait değer düşüklüğü zararı iptalini bilançoda Yeniden Değerleme Değer Artışı olarak kayıt eder.⁹⁷

2.1.5.3. Maddi Duran Varlık Değer Düşüklüğü Tazminatı

İşletmenin sahip olduğu maddi duran varlıklarda yaşanan değer düşüklükleri için üçüncü kişilerden alınan tazminatlar, bu tazminatlar işletme tarafından tahsil edilebilir duruma geldiğinde gelir tablosuna aktarılır. İşletmelerin yaşamış oldukları değer düşüklüğü zararı ile bu zarardan sorumlu olanlardan talep edilen tazminatlar ile varlıklar için sonradan yapılan satın alma ve inşa faaliyetleri birbirinden farklı olaylardır ve farklı esaslara göre şu şekilde muhasebeleştirilirler:⁹⁸

- İşletmenin maddi duran varlıklarında yaşamış oldukları değer düşüklükleri TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı kapsamında muhasebeleştirilir,
- İşletmenin kullanım dışı bıraktığı veya elinden çıkardığı maddi duran varlıklarını, finansal tablolarından çıkarmak için TMS 16 Maddi Duran Varlıklar Standardını uygular,
- İşletmenin değer düşüklüğü yaşamış kayıp veya vazgeçilen maddi duran varlıklardan doğan tazminatlar tahsil edilebilir olduğunda işletme tarafından kar veya zararın belirlenmesinde dikkate alınır ve
- İşletmenin yenilenmesi amacıyla inşa edilen, satın alınan veya yenilenen maddi duran varlıklar TMS 16 kapsamında muhasebeleştirilir.

⁹⁶ TMS 36, Paragraf: 114.

⁹⁷ TMS 36, Paragraf: 119.

⁹⁸ TMS 16, Paragraf: 65-66.

2.1.6. Maddi Duran Varlıkların Finansal Tablolardan Çıkarılması

İşletmeler sahip olduğu maddi duran varlık kalemini, elden çıkardığında veya varlığın kullanımından ya da elden çıkarılmasından herhangi bir yarar beklenmediği durumlarda varlığı finansal tablolarının dışında bırakır. İşletme maddi duran varlığını finansal tablolarının dışında bırakmasından kaynaklanan kazanç ve kayıplarını, kar veya zararda gösterir. Fakat finansal tablo dışı bırakılan varlık TFRS 16 Kiralamalar Standardı (TFRS 16) kapsamı dışında ise kar veya zararda gösterilir. İşletme maddi duran varlığı finansal tablolarının dışına çıkarmasından dolayı elde ettiği geliri hasılat olarak sınıflandıramaz.⁹⁹

İşletmeler maddi duran varlık kalemini kullanmak için değil de başkalarına kiralamak amacıyla elinde bulunduruyor ve başkalarına kiralyor ise, işletme bu varlık kalemini kiralamaktan vazgeçtiğinde varlığı defter değeri ile stoklara kayıt eder. İşletme bu varlığın satışından elde ettiği geliri, TFRS 15 Müşteri Sözleşmelerinden Hasılat Standardı (TFRS 15) kapsamında hasılat olarak muhasebeleştirir.¹⁰⁰

İşletmeler satarak, kiralayarak veya bağış yaparak farklı şekillerde maddi duran varlıklarını elden çıkartabilir. İşletmeler maddi duran varlık kalemini elden çıkarma tarihi olarak TFRS 15'te belirtilen varlığı teslim alan kişinin varlığı kontrolünü sağladığı tarih olarak belirtilmiştir. İşletme satarak veya geri kiralayarak finansal tablolarından çıkartırken TFRS 16 hükümlerini uygular. İşletme böylelikle farklı şekillerde elinden çıkardığı varlıklardan elde ettiği kazanç veya kayıp tutarı, varlığın elden çıkarılması ile elde edilen hasılat ile varlığın defter değeri arasındaki fark kadardır.¹⁰¹

2.1.7. Maddi Duran Varlıklar ile İlgili Açıklamalar

İşletmeler sahip oldukları duran varlık kalemlerinin her biri için şu açıklamaları yapmaları gerekmektedir:¹⁰²

- Varlıkların brüt defter değerlerinin belirlenmesinde kullanılan ölçüm esasları,
- Varlıklara uygulanan amortisman yöntemleri,

⁹⁹ TMS 16, Paragraf: 67-68.

¹⁰⁰ TMS 16, Paragraf: 68.

¹⁰¹ TMS 16, Paragraf: 69-71.

¹⁰² TMS 16, Paragraf: 73.

- Varlıkların tahmini faydalı ömürleri veya amortisman oranları ve
- Varlığın birikmiş değer düşüklüğü zararı ile birlikte varlığın dönem sonundaki ve dönem başındaki brüt defter değerleridir.

İşletmeler bunlardan ayrıyeten varlığın defter değerinde dönem başı ve dönem sonunda mutabakata varılması gereken konular vardır. Bu konular:¹⁰³

- Varlıklarda girişler,
- TFRS 5 kapsamında satış amaçlı elde bulundurulmuş varlıklar ve diğer çıkışlar,
- İşletmenin başka bir işletme ile birleşmesiyle elde edilen varlıklar,
- Varlıkların değerindeki, yeniden değerlemeden dolayı meydana gelen artış ve azalışlar ile TMS 36 kapsamında muhasebeleştirilen değer düşüklüğü zararları veya iptalleri,
- TMS 36 kapsamında gelir tablosunda gösterilen değer düşüklüğü zararları ve iptali,
- Varlığın amortismanı,
- Varlığın işletmenin işlem yaptığı para biriminden finansal tablolarını hazırlarken kullandığı para birimine çevirmesinden kaynaklanan kur farkları ve
- Varlıklarla ilgili diğer değişikliklerdir.

İşletmeler ayrıca bu bilgilerden farklı olarak maddi duran varlıklar ile ilgili olarak şu bilgileri de açıklarlar:¹⁰⁴

- İşletmeler maddi duran varlıkları üzerindeki ipotek tutarlarını ve borç için teminat gösterilen maddi duran varlık tutarlarını,
- Varlığın defter değerine kayıt edilen varlık inşa harcamaları,
- İşletmenin varlığı elde etmek için katlanılan sözleşme taahhütleri ve
- Varlığın değer düşüklüğünden dolayı elde edilen tazminat tutarları.

İşletmeler sahip oldukları maddi duran varlıkları yeniden değerlemeye tabi tutar ise TFRS 13 Gerçeğe Uygun Değerin Saptanması Standardı gereği yapılması gereken açıklamalar dışında şu açıklamaları yapmalıdır:¹⁰⁵

- Varlığın yeniden değerlendirilmiş tutarının finansal tablolara yansıtılacağı tarih,
- Değerlemeyi yapanın bağımsız bir bilirkişi olması,

¹⁰³ TMS 16, Paragraf: 73.

¹⁰⁴ TMS 16, Paragraf: 74.

¹⁰⁵ TMS 16, Paragraf: 77.

- Varlıklar finansal raporlarda maliyet bedelleri takip ediliyor olsalardı varlıklar için muhasebeleştirilecek defter değerleri ve
- Bilançoda takip edilen yeniden değerlendirme değer artışı kaleminin dönem içindeki değişimi ve tutarın ortakları dağıtılmasındaki kısıtlamalar.

2.2. MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR STANDARDI

Maddi Olmayan Duran Varlıklar; fiziksel ve parasal olmayan fakat tanımlanabilir varlıklardır. Bir başka deyişle gözle göremediğimiz, elle dokunamadığımız fiziki bir yapısı olmayan varlıklardır.¹⁰⁶

Bu tanım kapsamında TMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar (TMS 38) Standartın da maddi olmayan duran varlıklar şu şekilde gösterilmektedir:¹⁰⁷

- Haklar,
- Patentler,
- Lisanslar,
- Marka,
- İsim Hakkı veya Unvan,
- Telif Hakkı,
- İhraç kotası veya üretim kotası,
- Franchising peşin ödemeleri,
- Bilgisayar programları,
- Filmler,
- Sanat Eserleri ve
- Geliştirme giderleridir.

2.2.1. Maddi Olmayan Duran Varlıklar Standardının Amacı ve Kapsamı

Standardın amacı, diğer standartların kapsamında olmayan ve hakkında özel hüküm bulunmayan maddi olmayan duran varlıkların muhasebeleştirme yöntemlerini belirlemektir. Standart maddi olmayan duran varlığın muhasebeleştirilmesi için hangi

¹⁰⁶ Malcom K. Howard, **Accounting and Business Valuation Methods: How to Interpret IFRS Accounts**, CIMA Publishing, Oxford, 2008, s. 165.

¹⁰⁷ Örtün, Kaval ve Karapınar, s. 554.

kriterlere sahip olması gerektiğini ve varlıkla ilgili hangi açıklamaları yapması gerektiği de düzenlemektedir. İşletmenin sahip olduğu maddi olmayan duran varlığın defter değerinin nasıl tespit edileceği de bu standardın amaçlarındandır.¹⁰⁸

Standardın amacı kısaca dört madde ile şu şekilde açıklanmaktadır:¹⁰⁹

- Nelerin maddi duran varlık kapsamına gireceğini veya girmeyeceğini,
- Maddi olmayan duran varlıkların hangi değerler ile bilançoya ne zaman alınacağı,
- Aktifte bulunan varlıkların nasıl değerlendirileceği ve
- Faaliyet raporlarında varlıklar ile ilgili nelerin açıklanacağını kurallara bağlamak amaçlanmıştır.

Standartta maddi olmayan duran varlık kapsamına giren varlıklar tek tek belirtilmemiştir. Fakat standartın kapsamına girmeyen varlıklar belirtilmiştir. Bu varlıklar standartta dört grupta şu şekilde gösterilmiştir:¹¹⁰

- Başka bir standart kapsamında düzenlenen maddi olmayan duran varlıklar,
- TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum standardı kapsamındaki finansal varlıklar,
- Maddi olmayan araştırma ve değerlendirme varlıklarının kayıt edilmesi ve ölçümü ve
- Yenilenemez kaynaklara ilişkin harcamalardır.

İşletmelerin elinde bulunan bazı maddi olmayan duran varlıklar hem maddi unsurları hem de maddi olmayan unsurları içerir. Bu durumda işletmeler bu tarz varlıkları maddi duran varlık olarak mı, maddi olmayan duran varlık olarak mı kayıt edeceği konusunda muhakeme etmelidir. İşletme bu muhakemeyi yaparken varlığı oluşturan hangi unsurun daha önemli olduğuna karar vermelidir. Varlığın oluşumundaki önemli unsur maddi olmayan unsur ise o varlık maddi olmayan duran varlık olarak kayıt edilmesi gerekmektedir.¹¹¹

İşletmeler yapmış oldukları reklam, eğitim, ilk tesis, araştırma ve geliştirme gibi harcamaları bu standart kapsamında muhasebeleştirir. İşletmelerin yapmış oldukları araştırma ve geliştirme faaliyetleri sonucu bir prototip üretseler dahi yapılan

¹⁰⁸ Cemal Elitaş, **UFRS (TMS – TFRS) Uygulamaları Açıklamalı Yorumlu Örnekli ve Karşılaştırmalı**, Hipotez Yayınları, Ankara, 2011, s. 267.

¹⁰⁹ Örtün, Kaval ve Karapınar, s. 553.

¹¹⁰ **TMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar Standardı**, Paragraf: 2, <http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2019Seti/TMS/TMS%2038.pdf>, (24.02.2019).

¹¹¹ Haluk Sumer ve Mert Erer, “Yazılımların (TMS 38’e Göre) Değerlemesi”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı:98, 2010, s. 30.

faaliyetler bilginin gelişmesine yönelik olacağından bu standart kapsamında muhasebeleştirilir. Ayrıca işletmelerin finansal kiralama yoluyla elde ettikleri sinema filmleri, video kayıtları, el yazmaları ve patent gibi kalemler de bu standart kapsamında muhasebeleştirilir.¹¹²

2.2.2. Maddi Olmayan Duran Varlıkları Aktifleştirme Koşulları

Standartta işletmelerin hangi varlıkları maddi olmayan duran varlık olarak sınıflandırılmasında, işletmelere yol göstermek amacıyla genel koşullar ve özel koşullar olarak belirtilmiştir.

Standartta genel koşullar şu şekilde belirtilmiştir:¹¹³

- İşletmenin varlıktan elde edeceği yararların gelecekte gerçekleşmesinin muhtemel olması ve
- İşletmenin varlığın maliyetini güvenilir bir şekilde tespit edebilmelidir.

Standartta belirtilen özel koşullarda şu şekilde belirtilmiştir:¹¹⁴

- Tanımlanabilir, Belirlenebilir Olma,
- Kontrol Edilebilir Olma,
- Gelecekte Ekonomik Fayda Sağlama Potansiyeli Olma.

2.2.2.1. Belirlenebilirlik

Bir varlığın maddi olmayan duran varlık olarak kayıt edilebilmesi için varlığın diğer varlıklardan ayrıştırılabilir olması gerekir. Varlığın belirlenebilirlik kriterleri şu durumlarda sağlanır:¹¹⁵

- İşletmenin diğer varlıklarından ayrılabilir olma ve tek başına satılabilir, kiralanabilir veya takas edilebiliyor olabilmesi ve
- Varlığın yasal haklardan kaynaklanması gerekmektedir.

¹¹² TMS 38, Paragraf: 5-6.

¹¹³ Örtten, Kaval ve Karapınar, s. 555.

¹¹⁴ Örtten, Kaval ve Karapınar, s. 555.

¹¹⁵ TMS 38, Paragraf: 12.

2.2.2.2. Kontrol Edilebilir Olma

Bir işletme kullandığı maddi olmayan bir varlığı diğer kişi ve işletmelerin kullanımını engelleyebiliyor ise varlık üzerinde kontrol gücü var demektir. İşletmelerin bunu sağlamaları yasalar ve koruyucu düzenlemeler sayesinde mümkün olur.¹¹⁶

İşletmeler gelecekte ekonomik yarar sağlayabilecek, sahip olduğu her türlü bilgi yasal haklarla korunuyor ise işletme sahip olduğu yararları kontrol altında tutabilmektedir.¹¹⁷

2.2.2.3. Gelecekte Ekonomik Fayda Sağlama Potansiyeli Olma

Bir varlığın işletmeye sağlayacağı ekonomik yarar, varlığın kullanımı ile birlikte işletmenin nakit akımını doğrudan veya dolaylı olarak etkilemesidir. Bu etki, işletmenin ana faaliyetleri sonucu sağlanan geliri artırma veya işletmenin üretim maliyetlerini azaltma gibi bir etki olabilir. Fakat işletmenin maddi olmayan duran varlıktan sağladığı yarar güvenilir bir şekilde tespit edilebilir ve açık olmalıdır.¹¹⁸

2.2.3. Maddi Olmayan Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi

Standarda göre işletmeler maddi olmayan duran varlıklarını sadece standartta belirtilen iki kriteri sağladığı sürece muhasebeleştirirler. Bu kriterler:¹¹⁹

- İşletmenin varlıktan gelecekte beklediği ekonomik yararın gerçekleşebilecek olması ve
- İşletme varlığın maliyetini doğru ve güvenilir bir şekilde ölçebildiği zaman muhasebeleştirilir.

Maddi olmayan duran varlıklar yapısı gereği genellikle daha sonra maddi olmayan duran varlığın yapısında yenileme veya ekleme yapılamaz. Maddi olmayan duran varlık ile ilgili daha sonraki harcamalar genellikle maddi olmayan duran varlığın ekonomik yararını korumak amacıyla yapılmaktadır. Bu harcamaları belirli bir maddi

¹¹⁶ Örtten, Kaval ve Karapınar, s. 556.

¹¹⁷ TMS 38, Paragraf: 14.

¹¹⁸ Örtten, Kaval ve Karapınar, s. 556.

¹¹⁹ TMS 38, Paragraf: 21.

olmayan duran varlık ile ilişkilendirmek çok zordur. Bundan dolayı işletmelerin daha sonraki harcamaları nadiren maddi olmayan duran varlığın defter değerine eklenmektedir.¹²⁰

Maddi olmayan duran varlık işletme içinde oluşabileceği gibi işletme dışından da temin edilebilir. Maddi olmayan duran varlık nasıl edinilirse edinilsin ilk muhasebeleştirilmesi sırasında maliyet bedeli ile kayıt edilmektedir.¹²¹

İşletmeler maddi olmayan duran varlıkları farklı yollar ile edinebilirler. Bu yollar:¹²²

- Ayrı Olarak Elde Etme,
- İşletme Birleşmesinin Bir Parçası Olarak Elde Etme,
- İşletme İçi Yaratılan Geliştirme Projelerinin Bir Parçası Olarak Elde Etme,
- Devlet Teşviği Yoluyla Elde Etme,
- Varlıkların Takası Yöntemiyle Elde Etme ve
- İşletme İçi Şerefiyenin Oluşumu şeklinde elde edilir.

2.2.3.1. Ayrı Olarak Elde Etme

İşletmenin maddi olmayan duran varlığı işletme dışındaki bir kaynaktan temin etmesidir. İşletmenin dışardan temin ettiği varlık için katlanmış olduğu maliyet işletmenin edindiği varlıktan gelecekte elde etmeyi beklediği faydayı yansıttığı için ayrı olarak elde edilen maddi olmayan duran varlıklar genellikle maddi olmayan duran varlıkların muhasebeleştirme kriterlerini sağlamaktadırlar. İşletme dışından ayrı olarak elde edilen maddi olmayan duran varlığın maliyeti, nakit veya nakit benzeri varlıklar ile karşılanması durumunda kolaylıkla tespit edilebilir.¹²³

İşletmelerin ayrı olarak edindikleri maddi olmayan duran varlıkların maliyeti şunlardan oluşmaktadır:¹²⁴

- Varlığın fiyatından, ithalat vergileri, iade edilmeleri mümkün olmayan satın alma vergileri ve ticari iskontoları düşüldükten sonraki varlığı satın alma fiyatı ve

¹²⁰ TMS 38, Paragraf: 20.

¹²¹ TMS 38, Paragraf: 24.

¹²² Şant Margos, **Maddi Olmayan Duran Varlıkların UFRS Çerçevesinde Değerlemesi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, ss. 27-28.

¹²³ TMS 38, Paragraf: 25-26.

¹²⁴ TMS 38, Paragraf: 27.

- İşletmenin varlığı kullanım amacına uygun hale getirmek için katlanmış olduğu ve varlıkla ilişkilendirilebilen maliyetlerdir.

İşletmeler edindikleri maddi olmayan duran varlıkları amaçlanan şekilde çalışır duruma getirene kadar katlanılan maliyetler defter değerini oluşturur. Bundan dolayı maddi duran varlığın kullanımından veya tekrardan düzenlenmesi sonucunda oluşan maliyetler maddi duran varlığın defter değerine dahil edilmezler. İşletmeler maddi olmayan duran varlıklarını amaçladığı şekilde çalışması için gerekli olmayan bazı gelir ve giderlere katlanmaktadır. Bu gelir ve giderler varlığın maliyetine dahil edilemediğinden kar veya zararda muhasebeleştirilir.¹²⁵

İşletme kredili edindiği maddi olmayan duran varlığın kredi vadesi normalin üzerinde ise varlığın maliyeti peşin değeridir. İşletme varlığın peşin değeri ile kredili değeri arasındaki farkı faiz gideri olarak muhasebeleştirir.¹²⁶

2.2.3.2. İşletme Birleşmelerinin Bir Parçası Olarak Elde Etme

Bir işletmenin başka bir işletme ile birleşmesi sonucu elde ettiği maddi olmayan duran varlığı aktifine alacağı tutar, varlığın edinildiği tarihteki gerçeğe uygun değeridir. İşletme edindiği maddi olmayan duran varlığın gerçeğe uygun değerini belirlerken gelecekte varlıktan beklediği ekonomik faydayı ve piyasa beklentilerini dikkate alarak belirler. İşletme devraldığı varlığın birleştiği işletmenin daha önce kayıt edip etmediğine bakmadan, eğer varlığın gerçeğe uygun değerini güvenilir bir şekilde ölçebiliyor ise bu varlığı şerefiyeden ayrı olarak maddi olmayan duran varlık olarak muhasebeleştirir.¹²⁷

2.2.3.3. Devlet Teşviği Yoluyla Elde Etme

İşletmeler maddi olmayan duran varlıklarını dışardan temin edebileceği gibi devlet desteği ile çok az maliyetle veya ücretsiz olarak sahip olabilmektedir. Devlet teşviği ile maddi olmayan duran varlık sahibi olan işletmeler bu varlığı TMS 20 Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının Açıklanması Standardı kapsamında varlığı ve teşviği gerçeğe uygun değeri ile muhasebeleştirebilirler. Fakat

¹²⁵ TMS 38, Paragraf: 30-31.

¹²⁶ TMS 38, Paragraf: 32.

¹²⁷ TMS 38, Paragraf: 33-34.

işletme varlığı gerçeğe uygun değeri ile muhasebeleştirmek istemez ise işletme varlığı kendi amaçları doğrultusunda kullanabilir hale getirebilmek için yapmış olduğu giderleri de varlığın nominal değerine ekleyerek muhasebeleştirilir. İşletmenin devlet teşviği ile elde edebileceği varlıklar şunlardır:¹²⁸

- Havaalanı iniş hakları,
- Radyo ve televizyon istasyonu işletme lisansları,
- İthalat lisansları veya kotaları ve
- Diğer sınırlandırılmış erişim hakları gibi maddi olmayan duran varlıklardır.

2.2.3.4. Varlıkların Takası Yöntemiyle Elde Etme

İşletmelerin maddi olmayan duran varlık edinme yöntemlerinde bir tanesi de takas yoluyla varlık edinmedir. İşletme takas yoluyla elde ettiği varlığı gerçeğe uygun değeri üzerinden muhasebeleştirmek istiyor ise, işletmenin yapmış olduğu takas işlemi bir ticari nitelik taşımalı ve takas sonucunda elde edilen varlığın veya vazgeçilen varlığın gerçeğe uygun değerini güvenilir bir şekilde hesaplayabilmelidir. Aksi takdirde bu koşullar sağlanamıyor ise elde edilen varlığın maliyeti vazgeçilen varlığın defter değeri olarak kabul edilmektedir.¹²⁹

İşletmeler takas yolu ile elde ettikleri maddi olmayan duran varlıklarını gerçeğe uygun değeri ile muhasebeleştirebilmesi için takas işleminin ticari bir nitelik taşıması gerekmektedir. Standart takas işleminin ticari özellik taşıması için şu özellikleri bulundurması gerektiğini zorunlu kılmaktadır.¹³⁰

- İşletmenin takas sonucunda elde ettiği varlıktan sağlayacağı nakit akışlarının yapısının elden çıkarılan varlıktan farklı olması,
- İşletmenin takas sonucunda elde ettiği varlık işletme faaliyetlerinin bir kısmının işletmeye özgü değerini değiştiriyorsa ve
- Bu iki koşul arasındaki fark, takasa konu olan varlıkların gerçeğe uygun değerlerine göre önem arz ediyor olması.

¹²⁸ TMS 38, Paragraf: 44.

¹²⁹ İbrahim Bozkurt, **Türkiye Muhasebe Standartları**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s.344.

¹³⁰ TMS 38, Paragraf: 46.

2.2.3.5. İşletme İçi Yaratılan Şerefiyenin Oluşumu

İşletmeler gelecekte ekonomik yarar sağlamak amacıyla harcamalar yaparlar. Fakat bu harcamalar sonucunda ortaya maddi veya maddi olmayan bir duran varlık çıkmamaktadır. Bu tür harcamalar işletme içi şerefiyeyi oluşturmaktadır. İşletme içinde oluşturulan şerefiyenin maliyeti güvenilir şekilde tespit edilemediğinden ve kontrol edilebilir bir varlık olmadığından işletmeler varlık olarak muhasebeleştirilememektedirler.¹³¹

2.2.3.6. İşletme İçi Yaratılan Geliştirme Projelerinin Bir Parçası Olarak Elde Etme

İşletmeler kendi içlerinde yaratmış oldukları maddi olmayan duran varlığın maliyeti, TMS 38 Standardı kapsamındaki ilk muhasebeleştirme kriterlerini sağladığı tarihten itibaren olan harcamaların toplamıdır.¹³²

İşletmeler bazı durumlarda işletme içinde yaratılan maddi olmayan duran varlığın muhasebeleştirilebilir nitelikte olduğuna karar verirken bazı problemler yaşarlar. Bu problemleri kısaca şu şekilde gösterebiliriz:

- İşletmenin gelecekte fayda beklediği varlığın tanımlanabilir olduğu veya ne zaman olduğunun tespiti ve
- İşletmenin varlığın maliyetini güvenilir ve diğer varlıklardan ayrı bir şekilde tespit edilebiliyor olması.

İşletme içinde üretilen maddi olmayan duran, varlığın işletmenin finansal raporlarında gösterilmesi için gerekli kriterleri taşıyıp taşımadığının değerlendirilmesinde, işletme varlığın oluşum aşamasını iki aşamaya ayırır. Bu aşamalar:¹³³

- Araştırma Safhası ve
- Geliştirme Safhasından oluşmaktadır.

¹³¹ TMS 38, Paragraf: 48-49.

¹³² Yener Koçak, **Türkiye’de Araştırma ve Geliştirme Giderlerinin Muhasebeleştirilmesinin Türkiye Muhasebe Standartları ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Çerçevesinde İncelenmesi**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007, s. 31.

¹³³ TMS 38, Paragraf: 52.

2.2.3.6.1. Araştırma Safhası

İşletmeler araştırma safhasında olan herhangi bir maddi olmayan duran varlığı aktifleştirerek kayıt edemez. İşletmeler araştırma safhasında yaptıkları harcamaları gider olarak muhasebeleştirmektedir. İşletmeler araştırma safhasında oldukları bir projenin gelecekte sağlayacağı ekonomik yararları tespit edemeyeceklerinden dolayı araştırma safhasında yapılan tüm harcamalar gider olarak muhasebeleştirilir.¹³⁴

2.2.3.6.2. Geliştirme Safhası

İşletmeler, geliştirme safhasında buldukları bir projenin, bazı durumlarda işletmeye gelecekte sağlayacağı yararı tespit edebilirler. Bu durumda işletmeler maddi olmayan duran varlığı aktifleştirerek finansal tablolarına alırlar. Fakat varlığın aktifleştirilebilmesi için bazı koşulların hepsini birlikte sağlaması gerekmektedir. Bu koşullar:¹³⁵

- Maddi olmayan duran varlığın teknik olarak gelecekte tamamlanabilir olması,
- İşletmenin maddi olmayan duran varlığı tamamlama ve varlığı kullanma veya satma isteğinin bulunması,
- İşletmenin oluşturulan maddi olmayan duran varlığı kullanma veya satmaya imkanının bulunması,
- İşletmenin gelecekte maddi olmayan duran varlıktan nasıl fayda sağlayacağının belirli olması,
- İşletmenin maddi olmayan duran varlığı geliştirme safhasını tamamlayacak ve kullanacak her türlü gúce sahip olması ve
- İşletme geliştirme aşamasındaki maddi olmayan duran varlık için katlanmış olduğu giderleri güvenli bir şekilde ölçebiliyor olmalıdır.

İşletmeler, işletme içi yaptıkları projelerde maddi olmayan duran varlığa ait araştırma ve geliştirme safhasını birbirinden ayırt edemezler ise bu durumda projeye ait harcamaların tamamı araştırma safhasında yapılmış gibi kabul edilerek muhasebeleştirilir.¹³⁶

¹³⁴ TMS 38, Paragraf: 54-55.

¹³⁵ TMS 38, Paragraf: 57.

¹³⁶ TMS 38, Paragraf: 53.

İşletmeler, işletme içi yaratılan maddi olmayan duran varlığın gelecekte işletmeye sağlayacakları yararları tespit edebilmek için TMS 36'da yer alan ilkeleri uygulurlar. Fakat, varlık tek başına değil de başka varlıklar ile birlikte fayda sağlayacağı durumlarda ise TMS 36'da yer alan nakit yaratan birimler kavramı uygulanır.¹³⁷

2.2.4. Maddi Olmayan Duran Varlıkların Muhasebeleştirme Sonrası Ölçümü

İşletmeler maddi olmayan duran varlıklarını ilk kayda aldıktan sonraki dönemlerde varlığı değerlemek amacıyla maliyet yöntemi veya yeniden değerlendirme yöntemlerinden birini muhasebe politikası olarak seçebilirler.

2.2.4.1. Maliyet Yöntemi

Maddi olmayan duran varlıklarını maliyet yöntemi ile değerleyen işletmeler varlığı ilk kayda aldıktan sonra varlığın maliyetini birikmiş amortismanları ve birikmiş değer düşüklüklerini ilk kayda alındığı maliyetinden düşölerek izlenir.¹³⁸

2.2.4.2. Yeniden Değerleme Yöntemi

İşletmeler maddi olmayan duran varlıklarının ilk kayda alınmasından sonraki dönemlerde yeniden değerlendirme tarihinde, varlığın gerçeğe uygun değerinden birikmiş amortismanları ve değer düşüklüğü zararları düşöldükten sonraki yeniden değerlendirilmiş tutarı üzerinden finansal tablolarda izlenir. Yeniden değerlendirme yöntemi, İşletme tarafından daha önce kayda alınmayan maddi olmayan duran varlıkları yeniden değerlendirilmesini ve varlıkların maliyet değerleri dışında bir değer ile muhasebeleştirilmesine izin vermez.¹³⁹

İşletmeler maddi olmayan duran varlıklarında gerçeğe uygun değerinde sürekli değişimler yaşanması durumunda sıklıkla yeniden değerlemeye tabi tutar. Yeniden değerlendirme sıklığı varlığın gerçeğe uygun değerindeki değişkenliğe bağlıdır. Eğer

¹³⁷ TMS 38, Paragraf: 60.

¹³⁸ TMS 38, Paragraf: 74.

¹³⁹ TMS 38, Paragraf: 75-76.

maddi olmayan duran varlığın gerçeğe uygun değerinde sıklıkla değişiklik oluyor ise işletme her yıl yeniden değerlendirme yapmaktadır.¹⁴⁰

İşletmeler maddi olmayan duran varlığını yeniden değerlemeye tabi tutar ise varlığın yeniden değerlendirme tarihindeki birikmiş amortismanları, varlığın defter değerindeki değişimle orantılı olarak tekrar belirlenir veya varlığın kayıtlı defter değerinden çıkartılarak kalan tutar, varlığın yeniden değerlendirilmiş tutarına göre belirlenir.¹⁴¹

İşletmenin yeniden değerlemeye tabi tuttuğu maddi olmayan duran varlık sınıfında yer alan bir maddi olmayan duran varlığın, işlem gördüğü herhangi bir aktif piyasasının bulunmaması durumunda, varlığın maliyetinden birikmiş amortismanlar ve değer düşüklükleri düşülerek varlık izlenir. Eğer maddi olmayan duran varlık ilk kayıt edildiği dönemden sonraki dönemlerde gerçeğe uygun değeri, işlem gördüğü aktif bir piyasaya göre belirlenirken şu anda aktif bir piyasası bulunmuyor ise işletme, en son aktif piyasaya göre yeniden değerlendirilmiş değeri üzerinden birikmiş amortismanları ve değer düşüklüğü zararlarını düşerek yeniden değerlendirilmiş değerini hesaplayarak muhasebeleştirir.¹⁴²

2.2.5. Maddi Olmayan Duran Varlıklarda Değer Düşüklüğü

İşletmeler maddi olmayan duran varlıklarını ilk kez muhasebeleştirdikten sonraki dönemlerde yeniden değerlemeye tabi tutar. İşletme maddi olmayan duran varlığını sonraki herhangi bir dönemde aktif piyasası mevcut iken yeniden değerlemeye tabi tutularak gerçeğe uygun değeri tespit edilebilir. Fakat sonraki dönemlerde varlığın aktif piyasasının artık bulunmaması varlığın değer düşüklüğüne uğramış olabileceğini göstermektedir. Bu durumda işletme değer düşüklüğü olabilecek varlığı TMS 36 Standardına göre değer düşüklüğü testine tabi tutmalıdır.¹⁴³

İşletmeler sahip oldukları maddi olmayan duran varlıklarını yeniden değerlendirme işlemine tabi tuttuktan sonra, eğer varlığın defter değerinde artış meydana gelmiş ise artış tutarı yeniden değerlendirme değer fazlası olarak özkaynaklarda muhasebeleştirilir. Eğer varlığa ait geçmiş dönemlerde kar veya zararda muhasebeleştirilen değerlendirme

¹⁴⁰ TMS 38, Paragraf: 79.

¹⁴¹ TMS 38, Paragraf: 80.

¹⁴² TMS 38, Paragraf: 81-82.

¹⁴³ TMS 38, Paragraf: 83.

azalışı mevcut ise değer artışı ilk önce bu değer düşüklüğünden karşılanır ve kalan tutar yeniden değerlendirme değer fazlası olarak kayıt edilmektedir.¹⁴⁴

İşletmeler sahip oldukları maddi olmayan duran varlıklarını yeniden değerlendirme işlemine tabi tuttuktan sonra, eğer varlığın defter değerinde azalma var ise varlığın değerindeki azalma tutarı kar veya zararda muhasebeleştirilir. Eğer varlığa ait daha önceki dönemlerde özkaynaklarda yeniden değerlendirme değer artışı mevcut ise varlıktaki değer düşüklüğü özkaynaklarda yeniden değerlendirme değer fazlası kalemine borç olarak kayıt edilerek karşılanmaktadır.¹⁴⁵

İşletmeler maddi olmayan duran varlıklarının değer düşüklüklerinin tespitinde, varlığın geri kazanılabilir tutarının hesaplanmasında, değer düşüklüğü zararının muhasebeleştirilmesin TMS 36 Standardını uygularlar.

2.2.6. Maddi Olmayan Duran Varlığın Yararlı Ömrü

İşletmeler maddi olmayan duran varlıktan elde edeceği yararın süresini kendi belirlemektedir. İşletmenin maddi olmayan duran varlıktan sağlayacağı net nakit girişinin süresine göre varlığın yararlı ömrünü belirlemektedir. Fakat bazı durumlarda işletmeler varlığın sağlayacağı net nakit girişinin süresini belirleyemez. Bu durumda varlık sınırsız yararlı ömre sahip olarak değerlendirilir. İşletme tarafından sınırlı yararlı ömre sahip varlıklar itfaya tabi tutulurken, sınırsız yararlı ömre sahip varlıklar itfaya tabi değildir. İşletmeler sınırsız yararlı ömre sahip varlıklarına itfa ayırmazken her dönem bu varlıkların yararlı ömürlerine ilişkin tahminlerde bir değişiklik olup olmadığını gözden geçirir. Eğer tahminlerde bir değişiklik yaşanmış ise işletme bu değişikliği muhasebe tahminlerinde değişiklik olarak kayıt etmektedir.¹⁴⁶

İşletmelerin maddi olmayan duran varlıkların yararlı ömürlerini belirlerken birçok unsur dikkate alınır. Standart bu unsurlardan bazılarını şu şekilde göstermektedir:¹⁴⁷

- İşletmenin varlığı kullanmayı amaçladığı süre,

¹⁴⁴ TMS 38, Paragraf: 85.

¹⁴⁵ TMS 38, Paragraf: 86.

¹⁴⁶ Başak Ataman Akgül, “Maddi Olmayan Duran Varlıkların İtfasına İlişkin IAS 38 ile IFRS 3 Standardında Yer Alan Düzenlemeler ve Türk Vergi Mevzuatıyla Karşılaştırılması”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı: 25, 2005, s.43.

¹⁴⁷ TMS 38, Paragraf: 90.

- İşletmenin varlıktan kaynaklanan sebeplerden dolayı varlığı kullanabileceği süre,
- İşletmenin çeşitli sebeplerden dolayı varlığı kullanmayı bırakması,
- İşletmenin varlığı Pazar talebine göre kullanıyor olması,
- İşletmenin varlığı kullanım hakkını elinde bulundurma süresi ve yasal düzenlemeler,
- Rakip veya rakip olabilecek işletmelerin davranışları,
- Varlığın kullanımının işletme içinde varlıklara bağımlı olup olmaması gibi nedenlerdir.

2.2.7. Maddi Olmayan Duran Varlıklarda Amortisman

İşletmeler maddi olmayan duran varlıklarına amortisman ayırmadan önce varlığın yararlı ömrünü tespit etmeye çalışmaktadırlar. Eğer varlığın yararlı ömrü tespit edilebiliyor ise varlığı itfa edebilmektedir.

İşletmeler sahip oldukları sınırsız yararlı ömre sahip maddi olmayan duran varlıklarını itfa edemez. İşletmeler sınırsız yararlı ömre sahip maddi olmayan duran varlıklarını sadece her yıl geri kazanılabilir tutarını hesaplayıp defter değeri ile karşılaştırma yaparak değer düşüklüğü testi uygular.¹⁴⁸

İşletmeler sahip oldukları maddi olmayan duran varlıklarından gelecekte ne kadar süre yararlanabileceğini tespit edebiliyor ise bu varlıklarını itfa edebilmektedir. İşletmeler böylelikle varlığın yararlı ömrü boyunca amortisman tutarlarını sistematik olarak dağıtır. İşletmeler amortisman işlemini, varlığın işletmenin amaçları doğrultusunda kullanıma hazır hale geldiğinde başlatır. İşletmeler ayırmış oldukları amortisman tutarlarını genellikle kar veya zararda muhasebeleştirirler. Fakat, işletmenin maddi olmayan duran varlıktan gelecekte beklediği ekonomik faydalar, işletmede diğer varlıkların üretiminde kullanılıyor ise maddi olmayan duran varlığın amortisman tutarı üretilen varlıkların maliyetinin bir kısmını oluşturuyor ise üretilen varlığın defter değerine eklenmektedir.¹⁴⁹

İşletmeler sınırlı yararlı ömre sahip maddi olmayan duran varlıklarını amortisman sürelerini ve amortisman yöntemlerini her yıl bir değişiklik olup

¹⁴⁸ TMS 38, Paragraf: 107-108.

¹⁴⁹ TMS 38, Paragraf: 97, 99.

olmadığını gözden geçirmelidir. Eğer varlığın amortisman süresinde veya yönteminde bir değişiklik yapılması durumunda, işletmeler bu değişiklikleri TMS 8 Standardı kapsamında muhasebeleştirir.¹⁵⁰

İşletmeler sınırlı yararlı ömre sahip maddi olmayan duran varlıklarının kalıntı değerlerini genellikle sıfır olarak kabul etmektedir. Varlığın kalıntı değeri sadece, varlık yararlı ömrünü doldurunca satın alacağını taahhüt eden birinin olması veya varlığın yararlı ömrü sonunda aktif bir piyasasının olacak olması durumunda kalıntı değer sıfır değildir.¹⁵¹

2.2.8. Maddi Olmayan Duran Varlığın Kullanımdan Çıkarılması

İşletmeler sahip oldukları maddi olmayan duran varlıkları elden çıkardıklarında veya gelecekte varlıktan hiçbir şekilde yarar sağlayamayacaklarında, işletme bu varlıkları bilanço dışı bırakmaktadır.¹⁵²

İşletmenin maddi olmayan duran varlığını elden çıkarması ile elde edeceği net tahsilat tutarı ile varlığın defter değeri arasındaki fark, bize varlığın bilanço dışı bırakılmasından sağlanan kar veya zararı göstermektedir. Bu fark varlığın bilanço dışı bırakılması ile kar veya zararda muhasebeleştirilir.¹⁵³

İşletmeler maddi olmayan duran varlıklarını çeşitli şekillerde elden çıkartmaktadır. İşletme varlığı elden çıkarma şekli hangi standart kapsamında ise o standardın kurallarını uygulayarak muhasebeleştirmelidir.

2.2.9. Maddi Olmayan Duran Varlıklar ile İlgili Açıklamalar

İşletmeler maddi olmayan duran varlıkları ile ilgili şu açıklamaları yapmak zorundadırlar:¹⁵⁴

- Varlığın yararlı ömrünün süresi ve varlık sınırlı yararlı ömre sahip ise varlığın amortisman oranı,
- Varlık sınırlı yararlı ömre sahip ise varlığın amortisman yöntemi,

¹⁵⁰ TMS 38, Paragraf: 104.

¹⁵¹ TMS 38, Paragraf: 100.

¹⁵² TMS 38, Paragraf: 112.

¹⁵³ Gökçen, Akgül ve Çakıcı, s. 491.

¹⁵⁴ Gökçen, Akgül ve Çakıcı, s. 491-492.

- Varlığın dönem başı ve dönem sonu brüt defter değerleri ve birikmiş amortisman tutarı,
- Maddi olmayan duran varlıkların itfa paylarını içeren kapsamlı gelir tablosu kalemleri,
- Maddi olmayan duran varlıklara ait dönem başı ve dönem sonu defter değerlerinin mutabakatı,
- Varlığın değer düşüklüğü zararı veya iptal edilen değer düşüklüğü zararından dolayı kar veya zararda yapılan muhasebeleştirmeler,
- İşletmenin muhasebe tahminlerinde meydana gelen değişikliklerin niteliği ve tutarı,
- Yeniden değerlemeye tabi tutulan varlığın yeniden değerlendirme işlemi ile ilgili bilgileri,
- Maddi olmayan duran varlığın gerçeğe uygun değerini hesaplarken kullanılan yöntemler ve varsayımlar ve
- İşletme içinde maddi olmayan duran varlık elde etmek için yapılan araştırma ve geliştirme aşamalarında yapılan harcamaları gibi açıklamaları kamuoyuna yapmaktadırlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YATIRIM AMAÇLI GAYRİMENKULLER VE ŞEREFİYE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ

3.1. TMS 40 YATIRIM AMAÇLI GAYRİMENKULLER STANDARDI

Yatırım amaçlı gayrimenkuller, işletmeler tarafından kullanılmak, işletme faaliyetlerini sürdürmek veya satmak amacıyla elde bulundurulmayan, işletmelerin kira geliri veya sermaye kazancı ya da her ikisini birden elde etmek amacıyla elde tutulan gayrimenkullerdir.¹⁵⁵

İşletmeler sahip oldukları gayrimenkulleri kullanım amaçlarına göre sınıflandırmaktadır ve hangi standart kapsamına giriyor ise o standart uyarınca muhasebeleştirilmektedir. Gayrimenkuller kullanım amaçlarına göre dörde ayrılır:¹⁵⁶

- İşletme faaliyetleri kapsamında satılan gayrimenkuller,
- İşletme tarafından kullanılan gayrimenkuller,
- İnşa edilmekte veya geliştirilmekte olan gayrimenkuller ve
- Yatırım amaçlı gayrimenkullerdir.

İşletme faaliyetleri kapsamında satılan gayrimenkuller, işletmenin olağan faaliyetleri içerisinde satmak amacıyla elinde bulundurduğu gayrimenkullerdir. Bu amaçla elde bulundurulan gayrimenkuller TMS 2 Stoklar Standardı kapsamına girmektedir. İşletme tarafından kullanılmak amacıyla elde bulundurulan gayrimenkuller ise işletmenin olağan faaliyetlerini yürütmek veya idari amaçla kullanılmak üzere elde bulundurulan ve TMS 16 Maddi Duran Varlıklar Standardı kapsamında muhasebeleştirilen varlıklardır. İşletme tarafından geliştirilmekte veya inşa edilmekte olan gayrimenkuller gelecekteki kullanım amaçlarına göre muhasebeleştirilirler.¹⁵⁷

¹⁵⁵ TMS 40 Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller Standardı, Paragraf:5, <http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2019Seti/TMS/TMS%2040.pdf>, (20.03.2019).

¹⁵⁶ Mert Erer ve Çağrı Aksoy Hazır, “TFRS’ ye Göre Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerin Muhasebeleştirilmesi ve Ölçülmesi”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı: 126, 2014, s. 16.

¹⁵⁷ Erer ve Hazır, s. 17.

3.1.1. Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller Standardının Amacı ve Kapsamı

Bu standardın amacı, işletmelerin sahip oldukları yatırım amaçlı gayrimenkullerini nasıl muhasebeleştirebileceklerini ve sahip oldukları gayrimenkuller hakkında yapmaları gerek açıklamaları düzenlemektir.¹⁵⁸

Standart kapsam olarak, işletmenin kira veya sermaye kazancı beklediği yatırım amaçlı gayri menkullerin finansal tablolarda gösterimi, değerlemesi ve yapılması gereken açıklamaları kapsamaktadır. Fakat tarımsal faaliyetlerle ilgili canlı varlıkla ve yenilenemez kaynak madenleri gibi konuları kapsamamaktadır.¹⁵⁹

3.1.2. Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerin Muhasebeleştirilmesi

İşletmelerin sahip oldukları yatırım amaçlı gayrimenkuller, sadece gelecekte ekonomik yarar sağlayabilecek olması ve maliyetlerinin güvenilir bir şekilde tespit edilebilir olması durumunda muhasebeleştirilerek finansal tablolara alınmaktadır. Ancak, işletmeler yatırım amaçlı gayrimenkullerin günlük hizmetlerini yerine getirebilmesi için yapmış oldukları harcamalar ve bakım ve onarım gibi giderler yatırım amaçlı gayrimenkulün defter değerine değil kar veya zararda muhasebeleştirilir.¹⁶⁰

Tekdüzen Hesap Planı'nda (THP) yatırım amaçlı gayrimenkuller için ayrı bir hesap bulunmamaktadır. Ancak, standartta göre yatırım amaçlı gayrimenkullerin ayrı bir hesapta raporlanması gerekmektedir. Bunun için THP'da boş olan 20. Grup uygun olmaktadır.¹⁶¹

İşletmeler yatırım amaçlı gayrimenkullerini ilk defa kayda alırken maliyet bedelleri üzerinden kayıt eder. Yatırım amaçlı gayrimenkulün maliyeti satın alma tutarı ve satın alırken katlanmış olduğu işlem maliyetlerinden oluşmaktadır. İşletme yatırım amaçlı gayrimenkule kredili sahip olmuş ise varlığın maliyeti peşin değerine eşittir. Krediden dolayı peşin tutarı ile ödenen tutar arasındaki fark faiz gideri olarak muhasebeleştirilir.¹⁶²

¹⁵⁸ TMS 40, Paragraf: 1.

¹⁵⁹ Örtten, Kaval ve Karapınar, s. 575.

¹⁶⁰ TMS 40, Paragraf: 16, 18.

¹⁶¹ Örtten, Kaval ve Karapınar, s. 579.

¹⁶² TMS 40, Paragraf: 20-24.

İşletmeler kullanım hakkını bir başka kişi veya işletmeye devrettiği gayrimenkulü, ilk defa kayıtlarına alırken maliyetini TMS 16 Standardı kapsamında tespit etmektedir.¹⁶³

3.1.3. Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerde Değerleme

İşletmeler yatırım amaçlı gayrimenkullerinin ilk kayda aldıkları dönemden sonraki dönemlerde, yatırım amaçlı gayrimenkullerini değerlemek için maliyet yöntemi veya gerçeğe uygun değer yönteminden uygun olanını seçer.¹⁶⁴

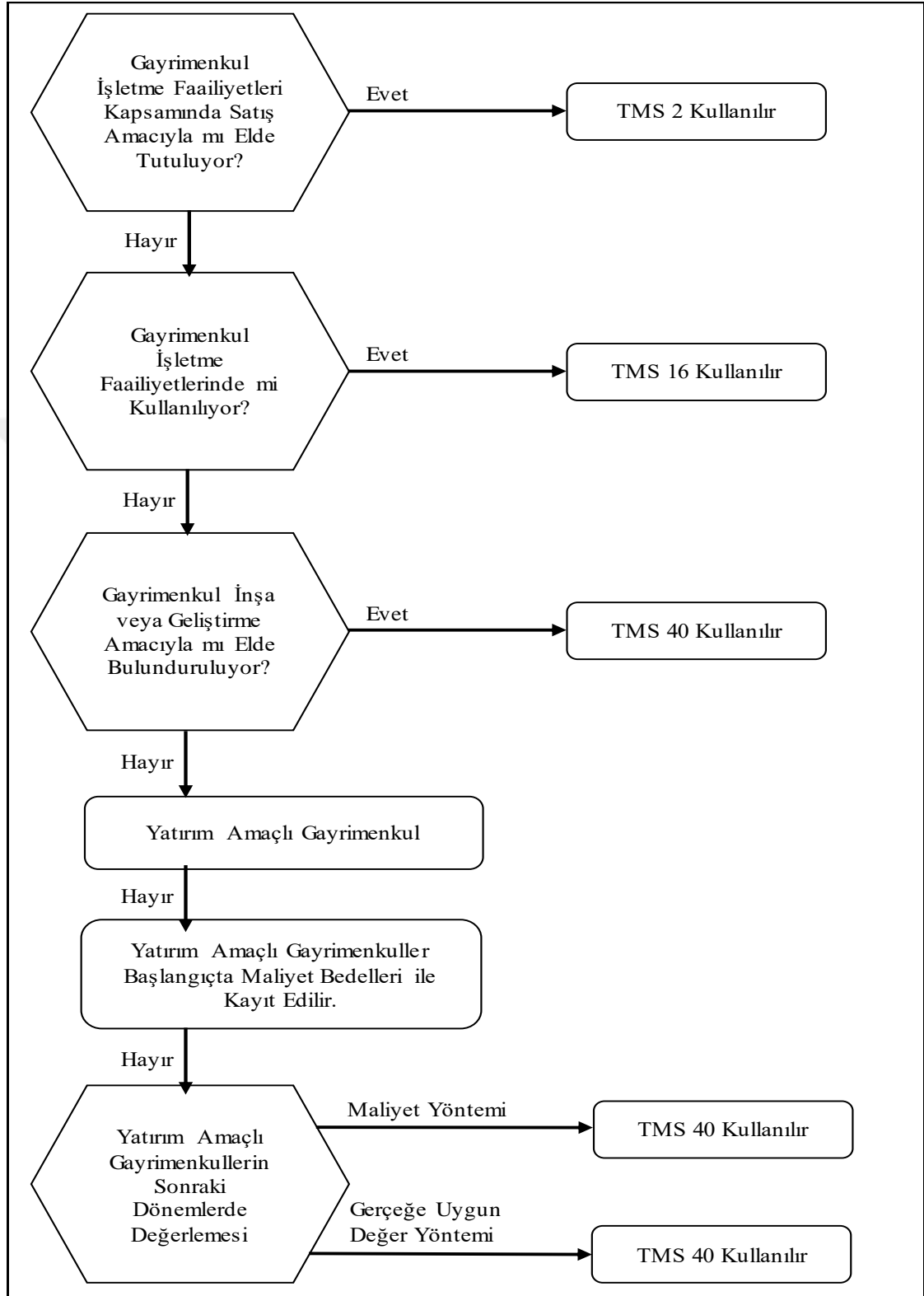
Bu standart, işletmeleri sahip oldukları yatırım amaçlı gayrimenkulleri gerçeğe uygun değer ile değerlemesi konusunda teşvik etmektedir ve işletmenin sahip olduğu varlığın gerçek değerini işletme dışından bağımsız bir uzman tarafından yeniden değerlendirme yaptırarak varlıkların gerçeğe uygun değerlerini tespit etmesi konusunda teşvik etmektedir. İşletme sonraki dönemlerde değerlendirme yönteminde herhangi bir değişikliğe gittiğinde, bu değişikliği muhasebe politikalarında belirtmek zorundadır.¹⁶⁵

¹⁶³ TMS 40, Paragraf: 29.

¹⁶⁴ Alberto Quagli ve Francesco Avallone, "Fair Value or Cost Model? Drivers of Choice for IAS 40 in the Real Estate Industry", **European Accounting Review**, Cilt:19, Sayı:3, 2010, s. 466.

¹⁶⁵ TMS 40, Paragraf: 31-32.

Şekil 2: Gayrimenkullerin Muhasebeleştirilmesi ile İlgili Karar Ağacı

Kaynak: Yıldız Özerhan ve Serap Yanık, Açıklamalı ve Örnek Uygulamalı Türkiye Muhasebe Standartları Türkiye Finansal Raporlama Standartları, **TÜRMOB Yayınları**, 3. Baskı, Ankara, 2015, s. 354.

3.1.3.1. Maliyet Değeri Yöntemi

İşletmeler yatırım amaçlı gayrimenkullerini ilk kayda aldıktan sonraki dönemlerde bu varlıklarını maliyet değeri üzerinden takip edebilir. Bu standartta, işletmelerin yatırım amaçlı gayrimenkullerini maliyet değeri ile takip ederken, TMS 16 Standardı hükümlerine uygulamaları gerektiği belirtilmiştir.¹⁶⁶

İşletmeler sahip oldukları yatırım amaçlı gayrimenkulleri satış amacı gütmeye başlaması veya satması durumunda TFRS 5 Satış Amaçlı Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler Standardı kapsamında muhasebeleştirirler.¹⁶⁷

3.1.3.2. Gerçeğe Uygun Değer Yöntemi

İşletmeler yatırım amaçlı gayrimenkullerini ilk kayda aldıktan sonraki dönemlerde gerçeğe uygun değeri ile takip edebilir. İşletmeler gerçeğe uygun değer ile varlıklarını takip ediyorlar ise yatırım amaçlı gayrimenkulün değerindeki değişmelerden dolayı oluşabilecek kazanç veya kayıplar, oluştuğu dönemde kar veya zarar olarak muhasebeleştirilir.¹⁶⁸

İşletmeler sahibi oldukları yatırım amaçlı gayrimenkulleri gerçeğe uygun değerlerini tespit ederken varlıktan elde edilen kira gelirinin ve varlığın piyasa koşullarında fiyatlanırken kullanılacak tüm varsayımları yansıması gerekmektedir. İşletmeler kullanım hakkı varlığı olarak sahip olduğu yatırım amaçlı gayrimenkullerin gerçeğe uygun değerlerini ölçerken kiracı, kullanım hakkının gerçeğe uygun değerini tespit etmelidir.¹⁶⁹

İşletmeler yatırım amaçlı gayrimenkullerini gerçeğe uygun değeri ile takip ederken genellikle sıkıntı yaşamamaktadırlar. Ancak, bazı durumlarda işletmeler yatırım amaçlı gayrimenkullerinin gerçeğe uygun değerlerini tespit edememektedirler. Bu durum işletmenin yalnızca, karşılaştırılabilir yatırım amaçlı gayrimenkullerinin aktif bir piyasasının bulunmadığı veya varlığın gerçeğe uygun değerinin tespiti mümkün olmadığı durumlarda ortaya çıkmaktadır. İşletme inşa aşamasında olan

¹⁶⁶ Quagli ve Avallone, s. 466.

¹⁶⁷ TMS 40, Paragraf: 56.

¹⁶⁸ TMS 40, Paragraf: 33, 35.

¹⁶⁹ TMS 40, Paragraf: 40.

yatırım amaçlı gayrimenkulünün gerçeğe uygun değerini tespit edemiyor ise varlığın inşası tamamlanıncaya kadar maliyet bedeli üzerinden değerlendirilmektedir.¹⁷⁰

İşletmeler yatırım amaçlı gayrimenkullerini değerlendirme yöntemi olarak gerçeğe uygun değeri seçmiş ve yatırım amaçlı gayrimenkullerini gerçeğe uygun değer ile ölçüm yapmışsalar, varlığın aktif piyasası azalmış, varlıkla ilgili fiyat bilgisine ulaşılması zorlarmış olsa dahi varlığı elden çıkartana kadar gerçeğe uygun değer üzerinden değerlemeye devam etmektedirler.¹⁷¹

3.1.4. Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerin Transferi

Yatırım amaçlı gayrimenkulün kullanım amacı değiştiğinde varlığın niteliği de değişmektedir. İşletme gayrimenkulün niteliğindeki değişim sonucunda, varlığı kullanım amacına göre finansal tablolarda düzenler.¹⁷²

Standartta işletmenin yatırım amaçlı gayrimenkulü kullanım amacındaki niyetinin değişmesi, varlığın niteliğinin değiştiğine tek başına kanıt olarak sayılmamaktadır. Standart varlığın niteliğinin değiştiğine ilişkin kanıt olarak şu değişiklikleri örnek göstermektedir:¹⁷³

- İşletme tarafından yatırım amaçlı gayrimenkulün kullanılmaya başlanması veya kullanım amacına uygun olarak geliştirilmeye çalışılması,
- İşletme tarafından yatırım amaçlı gayrimenkulün satılmak amacıyla stoklar kalemine geçirilmesi amacıyla geliştirilmeye başlanması,
- İşletme faaliyetleri veya idari amaçla kullanılan gayrimenkullerin, kira veya sermaye kazancı sağlamak amacıyla yatırım amaçlı gayrimenkullere geçirilmesi için kullanıma son verilmesi ve
- İşletmenin satış amacıyla stoklarında bulundurduğu gayrimenkulün, yatırım amaçlı gayrimenkullere transferi için diğer kişi veya işletmeler ile kira sözleşmesinin başlatılması örnek olarak verilebilir.

¹⁷⁰ TMS 40, Paragraf: 53.

¹⁷¹ TMS 40, Paragraf: 55.

¹⁷² Örtten, Kaval ve Karapınar, s. 586.

¹⁷³ TMS 40, Paragraf: 57.

3.1.4.1. Gayrimenkullerin Maliyet Değeri ile Değerlenmesi

İşletmeler yatırım amaçlı gayrimenkullerini maliyet değeri ile değerliyorsalar, ister yatırım amaçlı gayrimenkul niteliğini kaybederek, işletme faaliyetleri için kullanılmaya başlansın veya satılmak amacıyla stoklara transfer edilsin ya da tam tersi bir durumda, varlığın defter değeri esas alınır. Böylelikle, gayrimenkulün niteliğindeki herhangi bir değişiklik, varlığın kayıtlı değerini etkilemez ve gayrimenkul maliyet değeri ile izlenilmeye devam edilir.¹⁷⁴

3.1.4.2. Gayrimenkullerin Gerçeğe Uygun Değer ile Değerlenmesi

İşletmeler yatırım amaçlı gayrimenkullerini gerçeğe uygun değer ile değerliyor ise gayrimenkulün niteliğindeki değişim farklı sonuçlar doğurmaktadır. Bu sonuçlar:¹⁷⁵

- İşletme sahibi olduğu yatırım amaçlı gayrimenkulünü, işletme faaliyetlerinde kullanmaya kalktığında varlık niteliğini değiştirir ve İşletme Tarafından Kullanılan Gayrimenkul olurlar. Bu durumda, varlık TMS 16 kapsamında, yatırım amaçlı gayrimenkulün en son gerçeğe uygun değeri ile İşletme Tarafından Kullanılan Gayrimenkul olarak kayıt edilir.
- İşletme sahibi olduğu yatırım amaçlı gayrimenkülü, satma amacıyla stoklara geçirdiğinde varlık niteliğini kaybederek İşletme Faaliyetleri Kapsamında Satılan Gayrimenkuller olurlar. Bu durumda, varlık TMS 2 kapsamında, yatırım amaçlı gayrimenkulün en son gerçeğe uygun değeri ile İşletme Faaliyetleri Kapsamında Satılan Gayrimenkuller olarak kayıt edilir.
- İşletme Faaliyetleri Kapsamında Satılan Gayrimenkuller kelesinde bulunan varlıklar, işletmenin kira geliri veya sermaye kazancı elde etmek amacıyla bu varlıkların niteliği değiştirilerek Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller kalemine kayıt edilir ise, işletme bu transferi gerçeğleştirdiği tarihte, varlığı, gerçeğe uygun değerini hesaplayarak kayıt eder ve varlığın defter değeri ile gerçeğe uygun değeri arasındaki farkı dönem kar veya zararına ekler.

¹⁷⁴ Örtten, Kaval ve Karapınar, s. 587.

¹⁷⁵ Örtten, Kaval ve Karapınar, ss. 587- 588.

- İşletmenin sahip olduğu inşa edilmekte veya geliştirilmekte olan gayrimenkuller, niteliğindeki değişiklik sonucu Yatırım Amaçlı Gayrimenkullere kayıt edilirken İşletme Faaliyetlerinde Satılan Gayrimenkuller ile aynı şekilde muhasebeleştirilmektedir.
- İşletme satış amacıyla elinde bulundurduğu gayrimenkulü, kiraladığında veya gayrimenkulden sermaye kazancı elde etmeye başladığında varlığın niteliği değiştirilerek varlık, Yatırım Amaçlı Gayrimenkul olarak kayıt edilir. İşletme varlığın niteliğini değiştirdiği tarihte varlığı gerçeğe uygun değeri ile kayıt eder. Varlığın defter değeri gerçeğe uygun değeri arasındaki farkın muhasebeleştirilmesi konusu, Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerde Değer Düşüklüğü bölümünde anlatılmaktadır.

3.1.5. Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerde Değer Düşüklüğü

İşletmeler sahip oldukları yatırım amaçlı gayrimenkullerinde meydana gelen değer düşüklüklerinin tespiti, değer düşüklüğü zararının ölçümü veya değer düşüklüğü zararının kayıt edilmesi gibi değer düşüklüğü yaşamış yatırım amaçlı gayrimenkullerinde TMS 36 Standardı hükümlerini uygulamaktadır. Bu standartta değer düşüklüğü yaşamış yatırım amaçlı gayrimenkuller için özel bir hüküm bulunmamaktadır.

İşletme satış amacıyla elinde bulundurduğu gayrimenkulün niteliğini değiştirerek yatırım amaçlı gayrimenkuller kalemine geçirirken varlığın gerçeğe uygun değerini hesaplayarak kayıt eder.

Gayrimenkulün defter değeri, gerçeğe uygun değerinden fazla ise, aradaki fark tutarı, eğer gayrimenkule ait değer artış fonu varsa, oradan karşılanmaktadır. Eğer artış fonu yoksa veya yeterli değilse, değer düşüklüğü dönem kar veya zararına dahil edilmektedir.¹⁷⁶

Gayrimenkulün defter değeri, gerçeğe uygun değerinden az ise, aradaki fark tutarı, eğer varlık için daha önceki dönemlerde kayıt edilmiş değer düşüklüğü zararı varsa oradan karşılanmaktadır. Ancak, değer artışı, değer düşüklüğü zararından fazlaysa veya daha önceki dönemlerde değer düşüklüğü zararı kayıt edilmemiş ise, bu tutar yeniden değerlendirme artışı olarak özkaynakalara kayıt edilmektedir. Sonraki

¹⁷⁶ Örtten, Kaval ve Karapınar, s. 588.

dönemlerde bu varlık elden çıkarılırsa, yeniden değerlendirme artışı fonundaki tutar olağanüstü yedeklere kayıt edilmektedir.¹⁷⁷

İşletmeler sahip oldukları yatırım amaçlı gayrimenkullerin değerinde bir azalma olması veya kaybolması gibi sebeplerden dolayı ortaya çıkan zarar doğrultusunda üçüncü taraflardan alınacak tazminatlar, işletme tarafından tahsil edilebilir duruma geldiğinde kar veya zararda muhasebeleştirilmektedir.¹⁷⁸

3.1.6. Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerin Elden Çıkarılması

İşletmeler yatırım amaçlı herhangi bir gayrimenkullünden gelecekte ekonomik bir fayda sağlayamayacağı kanısına vardığında, varlığın kullanımına son verebilir veya varlığı eden çıkarttığında, işletmeler varlığı bilanço dışı bırakırlar.¹⁷⁹

İşletme, yatırım amaçlı gayrimenkulünü elden çıkarması sonucu elde ettiği net hasılat ile varlığın kayıtlı defter değeri arasında oluşan farkı, varlığın elden çıkarıldığı dönemin kar veya zararı olarak muhasebeleştirir.¹⁸⁰

3.1.7. Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller ile İlgili Açıklamalar

İşletmeler sahibi oldukları yatırım amaçlı gayrimenkulleri için dipnotlarında şu açıklamalara yer vermeleri gerekmektedir.¹⁸¹

- İşletme yatırım amaçlı gayrimenkulleri değerlemek için hangi yöntemi kullandığını,
- İşletme tarafından gayrimenkulün niteliğinin belirlenmesi zor olduğu durumlarda, gayrimenkulün hangi kıstaslar çerçevesinde belirlendiği,
- İşletme yatırım amaçlı gayrimenkulü değerlemeye tabi tutarken, değerlemenin ne kadarının bağımsız uzman denetçi tarafından yapıldığı veya değerlendirme yapılmadığında bu konunun açıklanması,
- İşletme tarafından yatırım amaçlı gayrimenkullerin elden çıkarılmasına ilişkin kısıtlamalar ve varlığın elden çıkarılması sonucunda elde edilecek gelir,

¹⁷⁷ Örtten, Kaval ve Karapınar, s. 588.

¹⁷⁸ TMS 40, Paragraf: 72.

¹⁷⁹ TMS 40, Paragraf: 66.

¹⁸⁰ TMS 40, Paragraf: 69.

¹⁸¹ TMS 40, Paragraf: 75.

- İşletmenin yatırım amaçlı gayrimenkullerine ilişkin mükellefiyetleri açıklamaları gerekmektedir.

İşletmeler dönemin kar veya zararında gösterilen tutarlar hakkında şu açıklamaları yapmaları gerekmektedir:¹⁸²

- İşletmenin yatırım amaçlı gayrimenkullerinde elde ettikleri kira gelirleri,
- İşletmenin kira geliri ettiği yatırım amaçlı gayrimenkullünden dolayı katlanmış olduğu faaliyet giderleri ve
- İşletmenin farklı yöntemler ile değerlendirilen varlık grupları arasında yapılan yatırım amaçlı gayrimenkul satışları sonucunda gerçeğe uygun değerindeki değişim sonucu kar veya zararda muhasebeleştirilen toplam değişim tutarını açıklamaları gerekmektedir.

İşletme eğer yatırım amaçlı gayrimenkullerini gerçeğe uygun değeri üzerinden izliyorsa, bu açıklamalara ek olarak şu açıklamaları da yapması gerekmektedir:¹⁸³

- İşletmeler yatırım amaçlı gayrimenkullerine ait sonradan yaptığı harcamaları defter değerlerine ilave derken, her ilave harcamayı ayrı ayrı açıklanması,
- İşletmenin başka bir işletme ile birleşmesinden elde edilen ilaveler,
- İşletmenin satış amacıyla elinde bulundurduğu gayrimenkuller ve elden çıkarılan gayrimenkuller,
- İşletmenin yatırım amaçlı gayrimenkulün gerçeğe uygun değerinin hesaplaması sonucunda ortaya çıkan net kazanç veya kayıplar,
- İşletmenin finansal tablolarının raporlanan para birimine çevrilmesinden kaynaklanan net kur farkları,
- İşletmenin sahip olduğu gayrimenkulün niteliğinde meydana değişimleri ve diğer değişiklikleri açıklaması gerekmektedir.

İşletmeler yatırım amaçlı gayrimenkullerini maliyet değeri üzerinden izliyorsa, açıklamalara ek olarak şu açıklamaları da yapmak zorundadır:¹⁸⁴

- İşletmenin kullandığı amortisman yöntemi ve amortisman oranları,
- Yatırım amaçlı gayrimenkulün yararlı ömrü,
- Yatırım amaçlı gayrimenkulün, dönem başı ve dönem sonu, değer düşüklüğü zararları ile birlikte brüt defter değerleri ve birikmiş amortisman tutarları,

¹⁸² TMS 40, Paragraf: 75.

¹⁸³ TMS 40, Paragraf: 76.

¹⁸⁴ TMS 40, Paragraf: 79.

- İşletmeler yatırım amaçlı gayrimenkullerine ait sonradan yaptığı harcamaları defter değerlerine ilave derken, her ilave harcamayı ayrı ayrı açıklanması,
- İşletmenin başka bir işletme ile birleşmesinden elde edilen ilaveler,
- İşletmenin satış amacıyla elinde bulundurduğu gayrimenkuller ve elden çıkarılan gayrimenkuller,
- İşletmenin yatırım amaçlı gayrimenkullerinde meydana gelen değer düşüklüğü zararı veya iptal tutarı,
- İşletmenin finansal tablolarının raporlanan para birimine çevrilmesinden kaynaklanan net kur farkları,
- İşletmenin sahip olduğu gayrimenkulün niteliğinde meydana değişimleri ve diğer değişiklikleri açıklaması gerekmektedir.

3.2. ŞEREFİYE

Şerefiye kavramı, işletmenin aktiflerinin piyasa değeri defter değerinden genellikle farklıdır. Bu farklılık oluşmasına sebep olan tanımlanamayan varlıklardır. Şerefiye kavramı da bu tanımlanamayan varlıklarla ilişkilidir.¹⁸⁵

Şerefiye, bir işletmenin başka bir işletmeyi devralması sırasında, devraldığı işletme için ödemiş olduğu değer ile devralınan işletme net varlıklarının değeri arasındaki pozitif farktır.¹⁸⁶

3.2.1. Şerefiye Türleri

Şerefiye, işletmelerin başka işletmeler ile birleşmesi sonucunda ortaya çıkabileceği gibi işletmenin kendi içinde geliştirilmesi sonucunda da ortaya çıkabilmektedir. Şerefiye böylelikle işletmelerin edinme şekillerine göre ikiye ayrılmaktadır.

¹⁸⁵ And Çavuşoğlu, **Şerefiye Kavramı ve Muhasebeleştirilmesi**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010, s. 11.

¹⁸⁶ Mahmut Yardımcıoğlu, "Gayri Maddi Duran Varlıkların Mevzuatımız ve Uluslararası Standartlar Yönünden Durumu: Şerefiye Örneği", **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı:81, 2007, s. 64.

3.2.1.1. İşletme İçi Yaratılan Şerefiye

İşletmeler gelecekte ekonomik fayda sağlamak amacıyla bugünden harcamalar yapar. Ancak bu yapılan harcamalar sonucunda ortaya herhangi bir hak, patent, lisans veya marka sahibi olma gibi maddi olmayan duran varlık ortaya çıkarmaz. Bu yüzden bu yapılan harcamalar işletme içi yaratılan şerefiyeyi oluşturmaktadır. İşletme içi yaratılan şerefiyenin maliyeti güvenilir bir şekilde tespit edilemediği için ve kaynak olarak tanımlanamadığı için, işletme içinde yaratılan şerefiye varlık olarak muhasebeleştirilemez.¹⁸⁷

3.2.1.2. İşletme Birleşmeleri ile Oluşan Şerefiye

Şerefiye, bir işletmenin başka bir işletme ile birleşmesi veya satın alması sonucunda ortaya çıkabilmektedir. Bir işletmenin başka bir işletme ile birleşmesi veya satın alması sırasında, devraldığı işletme için ödemiş olduğu tutar ile net varlıklarının arasındaki pozitif fark, bize şerefiyenin varlığını göstermektedir.

3.2.2. Şerefiyenin Muhasebeleştirilmesi

THP'na göre işletmeler sahip oldukları şerefiyeleri, maddi olmayan duran varlıklarda muhasebeleştirmektedirler. Ancak, TFRS 3 Şirket Birleşmeleri Standardına (TFRS 3) göre elde edilen şerefiyeler maddi olmayan duran varlık olarak muhasebeleştirilemez ve bilançoda Özkaynaklar kaleminde muhasebeleştirilmektedir.

İşletmeler şerefiyeyi hesaplayabilmek için iki yoldan birini kullanabilirler. Bu yöntemlerden birincisi, işletme tarafından ödenen tutar ile azınlık paylarının edinilen işletmenin net tanımlanabilir varlıklarının defter değerleri ile orantılı payının, elde edilen tanımlanabilir kaynak ve varlıklardan fazla olan kısım olarak hesaplanabilmektedir. Ayrıca bu yöntemden farklı olarak birde, işletme tarafından ödenen tutar ile azınlık paylarının gerçeğe uygun değerinin, elde edilen tanımlanabilir varlık ve kaynaklardan fazla olan kısım olarak şerefiye hesaplanabilmektedir.¹⁸⁸

¹⁸⁷ TMS 38, Paragraf: 48-49.

¹⁸⁸ Örtten, Kaval ve Karapınar, ss. 685-686.

3.2.3. Şerefiyenin Amortismanı

Ülkemizde ve standartlarda şerefiyenin itfa edilmesi konusunda farklılıklar bulunmaktadır. Ülkemizdeki vergi kanunlarına göre işletmeler maddi olmayan duran varlık olarak kayıt ettikleri şerefiyeyi, işletme tarafından tercih edilen amortisman yöntemine göre beş yıl içinde itfa etmektedirler. TFRS 3 Standardına göre işletmeler özkaynaklarına kayıt ettikleri şerefiyeler için itfa payı ayıramamaktadır. Ancak, şerefiyede meydana gelen değer düşüklüklerini TMS 36 Standardı kapsamında muhasebeleştirebilirler. Bu sebepten dolayı da işletmeler şerefiyeler için ertelenmiş vergi alacağı da hesaplamamaktadır. İşletmeler şerefiyeyi daima rayiç bedeli ile takip ettiğinden dolayı şerefiye için ertelenmiş vergi alacağı da hesaplamamaktadırlar.¹⁸⁹

3.2.4. Şerefiyenin Nakit Yaratan Birimlere Dağıtımı

İşletmeler şerefiyeyi diğer varlıklardan veya varlık gruplarından bağımsız olarak işletmeye nakit akışı sağlayamamaktadır. Şerefiye işletmelerdeki nakit yaratan birimlerin nakit akışına katkıda bulunur. Bundan dolayı işletmeler şerefiyeyi nakit yaratan birimlere veya nakit yaratan birimler grubuna dağıtılabilir.¹⁹⁰

İşletmelerin birleşmesiyle ortaya çıkan şerefiyenin, ilk dağıtım işleminin, işletme birleşmesinin geçerlilik kazandığı cari yıl içerisinde tamamlanamaz ise birleşmenin veya satın alınanın gerçekleştiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde gerçekleşmesi gerekmektedir.¹⁹¹

Şerefiyenin nakit üreten birimlere dağıtılabilmesi için, nakit üreten birimlerin şu özellikleri taşıması gereklidir:¹⁹²

- İşletme yönetimi tarafından şerefiyenin izlendiği en küçük birim olması ve
- TFRS 8 Faaliyet Bölümleri Standardı kapsamında tanımlanan işletmenin faaliyet bölümlerinden büyük olmaması gerekmektedir.

İşletmeler edindikleri şerefiyeleri nakit yaratan birimlere dağıtmak için sırasıyla şu yolları izlemelidir:¹⁹³

- İşletme ilk önce toplam şerefiyeyi hesaplamalıdır,

¹⁸⁹ Örtten, Kaval ve Karapınar, s. 564.

¹⁹⁰ TMS 36, Paragraf: 81.

¹⁹¹ TMS 36, Paragraf: 84.

¹⁹² TMS 36, Paragraf: 80.

¹⁹³ Örtten, Kaval ve Karapınar, s. 687.

- Daha sonra işletmenin ana ortaklık payı hesaplanmalıdır ve
- İşletme son olarak da toplam şerefiyeden ana ortaklık payını düşerek azınlık payını hesaplamaktadır.

3.2.4.1. Toplam Şerefiyenin Hesaplanması

İşletme birleşmelerinde satın alan işletmenin ödediği bedele bakılmaksızın işletmenin gerçeğe uygun değeri hesaplanmaktadır. Toplam şerefiyeyi de hesaplayabilmek için işletmenin gerçeğe uygun değerinden, işletmenin net belirlenebilir varlıkları indirilerek hesaplanmaktadır.¹⁹⁴

3.2.4.2. Ana Ortaklık Payının Hesaplanması

İşletme birleşmelerinde ana ortaklık payına düşen şerefiyeyi hesaplayabilmek için, satın alan işletmenin sahip olduğu ortaklık payının gerçeğe uygun değerinden, satın alınan işletmenin net belirlenebilir varlıklarından satın alan işletmeye düşen pay çıkartılarak, şerefiyenin ana ortağa düşen payı hesaplanmaktadır.

3.2.4.3. Azınlık Payının Hesaplanması

Azınlığın payına düşen şerefiye tutarı, toplam şerefiye tutarından, ana ortaklığa düşen tutar çıkartılarak hesaplanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, ana ortaklık payından sonra kalan şerefiye tutarıdır. Bu yüzden kalan şerefiye tutarı, ortaklığı oranında olmayabilir.¹⁹⁵

3.2.5. Şerefiyede Değer Düşüklüğü Testi ve Zamanı

İşletmeler finansal durum tablolarında takip ettikleri şerefiyeyi değer düşüklüğüne uğradığına dair bir gösterge olduğunda veya her yıl değer düşüklüğü testine tabi tutmaktadır.¹⁹⁶

¹⁹⁴ Örtten, Kaval ve Karapınar, s. 687.

¹⁹⁵ Örtten, Kaval ve Karapınar, s. 687.

¹⁹⁶ Luc Paugam ve Olivier Ramond, "Effect of Impairment-Testing Disclosures on the Cost of Equity", **Journal of Business Finance & Accounting**, Cilt:42, Sayı:5, 2015, s. 600.

Şerefiye, herhangi bir aktif piyasası veya Pazar değeri olmadığı için ve tek başına işletmeye nakit girişi sağlayamadığından kullanım değeri de tespit edilememektedir. Bu yüzden standart, nakit üreten birimin kullanım değerinin hesaplanması gerektiğini belirtmektedir.¹⁹⁷

İşletmeler, şerefiyenin dağıtıldığı nakit yaratan bir birimde değer düşüklüğü olduğuna dair bir gösterge tespit ederse, şerefiye dahil nakit yaratan birimin defter değeri ile geri kazanılabilir tutarını karşılaştırarak değer düşüklüğü olup olmadığını tespit etmektedir. Eğer nakit yaratan birimin defter değeri, geri kazanılabilir tutarından fazla ise şerefiye değer düşüklüğüne uğramıştır.¹⁹⁸

İşletmeler net gerçekleşebilir değeri iki durumda tek başlarına hesaplayamamaktadır. Bu durumlardan birincisi, işletmenin yönetiminde kullanılan genel amaçlı duran varlıklardır. Bu varlıklar kendi başlarına nakit yaratan birim oluşturamamaktadırlar. Ancak, işletme bu varlıkları nakit üreten birimlere destek veriyor olarak değerlendirirse ve nakit üreten birimler ile birlikte değer düşüklüğü testine tabi tutar. İkinci durum ise, işletmeler bazı durumlarda varlığın kullanım değerini hesaplayamayabilir. Bu durumda bu varlıkta destek olduğu nakit üreten birim ile birlikte değer düşüklüğü testine tabi tutulur.¹⁹⁹

İşletmeler bazı durumlarda, şerefiyedeki değer düşüklüğünü tespit edebilmek için en son hesapladığı gerçeğe uygun değerini, içinde bulunduğu dönemde de nakit yaratan birimde kullanabilmesi için şu özellikleri taşımalıdır.²⁰⁰

- Nakit yaratan birimde varlıklar ve borçlar, en son geri kazanılabilir tutarın hesaplanmasından sonra çok fazla değişiklik yaşamaması,
- İşletmenin en son yapmış olduğu birimin geri kazanılabilir değeri hesaplamasında, geri kazanılabilir tutar defter değerinden önemli ölçüde fazla çıkmıştır ve
- İşletmenin en son yapmış olduğu değer düşüklüğü testinden, içinde bulunulan zamana kadar gerçekleşen olay ve durumlar sonucunda birimin hesaplanacak geri kazanılabilir tutarının, birimin defter değerinin altında çıkma ihtimalinin neredeyse yok olma ihtimali olması durumunda, işletmeler yeniden geri kazanılabilir tutarı uygun değer hesaplaması yapmamaktadır.

¹⁹⁷ Örtten, Kaval ve Karapınar, s. 496.

¹⁹⁸ TMS 36, Paragraf: 90.

¹⁹⁹ Örtten, Kaval ve Karapınar, s.497.

²⁰⁰ TMS 36, Paragraf: 99.

3.2.6. Şerefiyede Değer Düşüklüğünün Muhasebeleştirilmesi

İşletmeler sahip oldukları nakit yaratan birimlerinin herhangi birinde değer düşüklüğüne ilişkin bir gösterge olması veya değer düşüklüğü testi zamanı geldiğinde, nakit yaratan birimlerini değer düşüklüğü testine tabi tutmaktadır. İşletme öncelikle nakit yaratan birimin geri kazanılabilir tutarını hesaplar ve daha sonra nakit yaratan birimin defter değeri ile karşılaştırarak değer düşüklüğü zararını tespit etmektedir. İşletme oluşan bu değer düşüklüğü zararını nakit yaratan birimdeki varlıklara şu sıra ile dağıtmaktadır.²⁰¹

- İşletme öncelikle, nakit yaratan birime dağıtmış olduğu şerefiyenin defter değerini azaltır,
- Daha sonra, nakit yaratan birimdeki varlıkların defter değeri oranına göre değer düşüklüğü zararı olarak kayıt edilmektedir.

İşletmeler değer düşüklüğü yaşamış nakit yaratan birimindeki varlıklarına, değer düşüklüğü zararını uygularken varlığın defter değeri, aşağıdaki üç değer en yüksek olanının altına düşürülemez.²⁰²

- Varlığın elde çıkarma maliyetleri düşürülmüş gerçeğe uygun değeri,
- Varlığın kullanım değeri ve
- Sıfırın altına düşürülememektedir.

İşletmeler şerefiyeyi dağıttıkları nakit üreten birimlerde değer düşüklüğü testi yaparken, ilk önce nakit üreten birimdeki her varlığa bireysel olarak değer düşüklüğü testi uygulamaktadır. Eğer varlıklarda değer düşüklüğü tespit edilirse, işletme daha sonra nakit üreten birimde değer düşüklüğünün olup olmadığı test eder ve değer düşüklüğü tespit ederse, yukarıda belirtilen sıralamaya göre işletme değer düşüklüğü zararını kayıt etmektedir.²⁰³

3.2.7. Şerefiye Değer Düşüklüğü İptali

İşletmeler şerefiye dağıtılmamış nakit yaratan birimlerine daha önceki dönemlerde yapmış olduğu değer düşüklüğü testleri sonucunda ayırmış olduğu değer düşüklüğü zararlarının iptal ederken, nakit yaratan birimdeki varlıklara defter değerleri

²⁰¹ TMS 36, Paragraf: 104.

²⁰² TMS 36, Paragraf: 105.

²⁰³ Örtten, Kaval ve Karapınar, s. 692.

oranlarına göre dağıtmaktadırlar. İşletme değer düşüklüğü zarar iptalini gerçekleştirirken, varlığın yeni defter değeri, geri kazanılabilir tutarını veya işletme değer düşüklüğü zararı ayırmamış olsaydı sahip olacağı defter değerinden düşük olanının üzerine çıkartmamaktadır.²⁰⁴

İşletmeler daha önceki dönemlerde şerefiyeye ilişkin ayırmış oldukları değer düşüklüğü zararlarını, değer düşüklüğü ortadan kalktığı dönemlerde tekrardan iptal edememektedir. İşletmeler değer düşüklüğü zararı kaydı yaptıkları şerefiyenin, daha sonraki dönemlerde geri kazanılabilir tutarındaki artış sebebiyle değer düşüklüğü zararını iptal edememektedirler. Çünkü, şerefiyenin geri kazanılabilir değerindeki artış, işletme içi yaratılan şerefiyeden kaynaklandığı kabul edilmektedir. Bu yüzden, şerefiyenin geri kazanılabilir tutarındaki artış şerefiye değer düşüklüğü iptali olarak kayıt edilememektedir.²⁰⁵

3.2.8. Şerefiye ile İlgili Açıklamalar

İşletmeler şerefiye veya sınırsız yararlı ömre sahip maddi olmayan duran varlıklarını, dağıttıkları nakit yaratan birimlerin değerinde önemli bir yer tutuyorsa, işletmelerin şu açıklamaları yapmaları gerekmektedir:²⁰⁶

- İşletmenin nakit yaratan birime dağıtmış olduğu şerefiyenin defter değeri,
- İşletmenin nakit yaratan birimine dağıtmış olduğu sınırsız yararlı ömre sahip maddi olmayan duran varlıkların defter değeri,
- İşletmenin nakit yaratan birimin geri kazanılabilir tutarını hesaplarken kullandığı varsayımlar,
- İşletmeler nakit yaratan birimlerin geri kazanılabilir tutarını hesaplamada kullanım değerini esas alması durumunda ayrıyeten şu açıklamaları yapması gerekmektedir:
 - Nakit akış projeksiyonları için yönetim tarafından yapılan kilit varsayımlar,
 - Yönetimin tahminde bulunduğu kilit varsayımlar ile ilgili açıklamalar,

²⁰⁴ TMS 36, Paragraf: 122-123.

²⁰⁵ TMS 36, Paragraf: 124-125.

²⁰⁶ TMS 36, Paragraf: 134.

- İşletmenin nakit yaratan biriminin geri kazanılabilir tutarını hesaplamada kullanılan finansal bütçe tahminlerinin beş yıldan fazla olması durumunda nedenlerinin açıklanması,
 - İşletmenin kullanmış olduğu büyüme oranı hakkındaki açıklamalar ve
 - İşletmenin geri kazanılabilir tutarı hesaplarken kullanmış olduğu iskonto oranlarını da açıklamaktadır.
- İşletmenin nakit yaratan birimin geri kazanılabilir tutarı olarak elden çıkarma maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değeri tercih etmesi durumunda gerçeğe uygun değerın hesaplanmasında kullanılan değerlendirme yöntemi ve
 - İşletmenin nakit yaratan birimin geri kazanılabilir tutarını belirlerken temel aldığı kilit bir varsayımdaki değişimin, nakit yaratan birimin defter değerinin geri kazanılabilir tutarını aşmasına neden olması durumunda şu açıklamaları yapar:
 - Nakit yaratan birimin defter değeri ile geri kazanılabilir tutarı arasındaki farkı,
 - İşletmenin kilit varsayımıyla ilişkilendirdiği değer,
 - İşletmenin nakit yaratan birimin geri kazanılabilir tutarını defter değerine çıkartabilmesi için kilit varsayımı ne kadar değiştirmesi gerektiğini açıklamalıdır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BİST 30 ŞİRKETLERİ ÜZERİNDE BİR UYGULAMA

4.1. ÇALIŞMANIN AMACI

İşletmeler sahip oldukları bir kısım varlıklarını bazı belirtiler ortaya çıktığında, bir kısmını da her yıl değer düşüklüğü testine tabi tutmaktadır. Varlıkların geri kazanılabilir değeri defter değerinden düşük olduğu durumlarda, işletmeler bu varlıklarının değerini geri kazanılabilir tutarına indirerek değer düşüklüğünü muhasebeleştirir. Halka açık işletmeler değer düşüklüğünün tespit edilmesi, varlığın geri kazanılabilir tutarının hesaplanması, değer düşüklüğünün muhasebeleştirilmesi, değer düşüklüğünün finansal tablolara aktarılması ve faaliyet raporlarında yapmaları gereken açıklamalar gibi konularda TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı yükümlülüklerini uygulamaktadırlar. Bu işlemle ilgili de bilgi verirler veya finansal tablolarında dipnotlarında açıklamalarda bulunurlar.

Bu çalışmada, işletmelerin varlıklarında meydana gelen değer düşüklükleri sonucunda işletmelerin TMS 36 Standardı kapsamında dipnotlarında yapmaları gereken açıklamaların yeterliliğinin tespiti amaçlanmıştır.

TMS/TFRS'lere göre finansal raporlarını hazırlayan işletmeler, varlıklarında meydana gelen değer düşüklüklerini TMS 36 Standardı kapsamında muhasebeleştirmeli ve standart gereği dipnotlarında bu değer düşüklüklerini açıklamalıdır. İşletmeler standart gereği varlıklarına değer düşüklüğü testi uygulasa da dipnotlarında yaptıkları açıklamalar eksik veya yanlış olabilmektedir. Bu çalışma ile işletmelerin finansal raporlarını hazırlarken varlıklarındaki değer düşüklüğünü dipnotlarında daha doğru ve eksiksiz açıklamaları konusunda katkı sunacağı umulmaktadır.

4.2. ÇALIŞMANIN KAPSAMI

Çalışmanın kapsamı, BİST 30 Endeksinde Finans Sektörü dışında kalan işletmelerden oluşmaktadır. Finans Sektörü dışında kalan BİST 30 Endeksinde bulunan işletmelerin 2013-2018 yılları arasında yayınlamış oldukları faaliyet raporları incelenmiştir.

Tablo 3: Çalışma Kapsamındaki İşletmelerin Listesi

	İŞLETMELER
1	ARÇELİK A.Ş.
2	ASELSAN ELEKTRONİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
3	BİM BİRLEŞİK MAĞZALAR A.Ş.
4	DOĞAN ŞİRKETLER GRUBU HOLDİNG A.Ş.
5	EMLAK KONUT GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.
6	ENERJİSA ENERJİ A.Ş. VE BAĞLI ORTAKLIKLARI
7	EREĞLİ DEMİR VE ÇELİK FABRİKALARI T.A.Ş. VE BAĞLI ORTAKLIKLARI
8	FORD OTOMOTİV SANAYİ A.Ş.
9	KARDEMİR KARABÜK DEMİR ÇELİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş. VE BAĞLI ORTAKLIKLARI
10	KOÇ HOLDİNG A.Ş.
11	KOZA ALTIN İŞLETMELERİ A.Ş.
12	KOZA ANADOLU METAL MADENCİLİK İŞLETMELERİ A.Ş.
13	PEGASUS HAVA TAŞIMACILIĞI ANONİM ŞİRKETİ VE BAĞLI ORTAKLIKLARI
14	PETKİM PETROKİMYA HOLDİNG A.Ş. VE BAĞLI ORTAKLIKLARI
15	HACI ÖMER SABANCI HOLDİNG A.Ş.
16	SODA SANAYİİ A.Ş.
17	TÜRKİYE ŞİŞE VE CAM FABRİKALARI A.Ş.
18	TAV HAVALİMANLARI HOLDİNG A.Ş. ve BAĞLI ORTAKLIKLARI
19	TEKFEN HOLDİNG ANONİM ŞİRKETİ VE BAĞLI ORTAKLIKLARI
20	TÜRK HAVA YOLLARI ANONİM ORTAKLIĞI VE BAĞLI ORTAKLIKLARI
21	TOFAŞ TÜRK OTOMOBİL FABRİKASI ANONİM ŞİRKETİ
22	TURKCELL İLETİŞİM HİZMETLERİ A.Ş.
23	TÜRKİYE PETROL RAFİNERİLERİ A.Ş.
24	TÜRK TELEKOMİNASYON A.Ş. VE BAĞLI ORTAKLIKLARI

Çalışmanın kapsamını, 2018 yılında BİST 30 Endeksinde bulunan işletmeler oluşturmaktadır. BİST 30 Endeksinde bulunan Finans Sektöründeki işletmelerde TMS 36 kapsamındaki varlıklar işletmelerin bilançolarında önemli bir yer tutmadıklarından çalışma kapsamı dışında bırakılmışlardır. Bu işletmelerin sayısı 6'dır (Tablo 4).

Tablo 4: Çalışma Kapsamı Dışındaki İşletmelerin Listesi

	İŞLETMELER
1	AKBANK T.A.Ş.
2	TÜRKİYE GARANTİ BANKASI A.Ş. VE FİNANSAL KURULUŞLARI
3	TÜRKİYE HALK BANKASI A.Ş.
4	TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş.
5	TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI TÜRK ANONİM ORTAKLIĞI
6	YAPI VE KREDİ BANKASI A.Ş.

Çalışma kapsamını oluşturan verilerin elde edilmesinde ikincil verilerden yararlanılmıştır. Veriler, BİST 30 Endeksinde bulunan işletmelerin Kamuoyunu Aydınlatma Platformu'na (KAP) açıklamış oldukları faaliyet raporlarından elde edilmiştir.

Çalışmada 2018 yılında BİST 30 Endeksinde bulunan işletmelerin, 2013-2018 yılları arasındaki TMS 36 Standardı kapsamındaki sahip oldukları maddi duran varlıkları, maddi olmayan duran varlıkları, şerefiye ve yatırım amaçlı gayrimenkullerinden elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

4.3. LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde, çalışma amacına yönelik daha önce yapılan ve literatürde yer alan çalışmalar incelenecektir.

Ülkemizdeki işletmeler, Varlıklarda Değer Düşüklüğü konusu ile Muhasebe Standartlarıyla birlikte daha yakından tanışmıştır. Varlıklarda Değer Düşüklüğü konusu uluslararası alanda çok eski bir konu olmasına karşın, ülkemizde daha yeni sayılabilecek konumdadır. Bu konu uluslararası alanda ve ülkemizde de farklı açılardan ele alınarak işlenmiştir.

Mazzi, Liberatore ve Tsalavoutas (2016), İtalyan şirketleri üzerinde çalışarak, bu şirketlerin UMS 36 Standardının gerekliliklerinin ne kadar anlaşıldığını ve uygulanabildiğini araştırmıştır. Bunun için 48 İtalyan şirketi CFO'su ile anket yaparak, finansal tablo hazırlayıcıların görüşleri alınarak UMS 36 Standardının algılandığını göstermiştir.²⁰⁷

²⁰⁷ Mazzi, Liberatore ve Tsalavoutas, 2016.

Paugam ve Ramond (2015), değer düşüklüğünün Öz Sermaye üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Sonuç olarak, işletmelerin değer düşüklüğü açıklamaları ile Öz Sermaye Maliyeti üzerinde negatif bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Ancak, yatırımcıların karar verirken değer düşüklüğü açıklamalarını göz ardı ettikleri gözlemlenmiştir.²⁰⁸

Elliott ve Hanna (1996), değer düşüklüğünün hisse senedi değeri ile ilişkisini incelemişler. Araştırmacılar, varlıklarında sürekli dönemler itibariyle değer düşüklüğü açıklayan işletmelerin, hisse senedi değerlerinin de düşmeler olduğunu tespit etmişlerdir.²⁰⁹

Kvaal (2010), yaptığı çalışmada değer düşüklüğünün hesaplanabilmesi için kullanılan iskonto oranını Capital Asset Pricing Model ile birlikte açıklamaktadır.²¹⁰

Husmann ve Schmidt (2008), işletmelerin varlıklarında meydana gelen değer düşüklüğünün tespit edilebilmesi için kullanılan Kullanım Değeri'nin, hesaplanmasında uygulanan iskonto oranının nasıl belirlendiği üzerine çalışmışlardır. Çalışmada, iskonto oranının belirlenmesinde kullanılan en iyi başlangıç noktasının Ağırlıklı Ortalama Sermaye Maliyeti olduğu görülmüştür.²¹¹

Petersen ve Plenborg (2010), çalışmalarında işletmelerin değer düşüklüğü testlerini nasıl uyguladıklarını ve geri kazanılabilir değeri nasıl hesapladıkları üzerinde durmuşlardır. Çalışmanın kapsamını oluşturan işletmeler, Kopenhag Menkul Kıymetler Borsası'nda bulunan Şerefiye açıklayan işletmelerdir. Bu işletmeler ile yapılan anketler sonucunda, işletmelerin standardı nasıl uygulayacakları konusunda belirsizlikler olduğunu ve standardın uygulamasında çeşitlilik olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, işletmelerin nakit üreten birimleri de tanımlamadıklarını tespit etmişlerdir. Sonuç olarak, değer düşüklüğü testini sistematik hale getiren işletmeler de daha az tutarsızlık olduğunu göstermişlerdir.²¹²

Akpınar (2017), BİST 100 ve BİST 30 Endeksinde bulunan firmaları 2007-2015 yılları arasında finansal tablolarını inceleyerek firmaların yüzde kaçının açıklama yaptığını araştırmıştır. Araştırma sonucunda, TMS 36 Standardının amortismanına tabi

²⁰⁸ Paugam ve Ramond, 2015.

²⁰⁹ John Elliott ve Douglas Hanna, "Repeated Accounting Write-Offs and the Information Content of Earnings", **Journal of Accounting Research**, Cilt: 34, 1996.

²¹⁰ Erlend Kvaal, "The Discount Rate of IAS 36 – A Comment", **Accounting in Europe**, Cilt: 7, Sayı:1, 2010.

²¹¹ Sven Husmann ve Martin Schmidt, "The Discount Rate: A Note on IAS 36", **Accounting in Europe**, Cilt:5, Sayı:1, 2008.

²¹² Christian Petersen ve Thomas Plenborg, "How Do Firms Implement Impairment Tests of Goodwill?", **ABACUS**, Cilt: 46, Sayı: 4, 2010.

duran varlıklarında kullanım oranının; BİST 100’de en çok %36, en az %25 ve BİST 30’da en çok en çok %67, en az %33 gerçekleştiği tespit edilmiştir.²¹³

Terzi (2009), çalışmasında şerefiyenin değer düşüklüğünü UMS ve Amerikan Muhasebe Standartlarını (SFAS) karşılaştırarak, şerefiye ile ilgili yapılan değer düşüklüğü testinin güvenilirliği incelenmiştir.²¹⁴

Bilen ve Özkan (2016), işletmelerin varlıklarında meydana gelen değer düşüklüğünü hesaplaması için varlığın geri kazanılabilir değerini hesaplamıştır. Çalışmada, geri kazanılabilir değerden biri olan Kullanım Değerinin kavramının daha iyi anlaşılması ve hesaplanmasının nasıl yapılacağı anlatılmıştır.²¹⁵

Tuğay (2014), standartlar ve vergi mevzuatını karşılaştırarak işletmelerin sahip oldukları maddi duran varlıklarında meydana gelebilecek değer düşüklüğü zararının iptali ve muhasebeleştirilmesini incelemiştir.²¹⁶

Bağcı (2007), varlıklardaki değer düşüklüğünü standart çerçevesinde inceleyerek, değer düşüklüğünün hesaplanması ve muhasebeleştirilmesini açıklamıştır. Sonuç olarak da varlıklarda değer düşüklüğün standardının gerektirdiği gibi muhasebeleştirilebilmesi için mevcut hesap planımızın yetersiz olduğu kanaatine varmıştır.²¹⁷

4.4. ÇALIŞMA YÖNTEMİ

İçerik Analizi, araştırmacının belirli bir konuya ait rapor veya diğer kaynaklardan belli başlı açıklama, metin veya bir beyanın ayrıntılı olarak incelenmesidir.²¹⁸

Çalışmada İçerik Analizi yöntemi kullanılmıştır. 2018 yılında BİST 30’da bulunan çalışmaya konu olan 24 işletmenin 2013-2018 yıllarına ait faaliyet raporlarında değer düşüklüğü ile ilgili İçerik Analizi yöntemi uygulanmıştır.

²¹³ Akpınar, 2017.

²¹⁴ Serkan Terzi, “Şerefiyede Değer Düşüklük Testinin Uluslararası Muhasebe Standardı (IAS 36) ve Amerikan Muhasebe Standardı (SFAS 142) Açısından İncelenmesi”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı:95, 2009.

²¹⁵ Abdulkadir Bilen ve Fatih Özkan, “TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardına Göre Kullanım Değerinin Hesaplanması”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı:70, 2016.

²¹⁶ Osman Tuğay, “Maddi Duran Varlıklarda Değer Düşüklüğü, Değer Düşüklüğünün İptali ve Muhasebeleştirilmesi İşlemlerinin TMS 16/ TMS 36 ve Vergi Mevzuatı Açısından İncelenmesi”, **Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi**, Cilt:7, Sayı:1, 2014.

²¹⁷ Bağcı, 2007.

²¹⁸ Bruce L. Berg ve Howard Lune, **Qualitative Research Methods for the Social Sciences**, (Çev., Hasan Aydın), Eğitim Yayınevi, Konya, 2015, s. 380.

İçerik Analizinde işletmelerin aşağıdaki konulara dair bilgilerin hangilerini sunup sunmadığı analiz edilmiştir. Bu konular;

- Değer Düşüklüğü,
- Değer Düşüklüğü İptali,
- Göstergeler,
- Tutar,
- Değer Düşüklüğü Zararının Kayıt Edildiği Gelir Tablosu Kalemi veya Öz Kaynak Kalemi,
- Nakit Yaratın Birime Dağıılmayan Şerefiye Tutarı ve Sebebi,
- Varlık için Değer Düşüklüğü,
- Nakit Yaratın Birim için Değer Düşüklüğü,
- Geri Kazanılabılır Tutar için Tercih Edilen Değer,
- Kullanılabilir Değer için;
 - Önceki İskonto Oranı,
 - Cari Dönem İskonto Oranı,
- Net Gerçeğe Uygun Değer için;
 - Gerçeğe Uygun Değer Hiyerarşisinin Seviyesi,
 - 2. ve 3. Seviyede Değerleme Yöntemi,
 - 2. ve 3. Seviyede Esas Alınan Varsayımlardır.

4.5. ÇALIŞMANIN BULGULARI

BİST 30 Endeksinde Finans Sektörü dışında bulunan işletmeler faaliyet raporlarını hazırlarken sahip oldukları varlıklara ilişkin değer düşüklüklerini TMS 36 Standardına göre muhasebeleştirmektedirler. Çalışma kapsamında, işletmelerin sahip oldukları ve TMS 36 Standardı kapsamındaki varlıklar; maddi duran varlıklar, maddi olmayan duran varlıklar, yatırım amaçlı gayrimenkuller ve şerefiye hakkında elde edilen veriler ayrı ayrı incelenmiştir. Bulgular aşağıda sunulduğu gibi 2013-2018 yılları için sırasıyla şu şekilde ortaya çıkmaktadır;

4.5.1. 2013 Yılı Değer Düşüklüğü Bulguları

Yapılan çalışmada, 2013 yılı içerisinde çalışma kapsamındaki işletmelerin değer düşüklüğü ve değer düşüklüğü iptali olması durumunda yapmaları gereken açıklamalar veya değer düşüklüğü ve iptali olmasa dahi her yıl düzenli olarak değer düşüklüğü testine tabi tutacakları varlıklar hakkında yapmaları gereken açıklamaların ne kadarını yaptıkları sunulmuştur (Tablo 5). Tablo 5'e göre çalışmaya konu olan 24 işletmenin 16'sının değer düşüklüğü ile ilgili açıklamaya yer verdiği izlenebilir.

Örneğin; işletmenin sahip olduğu binalarında ve şerefiyesinde değer düşüklüğü olduğu durumda, işletme binalarının geri kazanılabilir değerinin nasıl hesaplandığını açıklamıyor fakat şerefiyenin geri kazanılabilir değerini nasıl hesapladığı açıklıyor ise geri kazanılabilir değer hesaplanması konusunda tercih edilen değerlendirme yöntemini açıklamadığı kabul edilmiştir.

Tablo 5: 2013 Yılı Değer Düşüklüğü Açıklamaları

İŞLETMELER AÇIKLAMALAR	ARÇELİK	DOĞAN HOLDİNG	EMLAK KONUT	EREĞLİ DEMİR ÇELİK	KARDEMİR DEMİR ÇELİK	KOÇ HOLDİNG	KOZA ALTIN	KOZA ANADOLU	SABANCI HOLDİNG	SODA SANAYİ	ŞİŞE CAM	TAV HAVALIMANLARI	TEKFEN HOLDİNG	THY	TURKCELL	TÜRK TELEKOM
	Değer Düşüklüğü			✓	✓					✓				✓		✓
Değer Düşüklüğü İptali									✓							
Göstergeler			☒	☒					☒				☒		☒	☒
Tutar			✓	✓					✓				✓		✓	✓
Değer Düşüklüğü Zararının Kayıt Edildiği Gelir Tablosu Kalemi veya Öz Kaynak Kalemi			☒	✓					☒				☒		✓	☒
Nakit Yaratan Birime Dağıtılmayan Şerefiye Tutarı ve Sebebi																
Varlık için Değer Düşüklüğü		✓	✓	✓		✓			✓					✓	✓	
Nakit Yaratan Birim için Değer Düşüklüğü	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Geri Kazanılabilir Tutar için Tercih Edilen Değer	✓	☒	☒	☒	✓	✓	☒	☒	☒	☒	☒	✓	✓	☒	☒	✓
Kullanılabilir Değer için;	✓				✓	✓						✓	✓			✓
•Önceki İskonto Oranı	☒				☒	☒						☒	☒			☒
•Cari Dönem İskonto Oranı	✓				✓	✓						✓	✓			✓
Net Gerçeğe Uygun Değer için;																
•Gerçeğe Uygun Değer Hiyerarşisinin Seviyesi																
•2. ve 3. Seviyede Değerleme Yöntemi																
•2. ve 3. Seviyede Esas Alınan Varsayımlar																
	✓	Açıklama var			☒	Açıklama yok			☐	Açıklama gerektirmeyen						

Tablo 5’te sunulduğu gibi, işletmelerin değer düşüklüğü veya değer düşüklüğü iptali olması durumunda, tek tek açıklaması gereken bilgilerinin ne kadarını açıkladığı gösterilmektedir.

Ayrıca, işletmelerin her yıl değer düşüklüğü testine tabi tutacakları varlıklarının geri kazanılabilir değerini hesaplarken yapmaları gereken açıklamalarından da ne kadarını açıkladıkları görülebilir.

Tablolarda, işletmelerin değer düşüklüğü veya değer düşüklüğü iptaline uğrayan tüm varlıkları için yapmaları gereken açıklamaların hepsini eksiksiz yaptığı durumda, “açıklama yapmıştır” olarak kabul edilmiştir. Aksi takdirde açıklama yapılması gereken kalem için açıklama yapılmamış olarak kabul edilmiştir.

Tablolarda, varlıklarında değer düşüklüğü ve değer düşüklüğü iptali olmayan veya her dönem değer düşüklüğü testine tabi tutacağı varlığı bulunmayan işletmeler gösterilmemektedir. Diğer bir ifadeyle, TMS 36 Standardı kapsamında açıklama yapmalarına gerek kalmayan işletmeler gösterilmemektedir.

Tablo 5’te görüldüğü üzere değer düşüklüğü veya iptali yapan işletmelerin hepsinin varlıklarında meydana gelen değer düşüklüğü veya iptal tutarlarını açıkladıkları tespit edilmiştir. Ancak, bu işletmelerin hiçbiri değer düşüklüğü veya iptaline sebep olan olay ve durumları açıklamadıkları görülmüştür.

Değer düşüklüğü veya iptali yaşayan işletmelerin %33’ünün (2 işletme) değer düşüklüğü zararını veya zarar iptalini kayıt ettikleri kalemleri açıkladıkları görülmüştür.

2013 yılı içerisinde işletmelerin hepsinin varlıklarını ve nakit yaratan birimlerini açıkladıkları görülmüştür.

Tablo 5’te görüldüğü üzere Kullanım Değeri’ni uygulayan işletmelerin hiçbirinin önceki yıl iskonto oranlarını açıklamadıkları görülmüştür.

Tablo 6: 2013 Yılı Değer Düşüklüğü İşlemi Yapanlar

	İşletme Sayısı
Çalışma Kapsamında İncelenen İşletme	24
TMS 36 Kapsamında İşlem Yapmayan	8
Değer Düşüklüğü İşlemi Yapan	6
Değer Düşüklüğü İptali İşlemi Yapan	1
Değer Düşüklüğü/İptali İşlemi Yapmayan	10
Değer Düşüklüğü Açıklamayan	0
Değer Düşüklüğü İptali Açıklamayan	0

2013 yılında incelenen 24 işletmenin %33'nün (8 işletme), TMS 36 kapsamında değer düşüklüğüne uğrayan bir varlığının olmadığı veya her yıl değer düşüklüğü testine tabi tutacağı bir varlığı konusunda bir beyanda bulunmadığı veya bir varlığı konusunda finansal raporlarında bir bilgiye rastlanılmamıştır. Aynı sırada, 2013 yılında varlıklarında değer düşüklüğü veya iptali konusunda bütün işletmeler açıklama yapmıştır. Geriye kalan 16 işletmeden %37'sinde (6 işletme) değer düşüklüğü veya değer düşüklüğü iptali olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmada, işletmelerin %63'ünde (10 işletme) değer düşüklüğü veya değer düşüklüğü iptali olmaması, maddi olmayan duran varlık veya şerefiyeye ait değer düşüklüğü testini yaptıkları görülmüştür.

Tablo 7: 2013 Yılı Geri Kazanılabilir Değer Açıklamaları

	İşletme Sayısı
Açıklama Yapan	16
Geri Kazanılabilir Değer Açıklayan	6
Geri Kazanılabilir Değer Açıklamayan	10
Kullanılabilir Değer Kullanan	6
Net Gerçeğe Uygun Değer Kullanan	0
İki Yöntemi Birlikte Kullanan	0

İncelenen işletmelerin 2013 yılında (Tablo 7) varlıklarındaki değer düşüklüğünü tespit etmek için hesaplamış oldukları geri kazanılabilir değeri, işletmelerin %63'ünün (10 işletme) bütün varlıkları için açıklamadıkları görülmüştür.

İşletmelerin sadece %37'sinde (6 işletme) geri kazanılabilir değerin açıklandığı tespit edilmiş ve bu açıklayan işletmelerin hepsinin de Kullanım Değeri'ni tercih ettikleri tespit edilmiştir.

4.5.2. 2014 Yılı Değer Düşüklüğü Bulguları

İşletmelerin 2014 yılında TMS 36 kapsamında değer düşüklüklerini ve değer düşüklüğü iptali işlemleri ile ilgili yapmaları gereken açıklamalar Tablo 8'de gösterilmektedir.

Tablo 8: 2014 Yılı Değer Düşüklüğü Açıklamaları

İŞLETMELER AÇIKLAMALAR	ARÇELİK	DOĞAN HOLDİNG	EMLAK KONUT	KARDEMİR DEMİR ÇELİK	KOÇ HOLDİNG	KOZA ALTIN	KOZA ANADOLU	SABANCI HOLDİNG	SODA SANAYİ	ŞİŞE CAM	TAV HAVALİMANLARI	THY	TURKCELL	TÜPRAŞ	TÜRK TELEKOM
	Değer Düşüklüğü		✓	✓					✓			✓		✓	
Değer Düşüklüğü İptali			✓					✓							
Göstergeler		☒	☒					☒			☒		☒		☒
Tutar		✓	✓					✓			✓		✓		✓
Değer Düşüklüğü Zararının Kayıt Edildiği Gelir Tablosu Kalemi veya Öz Kaynak Kalemi		☒	☒					☒			☒		✓		✓
Nakit Yaratan Birime Dağıtılmayan Şerefiye Tutarı ve Sebebi															
Varlık için Değer Düşüklüğü	✓	✓	✓					✓				✓	✓		✓
Nakit Yaratan Birim için Değer Düşüklüğü	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	☒	✓	✓	✓	✓
Geri Kazanılabilir Tutar için Tercih Edilen Değer	✓	☒	☒	✓	✓	☒	☒	☒	☒	☒	✓	☒	☒	✓	☒
Kullanılabilir Değer için;	✓			✓	✓						✓			✓	
•Önceki İskonto Oranı	☒			✓	☒						☒			☒	
•Cari Dönem İskonto Oranı	✓			✓	✓						☒			✓	
Net Gerçeğe Uygun Değer için;															
•Gerçeğe Uygun Değer Hiyerarşisinin Seviyesi															
•2. ve 3. Seviyede Değerleme Yöntemi															
•2. ve 3. Seviyede Esas Alınan Varsayımlar															
	✓	Açıklama var				☒	Açıklama yok				☐	Açıklama gerektirmeyen			

Tablo 8’de 2014 yılında işletmelerin varlıklarında meydana gelen değer düşüklükleri ve değer düşüklüğü iptali durumunda veya her yıl değer düşüklüğü testi uyguladığı varlıkları ile ilgili açıklaması gereken bilgilerin hangilerini açıkladıkları gösterilmektedir.

2014 yılı içerisinde varlıklarında değer düşüklüğü veya iptali meydana gelen işletmelerin hepsinin değer düşüklüğü zararı veya iptali tutarlarını açıkladıkları görülmüştür.

Ancak, işletmelerin varlıklarında meydana gelen bu değer düşüklüklerinin veya iptali ile ilgili göstergeleri hiçbir işletmenin açıklamadığı tespit edilmiştir. Değer düşüklüğü veya iptali işlemi yapan işletmelerin %33’ünün (2 işletme) değer düşüklüğü zararını veya zarar iptalini kayıt ettikleri kalemleri açıkladıkları tespit edilmiştir.

İşletmelerin hepsinin 2014 yılı içerisinde varlıklarını açıkladıklarını, ancak %6’sının (1 işletme) nakit yaratan birimlerini açıklamadıkları görülmüştür.

Tablo 8’de görüldüğü üzere Kullanım Değeri’ni kullanan işletmelerin %80’ninin (4 işletme) işletmenin önceki yıllarda kullanmış oldukları iskonto oranını açıklamadıkları ve %20’sinde (1 işletme) cari dönem iskonto oranını açıklamadığı tespit edilmiştir.

Tablo 9: 2014 Yılı Değer Düşüklüğü İşlemi Yapanlar

	İşletme Sayısı
Çalışma Kapsamında İncelenen İşletme	24
TMS 36 Kapsamında İşlem Yapmayan	9
Değer Düşüklüğü İşlemi Yapan	6
Değer Düşüklüğü İptali İşlemi Yapan	2
Değer Düşüklüğü/İptali İşlemi Yapmayan	9
Değer Düşüklüğü Açıklamayan	0
Değer Düşüklüğü İptali Açıklamayan	0

Tablo 9’da belirtildiği üzere, 2014 yılında çalışma kapsamında bulunan 24 işletmenin %37’sinin (9 işletme), TMS 36 kapsamında değer düşüklüğüne tabi bir varlığının bulunmadığı veya her yıl değer düşüklüğü testine tabi tutacağı bir varlığının bulunmadığı görülmüştür.

2014 yılı içerisinde değer düşüklüğü veya iptali ile ilgili açıklama yapmayan işletme bulunmamaktadır.

2014 yılı içerisinde TMS 36 kapsamında açıklama yapan işletmelerin %40'ında (6 işletme) değer düşüklüğü ve %13'ünde (2 işletme) değer düşüklüğü iptali olduğu tespit edilmiştir.

2014 yılı içerisinde işlem yapan 15 işletmenin %60'ının (9 işletme) değer düşüklüğü olmadığı halde her yıl değer düşüklüğü testine tabi tutulacak varlığa sahip olduklarından dolayı açıklama yaptıkları görülmüştür.

Tablo 10: 2014 Yılı Geri Kazanılabilir Değer Açıklamaları

	İşletme Sayısı
Açıklama Yapan	15
Geri Kazanılabilir Değer Açıklayan	5
Geri Kazanılabilir Değer Açıklamayan	10
Kullanılabilir Değer Kullanan	5
Net Gerçeğe Uygun Değer Kullanan	0
İki Yöntemi Birlikte Kullanan	0

Tablo 10'da sunulduğu gibi 2014 yılında işletmelerin değer düşüklüğünü tespit etmek için hesaplamış oldukları geri kazanılabilir değeri, işletmelerin %66'sının (10 işletme) bütün varlıkları için açıklamadıkları görülmüştür.

İşletmelerin sadece %33'ünde (5 işletme) geri kazanılabilir değerler açıkladığı tespit edilmiş ve hepsinin Kullanım Değeri'ni tercih ettikleri tespit edilmiştir.

4.5.3. 2015 Yılı Değer Düşüklüğü Bulguları

2015 yılında incelenen işletmelerin TMS 36 Standardı gereği varlıklarında meydana gelen değer düşüklüklerini ve değer düşüklüğü iptallerini veya her yıl değer düşüklüğü testine tabi tuttukları varlıkları hakkında standardın gerektirdiği açıklamalardan hangilerini yaptıkları Tablo 11'de gösterilmektedir.

Tablo 11: 2015 Yılı Değer Düşüklüğü Açıklamaları

İŞLETMELER AÇIKLAMALAR	ARÇELİK	BİM	DOĞAN HOLDİNG	EMLAK KONUT	EREĞLİ DEMİR ÇELİK	KARDEMİR DEMİR ÇELİK	KOÇ HOLDİNG	KOZA ALTIN	KOZA ANADOLU	SABANCI HOLDİNG	SODA SANAYİ	ŞİŞE CAM	TAV HAVALİMANLARI	THY	TURKCELL	TÜPRAŞ	TÜRK TELEKOM
	Değer Düşüklüğü		✓	✓	✓	✓				✓	☒	✓	☒			✓	
Değer Düşüklüğü İptali										☒							
Göstergeler		☒	☒	☒	✓				☒	☒	☒	☒			☒		☒
Tutar		✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓	✓			✓		✓
Değer Düşüklüğü Zararının Kayıt Edildiği Gelir Tablosu Kalemi veya Öz Kaynak Kalemi		☒	☒	☒	✓				☒	☒	☒	☒			✓		✓
Nakit Yaratan Birime Dağıtılmayan Şerefiye Tutarı ve Sebebi																	
Varlık için Değer Düşüklüğü		✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓
Nakit Yaratan Birim için Değer Düşüklüğü	✓		✓			✓	✓	✓	✓	☒	☒	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Geri Kazanılabılır Tutar için Tercih Edilen Değer	✓	✓	☒	☒	☒	✓	✓	☒	☒	☒	☒	☒	✓	☒	✓	✓	☒
Kullanılabilir Değer için;	✓					✓	✓						✓		✓	✓	
•Önceki İskonto Oranı	☒					☒	☒						✓		☒	☒	
•Cari Dönem İskonto Oranı	✓					✓	✓						✓		✓	✓	
Net Gerçeğe Uygun Değer için;		✓													✓		
•Gerçeğe Uygun Değer Hiyerarşisinin Seviyesi		✓													✓		
•2. ve 3. Seviyede Değerleme Yöntemi		✓													✓		
•2. ve 3. Seviyede Esas Alınan Varsayımlar		✓													✓		
	✓	Açıklama var				☒	Açıklama yok				☐	Açıklama gerektirmeyen					

Tablo 11'e göre 2015 yılında işletmelerin varlıklarında meydana gelen değer düşüklükleri ve değer düşüklüğü iptali durumunda veya her yıl değer düşüklüğü testi uyguladığı varlıkları ile ilgili açıklaması gereken bilgilerin hangilerini açıkladıkları gösterilmektedir.

2015'de incelenen değer düşüklüğü veya iptaline uğrayan işletmelerin %90'ı (9 işletme) değer düşüklükleri ve değer düşüklüğü iptallerine sebep olan olay ya da durumları açıklamamıştır.

Değer düşüklüğü ve iptali işlemi yapan işletmelerin tamamı değer düşüklüğü zararı tutarını veya iptal tutarını açıklamışlardır.

İşletmelerin sadece %30'u (3 işletme) yaşanan değer düşüklüğü zararını ve iptalini kayıt ettikleri kalemleri açıklamışlardır.

2015 yılı içerisinde tüm işletmelerin varlıklarını açıkladıkları, ancak %14'ünün (2 işletme) nakit yaratan birimlerini açıklamadıkları görülmüştür.

Tablo 11'de görüldüğü üzere Kullanım Değerini kullanan işletmelerin %83'i (5 işletme) önceki iskonto oranını açıklamamıştır. Ancak bu işletmelerin hepsi cari iskonto oranını açıkladıkları görülmüştür. Net Gerçeğe Uygun Değeri kullanan işletmelerin hepsi gerekli olan tüm açıklamaları yaptıkları görülmüştür.

Tablo 12: 2015 Yılı Değer Düşüklüğü İşlemi Yapanlar

	İşletme Sayısı
Çalışma Kapsamında İncelenen İşletme	24
TMS 36 Kapsamında İşlem Yapmayan	7
Değer Düşüklüğü İşlemi Yapan	8
Değer Düşüklüğü İptali İşlemi Yapan	0
Değer Düşüklüğü/İptali İşlemi Yapmayan	7
Değer Düşüklüğü Açıklamayan	2
Değer Düşüklüğü İptali Açıklamayan	1

Tablo 12'de sunulduğu üzere incelenen 24 işletmenin %29'unun (7 işletme), TMS 36 kapsamında değer düşüklüğüne uğrayan bir varlığının olmadığı veya her yıl değer düşüklüğü testine tabi tutacağı bir varlığının bulunmadığı görülmüştür.

Geriye kalan 17 işletmeden %47'si (8 işletme) 2015 yılı içerisinde değer düşüklüğü açıkladığı görülmüştür. Ayrıca, 2015 yılı içerisinde hiçbir işletmenin değer düşüklüğü iptali açıklamadıkları tespit edilmiştir.

Çalışma kapsamındaki işletmelerin %41'inde (7 işletme) değer düşüklüğü veya iptaline dair açıklamalar bulunmamaktadır.

2015 yılı içerisinde iki işletmenin değer düşüklüğü, bir işletmeninde değer düşüklüğü iptali olduğu halde, konu hakkında hiçbir açıklama yapmadıkları tespit edilmiştir.

Tablo 13: 2015 Yılı Geri Kazanılabilir Değer Açıklamaları

	İşletme Sayısı
Açıklama Yapan	17
Geri Kazanılabilir Değer Açıklayan	7
Geri Kazanılabilir Değer Açıklamayan	10
Kullanılabilir Değer Kullanan	5
Net Gerçeğe Uygun Değer Kullanan	1
İki Yöntemi Birlikte Kullanan	1

İncelenen işletmelerin %58'inin (10 işletme) varlıklarındaki değer düşüklüğünü tespit etmek için hesaplamış oldukları geri kazanılabilir değeri bütün varlıkları için uygulamadıkları görülmüştür. Geri kazanılabilir değerini açıklayan 7 işletmenin %72'si (5 işletme) Kullanım Değerini uygularken, %14'ü (1 işletme) Net Gerçeğe Uygun Değer kullanmıştır. Her iki yöntemi de kullanan işletme oranı da %14'dür (1 işletme).

4.5.4. 2016 Yılı Değer Düşüklüğü Bulguları

2016 yılında incelenen işletmelerin değer düşüklüğü ve değer düşüklüğü iptali olması durumunda yapmaları gereken açıklamalar veya değer düşüklüğü ve iptali olmasa dahi her yıl değer düşüklüğü testine tabi tutacakları varlıkları hakkında yapmaları gereken açıklamaların ne kadarının yapıldıkları Tablo 14'te gösterilmektedir.

Tablo 14: 2016 Yılı Değer Düşüklüğü Açıklamaları

İŞLETMELER AÇIKLAMALAR	ARÇELİK	DOĞAN HOLDİNG	EMLAK KONUT	EREĞLİ DEMİR ÇELİK	KARDEMİR DEMİR ÇELİK	KOÇ HOLDİNG	KOZA ALTIN	KOZA ANADOLU	SABANCI HOLDİNG	SODA SANAYİ	ŞİŞE CAM	TAV HAVALİMANLARI	TEKFEN HOLDİNG	THY	TURKCELL	TÜPRAŞ	TÜRK TELEKOM
	Değer Düşüklüğü		✓		✓	✓				✓				✓		✓	
Değer Düşüklüğü İptali			✓														
Göstergeler		☒	☒	☒					☒				☒		☒		☒
Tutar		✓	✓	✓	✓				✓				✓		✓		✓
Değer Düşüklüğü Zararının Kayıt Edildiği Gelir Tablosu Kalemi veya Öz Kaynak Kalemi		☒	☒	✓	☒				☒				☒		✓		✓
Nakit Yaratan Birime Dağıtılmayan Şerefiye Tutarı ve Sebebi																	
Varlık için Değer Düşüklüğü		✓	☒	✓					✓				✓		✓		✓
Nakit Yaratan Birim için Değer Düşüklüğü	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	☒	☒	✓		✓		✓	✓
Geri Kazanılabılır Tutar için Tercih Edilen Değer	✓	✓	☒	✓	✓	✓	☒	☒	☒	☒	☒	✓	☒	☒	☒	✓	☒
Kullanılabilir Değer için;	✓	✓		✓	✓	✓						✓				✓	
•Önceki İskonto Oranı	☒	☒		☒	☒	☒						✓				☒	
•Cari Dönem İskonto Oranı	✓	✓		✓	✓	✓						✓				✓	
Net Gerçeğe Uygun Değer için;		✓															
•Gerçeğe Uygun Değer Hiyerarşisinin Seviyesi		✓															
•2. ve 3. Seviyede Değerleme Yöntemi		✓															
•2. ve 3. Seviyede Esas Alınan Varsayımlar		☒															
	✓	Açıklama var			☒	Açıklama yok			☐	Açıklama gerektirmeyen							

Tablo 14’te 2016 yılında işletmelerin varlıklarında meydana gelen değer düşüklükleri ve değer düşüklüğü iptalinin veya düzenli değer düşüklüğü testi

uyguladığı varlıkları ile ilgili açıklaması gereken bilgilerin hangilerini açıkladıkları gösterilmektedir.

Tablo 14’te görüldüğü üzere, değer düşüklüğü ve değer düşüklüğü iptali yaşayan işletmelerin hiçbirinin buna sebep olan olay ve durumları açıklamadıkları görülmüştür.

İşletmelerin hepsi değer düşüklüğü ve iptali tutarlarını açıklamışlardır.

2016 yılı içerisinde değer düşüklüğü zararı ve iptali yaşayan işletmelerin sadece %37’si (3 işletme) zararı veya iptali hangi kaleme kayıt ettiklerini açıklamışlardır.

Varlıkları için değer düşüklüğü açıklayan işletmelerin %85’inin (6 işletme) varlıklarını açıkladıkları ve %84’ünün (11 işletme) nakit yaratan birimlerini açıkladıkları görülmüştür.

Tablo 14’ te görüldüğü üzere, Kullanım Değerini kullanan 7 işletmenin %86’ı (6 işletme) daha önceki hesaplamalarda kullandıkları iskonto oranlarını açıklamamaktadır. Ancak, 2016 yılında yapılan hesaplamalarda kullanılan iskonto oranlarını bütün işletmelerin açıkladıkları görülmüştür.

Tablo 15: 2016 Yılı Değer Düşüklüğü İşlemi Yapanlar

	İşletme Sayısı
Çalışma Kapsamında İncelenen İşletme	24
TMS 36 Kapsamında İşlem Yapmayan	7
Değer Düşüklüğü İşlemi Yapan	7
Değer Düşüklüğü İptali İşlemi Yapan	1
Değer Düşüklüğü/İptali İşlemi Yapmayan	9
Değer Düşüklüğü Açıklamayan	0
Değer Düşüklüğü İptali Açıklamayan	0

2016 yılında incelenen 24 işletmenin %29’unun (7 işletme), TMS 36 kapsamında değer düşüklüğüne uğrayan bir varlığının veya her yıl değer düşüklüğü testine tabi tutacağı bir varlığının bulunmadığı görülmüştür.

Geriye kalan 17 işletmenin %41’i (7 işletme) değer düşüklüğü yaşadıklarını açıklamıştır.

2016’da işletmelerin %5’i (1 işletme) değer düşüklüğü iptali açıklamışlardır.

2016 yılı içerisinde işletmelerin %52’sinde (9 işletmede) değer düşüklüğü veya değer düşüklüğü iptali olmadığı görülmüştür.

Ayrıca, değer düşüklüğü veya değer düşüklüğü iptali olmasına rağmen açıklama yapmamış işletmede bulunmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 16: 2016 Yılı Geri Kazanılabilir Değer Açıklamaları

	İşletme Sayısı
Açıklama Yapan	17
Geri Kazanılabilir Değer Açıklayan	7
Geri Kazanılabilir Değer Açıklamayan	10
Kullanılabilir Değer Kullanan	6
Net Gerçeğe Uygun Değer Kullanan	0
İki Yöntemi Birlikte Kullanan	1

2016'da işletmelerin %58'inin (10 işletme) varlıklarındaki değer düşüklüğünü tespit etmek için hesaplamış oldukları geri kazanılabilir değeri bütün varlıkları için açıklamadıkları görülmüştür.

Geri kazanılabilir değerini açıklayan işletmelerin %85'i (6 işletme) Kullanım Değerini kullanırken, Net Gerçeğe Uygun Değer kullanan işletme yoktur.

Geri kazanılabilir değer hesaplanmasında her iki yöntemi kullanan işletme oranı %15 (1 işletme) olarak hesaplanmıştır.

4.5.5. 2017 Yılı Değer Düşüklüğü Bulguları

2017 yılında incelenen işletmelerin değer düşüklüğü ve değer düşüklüğü iptali olması durumunda yapmaları gereken açıklamalar veya değer düşüklüğü ve iptali olmasa dahi her yıl değer düşüklüğü testine tabi tutacakları varlıkları hakkında yapmaları gereken açıklamaların ne kadarının yapıldıkları Tablo 17'de gösterilmektedir.

Tablo 17: 2017 Yılı Değer Düşüklüğü Açıklamaları

İŞLETMELER AÇIKLAMALAR	ARÇELİK	ASELSAN	BİM	DOĞAN HOLDİNG	EMLAK KONUT	ENERJİSA	EREĞLİ DEMİR ÇELİK	KARDEMİR DEMİR ÇELİK	KOÇ HOLDİNG	KOZA ALTIN	KOZA ANADOLU	SABANCI HOLDİNG	SODA SANAYİ	ŞİŞE CAM	TAV HAVALİMANLARI	THY	TURKCELL	TÜPRAŞ	TÜRK TELEKOM
	Değer Düşüklüğü			✓	✓								✓		✓			✓	
Değer Düşüklüğü İptali				✓								✓							✓
Göstergeler			✓	☒								☒		☒			☒		☒
Tutar			✓	✓								✓		✓			✓		✓
Değer Düşüklüğü Zararının Kayıt Edildiği Gelir Tablosu Kalemi veya Öz Kaynak Kalemi			✓	☒								☒		☒			✓		✓
Nakit Yaratan Birime Dağıtılmayan Şerefiye Tutarı ve Sebebi																			
Varlık için Değer Düşüklüğü	✓	✓	✓	✓	✓							✓		✓					✓
Nakit Yaratan Birim için Değer Düşüklüğü	✓			✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
Geri Kazanılabılır Tutar için Tercih Edilen Değer	✓	✓	✓	☒	✓	✓	✓	✓	✓	☒	☒	☒	☒	☒	✓	☒	✓	✓	✓
Kullanılabilir Değer için;	✓					✓	✓	✓	✓						✓				✓
•Önceki İskonto Oranı	☒					☒	☒	☒	☒						✓			☒	✓
•Cari Dönem İskonto Oranı	✓					✓	✓	✓	✓						✓			✓	✓
Net Gerçeğe Uygun Değer için;		✓	✓		✓												✓		
•Gerçeğe Uygun Değer Hiyerarşisinin Seviyesi		✓	✓		✓												✓		
•2. ve 3. Seviyede Değerleme Yöntemi		✓	✓		✓												✓		
•2. ve 3. Seviyede Esas Alınan Varsayımlar		☒	☒		☒												✓		
	✓	Açıklama var					☒	Açıklama yok					☐	Açıklama gerektirmeyen					

2017 yılı içerisinde değer düşüklüğü ve değer düşüklüğü iptali yaşayan 6 işletmenin sadece %16'sının (1 işletme) buna sebep olan olay ve durumları açıkladıkları görülmüştür.

2017 yılı içerisinde işletmelerin yaşamış oldukları değer düşüklüklerini ve iptallerinin tutarlarını tamamının açıkladıkları görülmüştür.

Varlıklarında değer düşüklüğü ve iptali işlemi yapan 6 işletmenin %50'sinin (3 işletme) bu değer düşüklüğü zararları ve iptallerini hangi kaleme kayıt ettikleri tespit edilmiştir.

Tablo 17'de görüldüğü üzere, işletmelerin hepsi sahip oldukları varlıklarını ve nakit yaratan birimlerini açıkladıkları görülmüştür.

Tablo 17'de görüldüğü üzere, Kullanım Değerini kullanan 8 işletmenin tamamı 2017 yılında kullandıkları iskonto oranlarını açıklarken, işletmelerin sadece %25'i (2 işletme) geçmiş iskonto oranlarını da açıklamaktadır.

Net Gerçeğe Uygun Değeri kullanan 4 işletmenin %75'i (3 işletme) esas alınan varsayımları açıklamadıkları tespit edilmiştir.

Tablo 18: 2017 Yılı Değer Düşüklüğü İşlemi Yapanlar

	İşletme Sayısı
Çalışma Kapsamında İncelenen İşletmeler	24
TMS 36 Kapsamında İşlem Yapmayan	5
Değer Düşüklüğü İşlemi Yapan	6
Değer Düşüklüğü İptali İşlemi Yapan	3
Değer Düşüklüğü/İptali İşlemi Yapmayan	13
Değer Düşüklüğü Açıklamayan	0
Değer Düşüklüğü İptali Açıklamayan	0

2017 yılında incelenen 24 işletmenin %20'sinin (5 işletme), TMS 36 kapsamında değer düşüklüğüne uğrayan bir varlığının olmadığı veya her yıl değer düşüklüğü testine tabi tutacağı bir varlığının bulunmadığı görülmüştür.

Geriye kalan 19 işletmenin %31'inin (6 işletme) değer düşüklüğü açıkladıkları görülmüştür.

İşletmelerin %15'i (3 işletme) 2017 yılı içerisinde değer düşüklüğü iptali açıkladıkları görülmüştür.

İşletmelerin %69'unda (13 işletme) değer düşüklüğü veya değer düşüklüğü iptali olmadıkları görülmüştür.

2017 yılı içerisinde, değer düşüklüğü veya değer düşüklüğü iptali olmasına rağmen açıklama yapmamış işletmede bulunmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 19: 2017 Yılı Geri Kazanılabilir Değer Açıklamaları

	İşletme Sayısı
Açıklama Yapan	19
Geri Kazanılabilir Değer Açıklayan	12
Geri Kazanılabilir Değer Açıklamayan	7
Kullanılabilir Değer Kullanan	8
Net Gerçeğe Uygun Değer Kullanan	4
İki Yöntemi Birlikte Kullanan	0

2017 yılında incelenen 19 işletmenin %36'sının (7 işletme) varlıklarındaki değer düşüklüğünü tespit etmek için hesaplamış oldukları geri kazanılabilir değeri bütün varlıkları için açıklamadıkları tespit edilmiştir.

Geri kazanılabilir değerini açıklayan 12 işletmenin %66'sı (8 işletme) Kullanım Değerini kullanırken, %33'ü (4 işletme) Net Gerçeğe Uygun Değeri kullanmıştır.

Geri kazanılabilir değer hesaplanmasında her iki yöntemi kullanan işletme bulunmamaktadır.

4.5.6. 2018 Yılı Değer Düşüklüğü Bulguları

2018 yılında incelenen işletmelerin TMS 36 Standardı gereği varlıklarında meydana gelen değer düşüklüklerini ve değer düşüklüğü iptallerini veya her yıl değer düşüklüğü testine tabi tuttıkları varlıkları hakkında standardın gerektirdiği açıklamalardan hangilerini yaptıkları Tablo 20'de gösterilmektedir.

Tablo 20: 2018 Yılı Değer Düşüklüğü Açıklamaları

İŞLEMLER AÇIKLAMALAR	ARÇELİK	ASELSAN	DOĞAN HOLDİNG	EMLAK KONUT	ENERJİSA	EREĞLİ DEMİR ÇELİK	KARDEMİR DEMİR ÇELİK	KOÇ HOLDİNG	KOZA ALTIN	KOZA ANADOLU	SABANCI HOLDİNG	SODA SANAYİ	ŞİŞE CAM	TAV HAVALİMANLARI	THY	TOFAŞ	TURKCELL	TÜPRAŞ	TÜRK TELEKOM
	Değer Düşüklüğü			✓		✓	✓					✓		✓				✓	
Değer Düşüklüğü İptali											✓								
Göstergeler			✓		☒	☒					☒		☒				✓		☒
Tutar			✓		✓	✓					✓		✓				✓		✓
Değer Düşüklüğü Zararının Kayıt Edildiği Gelir Tablosu Kalemi veya Öz Kaynak Kalemi			☒		✓	✓					✓		☒				✓		✓
Nakit Yaratan Birime Dağıtılmayan Şerefiye Tutarı ve Sebebi					✓														
Varlık için Değer Düşüklüğü		✓	✓			✓					✓		✓			✓	✓		✓
Nakit Yaratan Birim için Değer Düşüklüğü				✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	☒	✓	✓	✓			✓	✓
Geri Kazanılabılır Tutar için Tercih Edilen Değer	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	☒	☒	☒	☒	☒	✓	☒	✓	✓	☒	☒
Kullanılabilir Değer için;	✓				✓	✓	✓	✓						✓					
•Önceki İskonto Oranı	☒				☒	☒	☒	☒						✓					
•Cari Dönem İskonto Oranı	✓				✓	☒	✓	✓						✓					
Net Gerçeğe Uygun Değer için;		✓	✓	✓												✓	✓		
•Gerçeğe Uygun Değer Hiyerarşisinin Seviyesi		✓	✓	✓												☒	✓		
•2. ve 3. Seviyede Değerleme Yöntemi		✓	✓	☒												☒	✓		
•2. ve 3. Seviyede Esas Alınan Varsayımlar		☒	☒	☒												☒	☒		
	✓	Açıklama var					☒	Açıklama yok					☐	Açıklama gerektirmeyen					

2018 yılı içerisinde değer düşüklüğü ve değer düşüklüğü iptali yaşayan 7 işletmenin, bu değer düşüklüğü ve iptaline sebep olan olay ve durumları işletmelerin %28'inin (2 işletme) açıkladıkları tespit edilmiştir.

Aynı zamanda, değer düşüklüğü ve iptali yaşayan 6 işletmenin yaşamış oldukları değer düşüklüğü zararı ve iptali tutarlarını hepsinin açıkladığı görülmüştür.

İşletmelerin %78'i (5 işletme) varlıklarında meydana gelen değer düşüklüğü zararlarını ve iptallerini kayıt ettikleri kalemleri açıklamışlardır.

Tablo 20'de görüldüğü üzere, işletmelerin tümünün varlıklarını açıkladıkları, ancak, sadece işletmelerin %93'nün (13 işletme) nakit yaratan birimlerini açıkladıkları görülmüştür.

Tablo 20'de görüldüğü üzere, Kullanım Değeri'ni uygulayan 6 işletmenin %83'ü (5 işletme) daha önceki yıl hesaplamada kullandıkları iskonto oranlarını açıklamazken, işletmelerin sadece %17'i (1 işletme) cari dönemde kullandıkları iskonto oranını açıklamamaktadır.

Net Gerçeğe Uygun Değer'i kullanan 5 işletmenin %20'sinin (1 işletme) Gerçeğe Uygun Değer Hiyerarşisi'ni açıklamazken, işletmelerin %40'nın (2 işletme) Değerleme yöntemini açıklamadıkları görülmüştür. İncelenen işletmelerin tamamının varsayımları açıklamadıkları görülmüştür.

Tablo 21: 2018 Yılı Değer Düşüklüğü İşlemi Yapanlar

	İşletme Sayısı
Çalışma Kapsamında İncelenen İşletmeler	24
TMS 36 Kapsamında İşlem Yapmayan	5
Değer Düşüklüğü İşlemi Yapan	7
Değer Düşüklüğü İptali İşlemi Yapan	1
Değer Düşüklüğü/İptali İşlemi Yapmayan	12
Değer Düşüklüğü Açıklamayan	0
Değer Düşüklüğü İptali Açıklamayan	0

2018 yılında incelenen 24 işletmenin %20'sinin (5 işletme), TMS 36 kapsamında değer düşüklüğüne uğrayan bir varlığının olmadığı veya her yıl değer düşüklüğü testine tabi tutacağı bir varlığının bulunmadığı görülmüştür.

Geriyeye kalan 19 iřletmenin %37'sinin (7 iřletme) deęer dūřuklūęu açıkladıkları ve iřletmelerin %5'inin (1 iřletme) deęer dūřuklūęu iptali açıkladıkları tespit edilmiřtir.

İřletmelerin %58'inde (11 iřletme) deęer dūřuklūęu veya deęer dūřuklūęu iptali olmadıęı görülmüřtür.

2018 yılında incelenen iřletmelerden deęer dūřuklūęu veya deęer dūřuklūęu iptali olmasına raęmen açıklama yapmamıř iřletme bulunmadıęı tespit edilmiřtir.

Tablo 22: 2018 Yılı Geri Kazanılabilir Değer Açıklamaları

	İşletme Sayısı
Açıklama Yapan	19
Geri Kazanılabilir Değer Açıklayan	11
Geri Kazanılabilir Değer Açıklamayan	8
Kullanılabilir Değer Kullanan	6
Net Gerçeğe Uygun Değer Kullanan	5
İki Yöntemi Birlikte Kullanan	0

2018 yılında incelenen işletmelerin %42'sinin (8 işletme) varlıklarındaki değer dūřuklūęünü tespit etmek için hesaplamış oldukları geri kazanılabilir değeri, bütün varlıkları için açıklamadıkları tespit edilmiştir.

Geri kazanılabilir değerini açıklayan işletmelerin %54'ü (6 işletme) Kullanım Değerini, %46'sı (5 işletme) Net Gerçeğe Uygun Değeri uygulamıştır.

2018 yılında incelenen işletmelerin hiçbiri iki yöntemi birlikte uygulamamışlardır.

4.6. 2013 – 2018 YILLARI DEęER DūřUKLūęÜ KARŐILAŐTIRMASI

İřletmeler varlıklarında deęer dūřuklūęüne veya iptaline sebep olacak olay ve durumların ortaya çıkmasından dolayı veya her yıl TMS 36 Standardı kapsamında deęer dūřuklūęüne tabi tutmaktadır. Deęer dūřuklūęünü tespit etmek için iřletmeler, varlıęın geri kazanılabilir deęerini tespit ederek varlıęın defter deęeri ile karŐılaŐtırırlar. Varlıęın defter deęeri geri kazanılabilir deęerinden büyük ise varlık deęer dūřuklūęüne uęramıřtır ve iřletme varlıęın deęerini geri kazanılabilir deęerine dūřürerek deęer dūřuklūęü zararı kayıt etmektedir.

SONUÇ

İşletmeler finansal tablolarını hazırlarken buldukları ülkenin muhasebe sistemine uymak zorundadırlar. Ancak küreselleşme ile birlikte işletmeler birçok farklı ülkede faaliyet göstermeye başlaması ve faaliyet gösterdiği ülkelerin muhasebe sistemlerini kullanması sonucunda işletmelerin daha doğru ve şeffaf bilgi verebilmeleri için UMS ve UFRS oluşturulmuştur. Bu şekilde farklı ülkelerde bulunan işletmelerin tek bir muhasebe sistemine göre finansal raporlarını hazırlaması sağlanmaktadır. Ülkemizde de bu standartlar aynen alınarak TMS ve TFRS oluşturulmuştur.

Oluşturulan bu standartlara göre işletmeler sahip oldukları varlıklarını belirli göstergeler sonucunda veya her yıl değer düşüklüğüne uğrayıp uğramadıklarını kontrol etmektedirler. İşletmeler varlıklarında değer düşüklüğü yaşadıklarında bu değer düşüklüğünü TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı uyarınca tespit ederler ve muhasebeleştirirler.

Çalışmada, 2018 yılında BİST 30 Endeksinde bulunan işletmelerin 2013-2018 yılları arasında yayınlamış oldukları finansal tablolar incelenmiştir. İşletmelerin finansal tablolarında TMS 36 kapsamında bulunan varlıklarında değer düşüklüğü yaşayıp yaşamadıkları incelenmiştir. Değer düşüklüğü yaşayan işletmelerin standart gereği yapmaları gereken açıklamalar belirlenerek, İçerik Analizi ile işletmelerin hangi açıklamaları yaptıkları tespit edilmiştir.

Çalışmanın amacı, TMS/TFRS'lere göre finansal raporlarını hazırlayan işletmelerin varlıklarında meydana gelen değer düşüklükleri sonucunda TMS 36 Standardı kapsamında dipnotlarında yapmaları gereken açıklamaların yeterliliğini tespit etmektir.

Çalışmada, işletmelerin sahip oldukları maddi duran varlıkları için genel olarak değer düşüklüğü hakkında bilgi verdikleri görülmektedir. Ancak, işletmeler maddi duran varlıklarında değer düşüklüğü veya iptali meydana geldiğinde, genellikle göstergeleri ve değer düşüklüğünün veya iptalinin kayıt edildiği kalemi açıklamadıkları görülmüştür. Ayrıca, birçok işletmenin maddi duran varlığın geri kazanılabilir tutarını hesaplamak için hangi değerlendirme yöntemini kullandıklarını açıklamadıkları da tespit edilmiştir. İşletmelerin aynı eksiklikleri sınırlı yararlı ömre sahip maddi olmayan duran varlıklar içinde yaptıkları tespit edilmiştir.

Çalışmada, işletmelerin değer düşüklüğü konusunda en sıkıntı yaşadıkları varlıklar, maddi olmayan duran varlıklar oldukları görülmüştür. İşletmeler maddi olmayan duran varlıklarını sınırlı veya sınırsız yararlı ömre sahip olarak iki gruba ayırdıklarından dolayı ve bu ikisinin de değer düşüklüğü test zamanları farklı olduklarından işletmelerin sıkıntı yaşadıkları görülmüştür. Çalışmada, sınırlı ve sınırsız yararlı ömre sahip maddi olmayan duran varlığa sahip işletmelerin bazı dönemlerde sınırsız yararlı ömre sahip maddi olmayan duran varlık ile ilgili olarak dipnotlarında değer düşüklüğü hakkında bilgi verirken aynı zamanda sınırlı yararlı ömre sahip maddi olmayan duran varlığı ile ilgili olarak dipnotlarında değer düşüklüğü hakkında bilgi vermediği veya bunun tam tersi durumlarında olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada, işletmelerin sınırlı yararlı ömre sahip maddi olmayan duran varlıklarında değer düşüklüğü meydana geldiğinde, değer düşüklüğünün olduğuna dair göstergeleri ve geri kazanılabilir tutarın hangi yöntem ile hesaplandığı konusunda, işletmelerin birçoğunun eksik açıklamalarda buldukları görülmüştür. Ancak, sınırsız yararlı ömre sahip maddi olmayan duran varlıkların geri kazanılabilir değerini hesaplarken kullanılan değerlendirme yöntemini birçok işletmenin açıkladığı da tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmada, işletmelerin yatırım amaçlı gayrimenkullerinde değer düşüklüğü veya iptali durumlarında, Değer Düşüklüğü Göstergelerini ve Net Gerçeğe Uygun Değerin hesaplanmasında esas alınan varsayımları birçok işletmenin açıklamadıkları görülmüştür. İşletmelerin yatırım amaçlı gayrimenkullerinin finansal tablolarında çok küçük bir değere sahip olmasından dolayı dikkate alınmayarak değer düşüklüğü hakkında da bir açıklama yapılmadığı görülmüştür. Ayrıca bazı işletmelerin Faaliyet Raporlarında, Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller bölümünde yatırım amaçlı gayrimenkullere ilişkin oluşturulan tablolarda değer düşüklüğü gösterilmesine rağmen değer düşüklüğü konusunda herhangi bir açıklama yapılmadığı da görülmüştür.

Ayrıca çalışmada, işletmelerin genel olarak şerhli değer düşüklüğüne diğer varlıklara göre daha çok önem verdikleri ve dipnotlardaki açıklamaların daha iyi olduğu görülmüştür. Çalışmada, işletmelerin şerhli değer düşüklüğü hakkında çoğunlukla, geri kazanılabilir değer hesaplama yöntemi olarak tercih edilen Kullanım Değerini açıklarken geçmiş dönem iskonto oranlarını açıklamadıkları görülmüştür. Ayrıca çalışmada, işletmelerin Varlık ve Nakit Yaratıcı Birimler için yapmaları gereken açıklamaların yaptıkları da görülmüştür.

Yapılan çalışma sonucunda işletmelerin genel olarak şerhli dışındaki varlıklarında değer düşüklüğü önemli bir miktarda olmadığı sürece işletmelerin değer

düşüklüğü testi yapmadıkları ve bu konu hakkında da birçok işletmenin dipnotlarında açıklama yapmadıkları görülmüştür. Ülkemizdeki işletmeler gün geçtikçe standartlara daha çok uyum sağlayarak, varlıklarındaki değer düşüklükleri hakkında dipnotlarında yapmaları gereken açıklamalara daha çok önem vererek, finansal tablolardan yararlanan kullanıcılara daha doğru ve şeffaf bilgi sağlamış olacaktırlar.

KAYNAKÇA

Akbulut, Akın. **Karşılaştırmalı TMS/TFRS Vergi Uygulamaları ve Sonuçları**, Maliye Hesap Uzmanları Derneği, Ankara, 2015.

Akbulut, Yıldız ve Beyhan Marşap. “Maddi Duran Varlıklarda Değer Düşüklüğünün “TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı” Kapsamında İncelenmesi ve İMKB’de İşlem Gören Şirketlerdeki Uygulamaların Değerlendirilmesi”, **Muhasebe Öğretim Üyeleri Bilim ve Dayanışma Vakfı**, Cilt: 8, Sayı: 4, 2006, s.99.

Akdoğan, Nalan. **Enflasyon Muhasebesi**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2004.

Akdoğan, Nalan ve Hamdi Aydın. **Muhasebe Teorileri**, Gazi Üniversitesi, Ankara, 1987.

Akdoğan, Nalan ve Orhan Sevilengül. **TMS ile Uyumlu Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulamaları**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2007.

Akgül, Başak Ataman ve Hüseyin Akay. **Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye’de Uygulama Etkinliğine İlişkin Bir Araştırma**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2003.

Akpınar, Aynur. “BİST 100 ve 30 Endeksindeki Firmaların Amortismanına Tabi Duran Varlıklarının Son Dokuz Yıllık Dönemde TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı Çerçevesinde İncelenmesi”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 16, Sayı: 64, 2017, s.1630, <https://dergipark.org.tr/download/article-file/363903>, (15.02.2019).

Alfredson, Keith, Ken Leo, Ruth Picker, Paul Pacter ve Jennie Radford. **Applying International Accounting Standards**, Wiley, 2005.

Arsoy, Aylin Poroy. “Bağlı Ortaklıkların Bilançolarının Makul Değerle Değerlenmesi ve Şerefiyenin Hesaplanması”, **Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi**, Sayı: 10, 2003, s.133.

Bağcı, Semra. **Varlıklarda Değer Düşüklüğünün Belirlenmesi ve Muhasebeleştirilmesi**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007.

Berg, Bruce L. ve Howard Lune, **Qualitative Research Methods for the Social Sciences**, (Çev., Hasan Aydın), Eğitim Yayınevi, Konya, 2015.

Bilen, Abdülkadir ve Fatih Özkan, “TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardına Göre Kullanım Değerinin Hesaplanması”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı:70, 2016.

Bozkurt, İbrahim. **Türkiye Muhasebe Standartları**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.

Choi, Frederick, Carol Frost ve Gary Meek. **International Accounting**, Prentice Hall, New Jersey, 1999.

Çakmak, Bilgehan. **Türkiye Muhasebe Standartlarında Yer Alan Bir Değerleme Ölçüsü: Gerçeğe Uygun Değer**, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas, 2013.

Çam, Mustafa. “TMS 16 Açısından Maddi Duran Varlıklarda Amortisman Uygulamalarının Vergi Usul Kanunu ile Mukayesesinin İncelenmesi”, **Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 1, 2015, s.14.

Çavuşoğlu, And. **Şerefiye Kavramı ve Muhasebeleştirilmesi**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010.

Diewert, Ervin. “Accounting Theory and Alternative Methods for Asset Valuation”, **The Measurement of Business Capital, Income and Performance**, Eylül, 2005, s.9.

Dyckman, Thomas, Charles Davis ve Ronald Irwin. **Intermediate Accounting**, Irwin Professional Publishing, Boston, 1992.

Elliott, John ve Douglas Hanna, “Repeated Accounting Write-Offs and the Information Content of Earnings”, **Journal of Accounting Research**, Cilt: 34, 1996.

Epstein, Barry ve Abbas Ali Mirza. **Interpretation Application of International Accounting Standarts**, Wiley & Sons, 2003.

Erer, Mert ve Çağrı Aksoy Hazır. “TFRS’ye Göre Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerin Muhasebeleştirilmesi ve Ölçülmesi”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı: 126, 2014, s.16.

Gelir İdaresi Başkanlığı, **Tek Düzen Hesap Planı**,
<http://www.gib.gov.tr/fileadmin/mevzuatek/eski/muhsisteb1ekmuh5b.htm>,
(25.03.2019).

Gökçen, Gürbüz, Başak Ataman ve Cemal Çakıcı. **Türkiye Finansal Raporlama Standartları Uygulamaları**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2011.

Gökdoğan, Mübeccel Gülay. **Maddi Duran Varlıkların Uluslararası Muhasebe Standartlarına Göre Muhasebeleştirilmesi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010.

Gücenme, Ümit. **Mali Tablolar Analizi**, Marmara Kitabevi, İstanbul, 1996.

Holt, Graham. "IAS Impairment of Assets", **Teknik Makale**, <https://www.accaglobal.com/gb/en/member/discover/cpd-articles/corporate-reporting/ias36-impairment.html>, (08.02.2019).

Husmann, Sven ve Martin Schmidt, "The Discount Rate: A Note on IAS 36", **Accounting in Europe**, Cilt:5, Sayı:1, 2008.

Kam, Vernon. **Accounting Theory**, John Wiley & Sons, 1990.

Kamu Gözetim Kurumu. **TMS 2 Stoklar Standardı**, <http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2019Seti/TMS/TMS%202.pdf>, (20.03.2019).

Kamu Gözetim Kurumu, **TMS 12 Gelir Vergileri Standardı**, <http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2019Seti/TMS/TMS%2012.pdf>, (20.03.2019).

Kamu Gözetim Kurumu, **TMS 16 Maddi Duran Varlıklar Standardı**,

<http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2019Seti/TMS/TMS%2016.pdf>, (10.02.2019).

Kamu Gözetim Kurumu, **TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı**,

<http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2019Seti/TMS/TMS%2036.pdf>,
(10.02.2019).

Kamu Gözetim Kurumu, **TMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar Standardı**,

<http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2019Seti/TMS/TMS%2038.pdf>,
(24.02.2019).

Kamu Gözetim Kurumu, **TMS 40 Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller Standardı**,

<http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2019Seti/TMS/TMS%2040.pdf>,
(20.03.2019).

Kamuyu Aydınlatma Platformu, <https://www.kap.org.tr/tr/>, (10.04.2019).

Koçak, Yener. **Türkiye’de Araştırma ve Geliştirme Giderlerinin Muhasebeleştirilmesinin Türkiye Muhasebe Standartları ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Çerçevesinde İncelenmesi**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007.

Kvaal, Erlend, “The Discount Rate of IAS 36 – A Comment”, **Accounting in Europe**, Cilt: 7, Sayı:1, 2010.

Mazzi, Francesco, Giovanni Liberatore ve Ionnis Tsalavoutas. “Insights on CFO’s Perceptions about Impairment Testing Under”, **Accounting in Europe**, Cilt: 13, Sayı: 3, 2016, s.355.

Mirza, Abbas Ali ve Barry Epstein. **Interpretation and Application of International Financial Reporting**, Wiley & Sons, 2006.

Örten, Remzi ve Aydın Karapınar. **Enflasyon Muhasebesi**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2003.

Örten, Remzi, Hasan Kaval ve Aydın Karapınar. **Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları Uygulama ve Yorumları**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2017.

Özerhan, Yıldız ve Serap Yanık. **Açıklamalı ve Örnek Uygulamalı Türkiye Muhasebe Standartları – Türkiye Finansal Raporlama Standartları**, TÜRMOB Yayınları, Ankara, 2015.

Paugam, Luc ve Olivier Ramond. “Effect of Impairment – Testing Disclosures on the Cost of Equity”, **Journal of Business Finance & Accounting**, Cilt: 42, Sayı: 5, 2015, s.600.

Petersen, Christian ve Thomas Plenborg, “How Do Firms Implement Impairment Tests of Goodwill?”, **ABACUS**, Cilt: 46, Sayı: 4, 2010.

Quagli, Alberto ve Francesco Avallone. “Fair Value or Cost Model? Drivers for IAS 40 in the Real Estate Industry”, **European Accounting Review**, Cilt: 19, Sayı: 3, 2010, s.466.

Sevilengül, Orhan. **Genel Muhasebe**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2003.

Sipahi, Barış. “TMS 16 Maddi Duran Varlıklar ve Maddi Duran Varlıklarda Değer Düşüklüğü”, **İSMMMO**, Sayı: 99, 2008, s.99.

Solmaz, Murat. **Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardının Vergi Mevzuatı Açısından İncelenmesi ve İMKB’de Bir Uygulama**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010.

Şenel, Said, Merve Tuncay, Öznur Önoğlu ve Cihad Karşlı. “Türkiye Muhasebe Standartlarında Yer Alan Bir Değerleme Ölçüsü: Gerçeğe Uygun Değer”, **Journal of New World Sciences Academy**, Cilt: 6, Sayı: 1, 2011, s.56.

Terzi, Serkan, “Şerefiyede Değer Düşüklük Testinin Uluslararası Muhasebe Standardı (IAS 36) ve Amerikan Muhasebe Standardı (SFAS 142) Açısından İncelenmesi”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı:95, 2009.

Tuğay, Osman, “Maddi Duran Varlıklarda Değer Düşüklüğü, Değer Düşüklüğünün İptali ve Muhasebeleştirilmesi İşlemlerinin TMS 16/ TMS 36 ve Vergi Mevzuatı Açısından İncelenmesi”, **Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi**, Cilt:7, Sayı:1, 2014.

Ulusan, Hikmet. “Değerleme Esasları ve Finansal Tabloların Niteliksel Özellikleri Açısından İncelenmesi”, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 8, Sayı: 1, 2008, s.131.

Wittsiepe, Richard. **IFRS for Small and Medium Sized Enterprises-Structuring the Transition Process**, Gabler Edition Wissenschaft, 2008.

Yardımcıoğlu, Mahmut. “Gayri Maddi Duran Varlıkların Mevzuatımız ve Uluslararası Standartlar Yönünden Durumu: Şerefiye Örneği”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı: 81, 2007, s.64.

Yıldırım, Ali Haydar. **Amortisman Uygulamaları**, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2014.

Young, Micheal. **Accounting Irregularities and Financial Fraud: A Corporate Governance Guide**, Aspen Law & Business, New York, 2002.

Yükçü, Süleyman ve Yılmaz İçerli. “TMS 16 Maddi Duran Varlıklar Standardına İlişkin Uygulama Önerileri”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı: 82, 2007, s.16.